

IRODALMI EPRESKERT 5.

SOKOLDALÚ VIRTUÁLIS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT BUDAPEST, 2025. XV. évfolyam 3. sz.

000ISSN 2063-1936

Alapítva: 2011. január 1.

Tulajdonos: Bárdos László (2016-ig), Fetykó Judit

MINDEN JOG FENNTARTVA

A megjelentetett írásokat, képeket az alkotók mindennemű ellenszolgáltatás nélkül bocsátják a folyóirat rendelkezésére.

IRODALMI EPRESKERT 5.

SOKOLDALÚ VIRTUÁLIS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

**BUDAPEST, 2025
XV. évfolyam 3. szám**

**SZERKESZTŐSÉG CÍME:
1144 Budapest, Csertő park 2. IV/43
Tel: 06 30 448 99 06**

**FŐSZERKESZTŐ:
FETYKÓ JUDIT**

**ROVATSZERKESZTŐ:
SZOLLÁTH MIHÁLY**

**TECHNIKAI MUNKATÁRS:
NAGY ZOLTÁN
SÁROSI JÓZSEF**

ISSN 2063-1936

Alapítva: 2011. január 1.

**Tulajdonos:
Bárdos László (2016. júliusig)
Fetykó Judit**

MINDEN JOG FENNTARTVA

**A megjelentetett írásokat, képeket az alkotók mindennemű ellenszolgáltatás nélkül
bocsátják a folyóirat rendelkezésére**

Ajánlott lapok

Börzsönyi Helikon

<http://www.retsag.net/helikon/lap.htm>

CanadaHun

<http://canadahun.com/>

FullExtra

<http://www.fullextra.hu/>

GRAMOFON

<http://www.gramofon.hu/>

HETEDHÉTHATÁR

<http://hetedhethatar.hu/>

Irodalmi Rádió

<http://irodalmiradio.hu/>

Litera

<https://litera.hu/>

**MAGYAR ELEKTRONIKUS
KÖNYVTÁR**

<http://mek.oszk.hu/>

**Magyar SzínházTechnikai
Szövetség**

<http://msztsz.hu/szinpad/>

NAPÚT

<http://www.naputonline.hu/>

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

<http://www.oszk.hu/>

Versmondó

<http://www.versmondo.hu/afolyoiratrol>

Art'húr Irodalmi Kávéház

<https://www.facebook.com/arhurirodalmikavehaz/>

Gondola Kulturális Magazin

[https://bg-
bg.facebook.com/pg/gondolamagazin/posts/](https://bg-bg.facebook.com/pg/gondolamagazin/posts/)

Délibáb – Cserhát

www.delibab-cserhat.hu

Bodó Csiba Gizella honlapja

<http://bodonecsibagizella.hu/>

Kenyeres Zoltán honlapja

<http://sites.google.com/site/kenyereszoltan/>

Kotaszek Hedvig honlapja

www.kotaszekhedvig.5mp.eu

Péter Erika honlapja

<http://www.petererika.com/>

Artemisia

<https://www.facebook.com/profile.php?id=61575864735575>

Ajánlott megjelenések a MEK-en

(az oldalakhoz tartozó kapcsolódó oldalakon voltak elérhetők a szerzők további művei*)

BÁRDOS LÁSZLÓ: *Szóérintő*

<http://mek.oszk.hu/08800/08805/>

BODÓ CSIBA GIZELLA: *Válogatott versek*

<http://mek.oszk.hu/10400/10429/index.phtml>

FETYKÓ JUDIT: *Epreskert*

<http://mek.oszk.hu/06000/06084/>

HORVÁTH-HOITSY EDIT: *Így éltem itt...*

<http://mek.oszk.hu/11500/11558>

KŐ-SZABÓ IMRE: *Színlelt szerelmek*

<http://mek.oszk.hu/19400/19435>

MOSONYI KATA: *A vég küszöbén*

<https://mek.oszk.hu/23800/23865/>

Hangok bűvöletében NÉMETH SÁNDOR

énekes, vers- és prózamondó RIPORT-KÖNYV

<http://mek.oszk.hu/12200/12217/>

PÉTER ERIKA: *Túlhordott ölelés*

<http://mek.oszk.hu/08300/08362/html/index.html>

SZ. PÓRDY MÁRIA: *Csodák? Márpedig vannak*

<https://mek.oszk.hu/23700/23719/>

UMHAUSER FERENC: *A felfedezését váró költő*

<http://mek.oszk.hu/10500/10525/>

* A MEK átalakulása miatt ez az elérés (kapcsolódó oldalak) megszűnt. Akit érdekelnek, a MEK kezdőoldaláról a szerző nevére keresve elérhetőek. [szerk.]

TARTALOMJEGYZÉK

A. TÚRI ZSUZSA	115
AMBRUS JÓZSEF	54
B. MESTER ÉVA.....	56
BABITS MIHÁLY	68
BAK RITA	21
BARANYI FERENC	10
BÁRDOS LÁSZLÓ.....	131
BODNÁR LÁSZLÓ	74
BODÓ CSIBA GIZELLA	76, 77
BORS MÁRIA.....	38
BÖRÖCZKI MIHÁLY	72
BUDA FERENC	81
CZÉGÉNY NAGY ERZSÉBET	113
CZINGEL ÁDÁM.....	86
DARVAS JUDIT	17, 116, 134
DIENES TIBOR.....	66
DOBROSI ANDREA	65
EGERVÁRI JÓZSEF	111
EKUNI KAORI	18
FÁBIÁN KRISZTINA	71
FÁBIÁN MÁRIA	99, 135
FARKAS IMRE	58, 59, 60, 61, 62
FELLINGER KÁROLY	102
FETYKÓ JUDIT.....	133
FÖLDESDY GABRIELLA	117
GŐSI FERENC	9
GŐSI VALI.....	103
GRIMM TESTVÉREK	130
GULYÁS GÁBOR	63
GUTI CSABA.....	44
GYÖRGY OSZKÁR.....	68
HABOS LÁSZLÓ	125
HALÁSZ ERZSÉBET	123
HEGEDŰS GÁBOR	66
HORVÁTH HOITSY EDIT.....	74
IGNOTUS	67
JÓLJÁRT ANITA	53
JÓNA DÁVID.....	11
JUHÁSZ GYULA	10
KAFFKA MARGIT.....	25
KARAFFA GYULA.....	40
KARDOS M. ZSÖTE	22, 72
KERECSENYI ÉVA.....	36, 37
KETYKÓ ISTVÁN.....	112
KOLUMBÁN JENŐ	109
KOOSÁN ILDIKÓ	52
KORIM LÁSZLÓ	83
KOTASZEK HEDVIG	45, 70, 121

KOVÁCS LÁSZLÓ (KOVYCS)	110
KOVÁCS MARIANNA.....	35
KOZÁK MARI.....	124
KRÁNITZ LAURA.....	75
KULCSÁR TIBOR	122
MÁNDY GÁBOR.....	41
MESTER GYÖRGYI	78
MOLNÁR G. KRISZTINA.....	108
MOSONYI KATA	13
NAGY BERTALAN.....	21
NAGY DOROTTYA.....	32
NAGY JÁNOS.....	113
OROSZ MARGIT.....	57
ÖTVÖS NÉMETH EDIT	43
PÁNTI IRÉN DR.	126
PAUL VERLAINE.....	67
PÉTER ERIKA	56
PETHES MÁRIA.....	34
PETRI GYÖRGY	120
REJTŐ GÁBOR.....	65
REMÉNYIK SÁNDOR	120
RIERSCH ZOLTÁN	108
SITKU RÓBERT	73
SZ. PÓRDY MÁRIA	46
SZABÓ JUDIT.....	112
SZABÓ LŐRINC	67
SZABÓ MÁRTA	7
SZEDŐ TIBOR	125
SZEGŐ JUDIT.....	43
SZEPESI JOLKA	124
SZESZTAI ZSUZSA	84
SZILY ERNŐ.....	68
SZIWERY BALÁZS.....	80
SZOLLÁTH MIHÁLY.....	26, 85, 87, 96
SZOLNOKI IRMA	107
TORNAI XÉNIA.....	53
TÓTH ÁRPÁD	67
UMHAUSER FERENC.....	82
VÁNYAI FEHÉR JÓZSEF.....	109
VARJÚ ZOLTÁN	69, 104
VASADI PÉTER.....	12
VERASZTÓ A. KÁROLY	101
VERASZTÓ ANTAL.....	97
VERRASZTÓ GÁBOR†.....	100
VIHAR JUDIT	20

*Zemplén, Komlóska, János-lénia,
közép tájékon az Erdei-munkások emlékművével.*

Zemplén, erdőben

Fotók: SZABÓ MÁRTA

HÍREK

2025 szeptemberétől az Irodalmi Epreskert 5 rovatszerkesztője

SZOLLÁTH MIHÁLY

Köszönet a munkájáért!

KÖZLEMÉNY

Az Irodalmi Epreskert 5 sokoldalú virtuális folyóirat évente négy alkalommal jelenik meg: március, június szeptember és december hónapokban, kb. az aktuális hónap első felében.

Kérem a szerzőket, az előtte lévő hónapok közepéig küldjenek alkotásaikból e-mailben erre a címre:

fetykoj@gmail.com

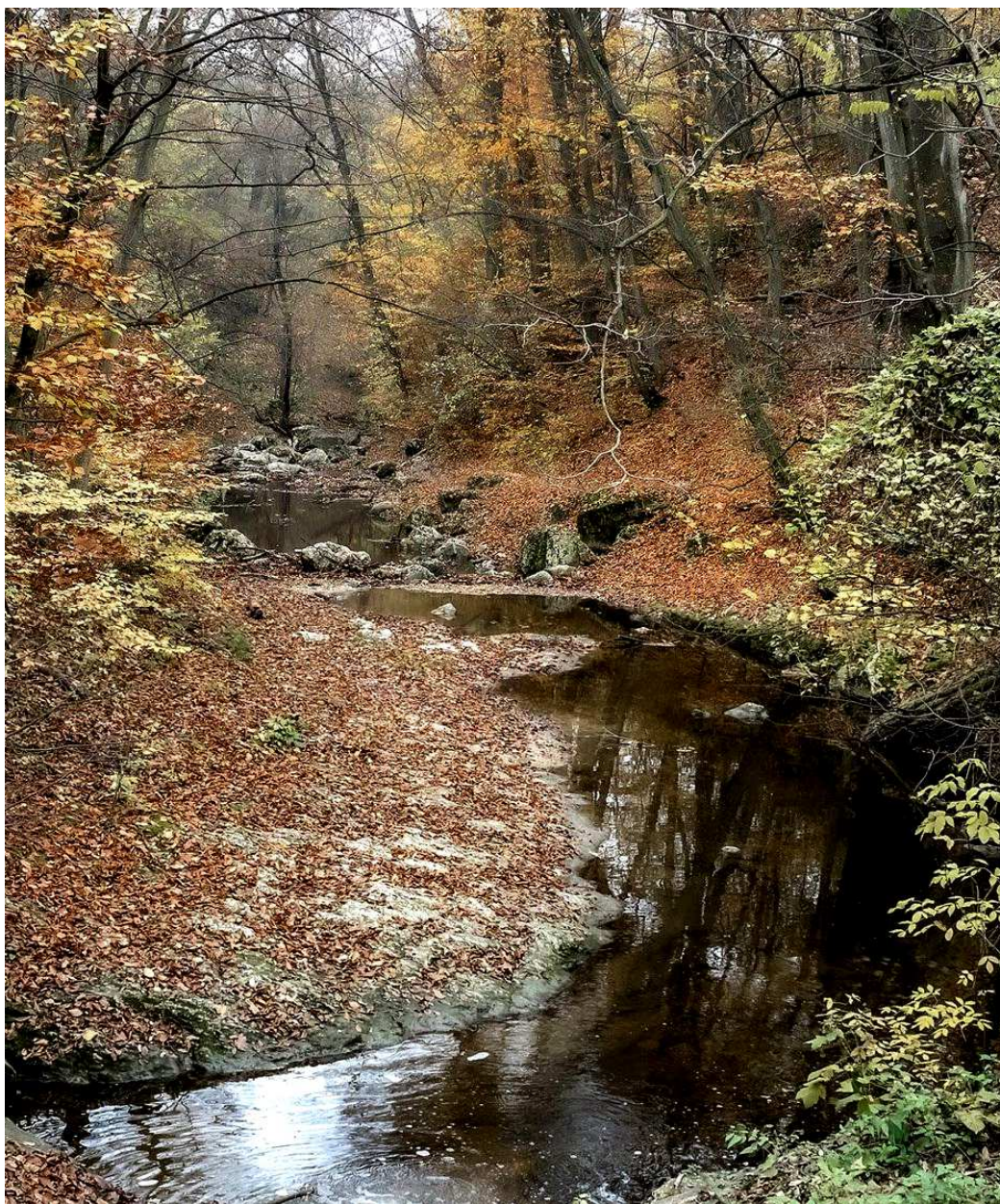
Aki több írást, verset küld, azt egy dokumentumon belül küldje.

Nincs tagdíj. A lap nem tud szerzőinek fizetni. Korábbi megjelenés nem akadály. A megjelentetett írásokat, képeket az alkotók mindennemű ellenszolgáltatás nélkül bocsátják a folyóirat rendelkezésére.

Bármely téma szerepelhet, de szélsőséges tartalmat, vagy annak burkolt formáját nem közöljük.

A lap szerkezete némileg átalakult, a minden szerző új/önálló oldalon közlése nagyrészt megváltozott.

Fetykó Judit

Gaja szurdok

Fotó: GŐSI FERENC

BARANYI FERENC

Visszaút hozzájuk

„A harmadik napon a legnehezebb, a harmadikon”

(Juhász Ferenc)

A negyedik napon még nehezebb,
amikor a csodák szavatossága lejár
s az addig csodált csodatévő
a sorba visszaáll,
hol tapsifülek sokasága
ordítja fülébe: számár!

Mert nincs nagyobb kéj, mint különbről
elhinni, hogy csaló,
hogy aki három szép napon által
napba röptetett minket: a ló
is csak közölünk, lomha és csökönyös
szamarak közül való.

A negyedik napon a legnehezebb,
a negyedikén,
amikor rájössz, hogy fölénk növe
nem segíthetsz a tieiden,
s a visszaút hozzájuk immár
a semmibe viszen.

Köztük maradvá tedd a csodát hát,
fölöttük soha,
s észrevétlenül, csökönyös-lomhán
naponta épül bennük a csoda,
egyetlen csillagot sem hoz le az égről,
de a miénket, meglehet, végül
felszegzi oda.

Baranyi Ferenc: *Könyörgés apátiért*,
<https://mek.oszk.hu/02200/02296/02296.htm>

JUHÁSZ GYULA

Magyar táj, magyar ecsettel

Kis sömlyék szélén tehenek legelnek,
Fakó sárgák a lompos alkonyatban,
A szürke fűzfák egyre komorabban
Guggolnak a bús víz holt ága mellett.

Távolba néznek és a pusztá távol
Egy gramofon zenéjét hozza nekik,
Rikácsolón, rekedten iderémlik,
A pocsótában egy vén kácsa gázol.

Az alkonyat, a merengő festő fest:
Violára a lemenő felhőket
S a szürke fákra vérző aranyat ken,

Majd minden színét a Tiszának adja,
Ragyog, ragyog a búbanat iszapja.
(Magyar táj: így lát mélan egy magyar szem.)

Juhász Gyula összes művei, Akadémiai Kiadó,
Budapest, 1963,

JÓNA DÁVID

A szilvalekvár

Valamiért be kellett mennem a kamránkba,
Te úgy hívtad, a spájzba.
Nem hinnéd, de újabban főzök ezt azt. Csak ha kedvem van.
A minap tudod, mit találtam a spájzban? Persze, hogy tudod!
Felbontatlan befőtteket, lekvárokat.
Még Te írtad rá kézzel, hogy mi van bennük. Egres, füge, ribizli.
Olyan szépek, öblösek azok a betűk,
és csak álltam ott és próbáltam felidézni, hogy mikor is hozhattad,
de semmi emlék, talán csak csendben feltetted a polcunkra...

A szilvalekváron talált dátum szerint az utolsó nyarad volt.

Itt van előttem az asztalon az üveg lekvár. A szilva.
Cefofán szoknyácskában.
Közben elképzelek. Azt, amikor ráírtad... hozzá az akkori mosolyod,
mert már Te akkor tudhattad, hogy túl fog Téged élni,
s majd, ha megtalálom, akkor újra ott leszel velem.
Egy hideg szellő, libabőrös a karom. Te vagy nagyfi?

A lekvárt nem nyitottam ki azóta sem. Szoktunk beszélgetni.
Ha senki nem látja.

VASADI PÉTER

Éj s benne a láng

Hogy meghalt, kivirágzott
az őszibarackfája. Évek óta
először tömött, málnaszínű
csupaszírom.
Találomra az asszony leszűrt
egy szomorúfüz vesszőt. Kihajtott.
Megnőtt kétméteresre. Fönt ketté-
vált, mint a szökőkút, s zsenge
lombot eresztett lefelé. Vörös
hajával az asszony hajolgat a
tövében. Este gyertyát állít a
homokba.
Éjszaka van. S benne a láng.
A kertben kevesebb a vetés.
Borsó zöldell, bokrosan, bab
kapor, fiatal hagyma. Szegfű
bólogat, s pirul a ribizli.
A szárítókötélen ruhadarabok.
Vagy tíz. Mind fekete. Szoknya,
nadrág, alsónemű, kötött holmi,
sál. Mögöttük bontja a borszőlő
tenyerlevelét. Törzse göcsörtös.
Inda kúszik a dróton. Gyomlál
az asszony, kapálgat, söpri
ágyások közt a keskeny utat.
Egyedül van. Lassú, mint aki
szívesen sírna, de nem tud
már.
Szótlan. Hogy előmölne.
Fuldokolna szavakban. S szótól.
Szorosan öleli magához a lila
kannát. Lógotni vízzel nehezebb.
Járkál.
Megáll, szedeget, nézi a kertet.
Mint titkos özönvíz
tör át
gyásza a léckerítésen.

Mélypont

A mélypontnak nincs ünnepéye.
Sem dísze, terme, ünnepe.
A mélypont haldoklásunk cseléd-
szobája.
Mint egy kocka, négyszögletes.
Falai egymáshoz közelednek.
A dombját fönt letapigatták.
Zuhannak rá most súlyosan
kidöntött pálmafák.
A lomb ahogy a lombot tépi.
Súrol sokujjú legyező.
Itt lent az ember szörnyeteg lesz.
Mozdulatlan, de szörnyeteg.
Nem támad már.
Nem vergődik, nem háborog;
akitől eddig iszonyodtak,
most ő az, ki iszonyodik.
Sötét lett minden kint is, bent is.
Testét rázza a létapály.
Fekszik és semmi. Förtelen csak,
szótlan és sűrű förtelen.
Alul valami. Nesz vagy perceg.
Ahol a padló megrepedt.
Gyökérrel fölfelé, lefelé koronával
alul van a fényrengeteg.

Forrás:

[https://opac.dia.hu/record/-
/record/Vasadi_Peter-A_zendules_vizszaga-
00320](https://opac.dia.hu/record/-/record/Vasadi_Peter-A_zendules_vizszaga-00320)

MOSONYI KATA

Magyar Attenborough

„Az ember leginkább önmagával nincs tisztában.”

(Szöllősi Mátyás: *Váltóáram*)

Ahogy van már magyar Copperfieldünk (Bereményi Géza életregénye, 2022), úgy lett magyar Attenborough-nk is. 2024-ben jelent meg a Műút Könyvek sorozatban a Szép Ernő- és József Attila-díjas drámaíró, író, költő, Egressy Zoltán verseskötete, az *Attenborough reflektora*. Mindössze 33 évet kellett várni erre a verskötetre az 1991-es *Csókkor* után. Közben az egy kötetben is kiadott drámák utószavában Nagy András által „napfénygyárosnak” nevezett szerző a versekben inkább mutatkozik a sötét égboltot valamelyest bevilágító holdfénygyárosnak, ugyanis a kötetbe szerveződött versek inkább ábrázolnak egy veszélyes világba vetett emberképet, az univerzumnak kiszolgáltatott, kételyekkel teli lírai hőst. Amíg Copperfield magyar megtestesítőjének élete szinte adekvát az angol eredetivel, addig Egressy hőse ambivalens kapcsolatban áll a természetfotós világábrázolásával, más kollerációban vizsgálódik. Valójában inkább metaforának kell tekintenünk D. Attenborough reflektorát, a szerző egy interjúban Podmaniczky Szilárdnak (librarius.hu, 2024. 11. 19) utalt is rá, hogy tiszteli a fotós művészetét, de nem róla szólnak a versek. Más szemlélet uralkodik az egész kötetben. A cím ötlete ugyanakkor dicsérendő, a szerkesztő, Kőrösi Imre is megfelelőnek találta, annak ellenére, hogy a világhírű természetfotós neve csak egyszer tűnik fel: a *Mélyben* c. költeményben. Tulajdonképpen arra történik utalás, hogy Egressy hasonlóképpen reflektorozza be a világmindenséget: a természeti és emberi környezetet. De az ő meglátásában és tapasztalatában sokkal problematikusabb az élet, drámaibb az ember helyzete bolygónkon és az egész univerzumban, mint azt a hétköznapiakban gondolnánk.

Egressy már megteremtette a maga szemléleti univerzumát, különösképpen a világsikerrel sokfelé játszott színműveivel/drámáival, de regényeiben és novelláiban is hasonló gondolati tágasságot mutat. Most versekben foglalta össze mindazt, amire a lírai alany eddig képes volt eljutni. Antal Nikolett szerint is (ÉS, 2025. 03. 7) inkább pesszimista végkicsengése van ennek a kötetnek.

Mi motiválhatta, inspirálhatta Egressyt abban, hogy egybegyűjtve kiadassa ezeket a verseket? Egy ekkora életmű háttérén meglepőek a következő állításai: „ittlétem megmagyarázhatatlan./ Várok még a végzetes parancsra” (64), írja az *Álom a hadszíntérről* c. versben. „Nedves, szomorú földön tocsogunk” (63), hangzik el ugyanitt. Vagy: „csak át, csak át, át a/ zavaros szennyen (...), bár nem látszott semmiféle túlsó part” (25) –, így a *Nem látszottban*. Szinte epikus történetekbe veti bele hőseit, nagyon erős önreflexivitással. A *Curaçao*ban így tépelődik: „felfoghatatlannak tűnő/ rendszer, az is, ahogy a semmiből születik”. Az elmúlást felfogom (...), de a keletkezést már nem értem, az nagyon távoli, túl másvilági valami”. (20) A szemlélődés folyamatosan átcsap ontológiai kérdésekbe.

A kötet IX ciklusra osztott, és azt felütésként megelőzi egy kötetnyitó vers, a *Mi, rejtélyes etruszkok*. (5-6) Formailag ez is közelebb áll a történetmesélő epikához, miként a versek zöme prózavers/szabadvers (osztatlanok, rímtelenek, a szótagszám sem egyező). Abban eltér a véleményem Bálint Tibortól, aki az *Egressy reflektora* c. írásában (Bárka, 2024/VI) ugyan kiváló észrevételeket tesz, de „letisztult nyelvről” beszél, holott a versnyelv sokszor kifejezetten zaklatott, fragmentált; valamint a kötetre nézve a „poeta doctus” jelző sem éppen helytálló, eltúlzott. A kötet nyelvileg és tartalmilag is nehezen adja meg magát, némely szöveget többször el kell olvasni, hogy eljussunk a befogadásához. S hogy bennünket az

ókori etruszkokhoz hasonlít, az – bár megtisztelő, ugyanakkor – ellentmondásos, hiszen a 21. sz.-ban „sok mindennel nem vagyunk tisztában”. „Lankadatlanul vizsgálunk összefüggéseket”, madarak röptét, felhők játékát, villámok „érthetetlen jelentéstartalmát”. A hangnem kissé meditatív, belső monológot hallunk, látszólag nem túl bonyolult filozófiai kérdésekről, de leginkább a létezés csodájáról. A *Kerengőben* egyenest azt olvassuk, hogy „nem is ismerem a teljes igazságot”. (30) A költő tehát utána akar eredni a felvetett, nyugtalanító kérdéseknek, és a kötet ennek az emberfeletti tettnek lesz eklatáns példája. Akár egy miniatűr dantei színjáték, melyben találkozunk a világunkban működő gonosz erővel, magával az ördöggel, de – majd meglátjuk egy ciklus erejéig – eljutunk transzcendens magasságokba is. Ez az ambivalencia kellő feszültséget képes teremteni az olvasóban. A célmeghatározás morális töltetű: „miként is lehetnék mi kegyetlenek ennyi tudás birtokában” (6), ha megfejtjük a világmindenség rejtélyeit? Antal Nikolett szerint „az érzések, az impressziók és a természettudományos szóhasználat átítatódik egymással, amitől nagyon életszerű, életszagú lesz az egész”.

A kötet legnagyobb erőssége a szerkezete, mely egy sajátos ívet rajzol meg: elindulunk a mélypontról, öt cikluson át tapogatódzunk a sötétben, majd a VI. ciklusban egy meredek szellemi-lelki ugrással egy másik dimenzióban, szakrális közegben találjuk magunkat. A lírai hős itt kicsit hosszabban elidőzik, majd lassan visszaereszkedik az evilági tér-idő feszítettségébe. De ezért a VI. ciklusért érdemes volt végig küzdenie magát az olvasónak az élet kínálta labirintusban. Egressy nem kímél minket, bereflektozza a sötét erőktől erodált emberi világot. S mivel az alapállás az ismeretszerzés, ezért a szerkezet mentén tesszük meg ezt, a lírai hőssel karöltve. Mellesleg Egressynek már a regényeiben is megfogalmazódtak az ontológiai alapkérdések, így például a *Százezer eperfában* (2014) is írt arról, hogy az ember hiába okoskodik, a természeti törvényeket nem képes sem megérteni, sem megmagyarázni. (70) Ott apokaliptikus állapotot teremt, hogy föleszméltesse az embereket, minimum az önismeretre jutásra.

Az első V ciklus már címeiben is beszédes, így: *A jövő vadhajnala*, *A kudarc biztos horoszkópja*, vagy a *Romlás épülésre*. A világmindenség az ember számára félelmetes, kiszámíthatatlan, idegen, az univerzum ridegsége, közönye taszító. Ezt a szerző egy 2016-os regényében, a *Szarvas a ködben* is érzékelteti, melyben a főhős, Mátyás Anna nem képes megbirkózni a semmi fogalmával, a mérhetetlenül nagy univerzum tényének gondolatával. (7) Az I. ciklus *Curaçao* c. áldialógusában is ezen töpreng a főhős, számára örökös vita tárgya a semmiből való keletkezés. A kezdő ciklus rímtelen szabadversekből áll, kivéve hármat, amelyeket „félhosszú versnek” nevezhetnénk. A műszót Tandori alkotta meg *Az erősebb lét közelében* c. könyvében, majd Kőrösi Imre egy egész tanulmánykötetet szentelt neki: *Szárnyalni gyalog* címmel s *A félhosszú vers poétikája* alcímmel (Műút K., 2023)

A *Forget love, fall in café* már ide sorolható: önmegszólító, önreflexív monológ, melyben saját morális hibáját rója fel magamagának. A tényeket helytelenül értékeli, bár szakadatlanul vizsgálódik. Némi humorral jegyzi meg, hogy „Istenből akarta írni a szakdolgozatát”, de letett róla, mert sok lett volna a lábjegyzet és „nem talált jó mottót”. Efféle egzisztenciális gondok gyötrik az *Ismeretlen zóna* c. versben is, ahol egy sejtelmes jövőkép is megképződik. A *Rendszertávtat* és a *Két javaslatban* megjelenik a kötet egyik fő motívuma: az idő, amiről Petőfi ezt írta: „az idő igaz, és eldönti, ami nem az”. Egressy hadakozik az idővel, mint szabadságunk korlátjával. Tesz egy kis flâneurködést, csellengést a történelemben, s a múltból megidézi Newtont a szénspektrum elméletével (benne a 7-es szám misztikus jelentést kap, mint a teljesség száma, a hét napjainak rendteremtő ereje), majd a felvilágosodásból Goethe *Wertherét* említi (csak tévesen kék mellényt aggat rá, emlékeim szerint sárga volt az a kordivatot teremtő ruhadarab), és a romantikus hőssel a jövő megnyerését célozza meg, ami ne lesz könnyű, a lírai hős szembesül is rögvest a gonosszal. A ciklus vége felé a *Túlélő évszakban* (17) emléket állít egyetlen nagy szerelmének, akit több novellában is szerepeltet.

Elégedjünk meg csak egy említésével, a 2024-es *Kettesével a lépcsőn* c. kötet *Gödör* c. írásával, melyben 30 év után találkozunk a 3 és 2-gyermekes felnőtt, de már higgadtan képesek kezelni a múltat.

A II. ciklus a létezés bonyolultságát bogyozza: „individuális mitológiának” nevezi a *Hullám mollban* c. versben (23), melyben megállapítja, ha létezik túlsó part, oda se tudna átjutni. A *Pánikminta* szerint elegendő, ha megérti a „semmi mindenségét”. (26) Az időfolyam fontos szerepet játszik most is. A *Felöltött tudatban* előkerül egy másik Egressy-motívum: a hold. Egy 2019-es regényében, a *Hold on* c. sci-fiben Laád Szabolcs biokémikus is elutazik egy holdbéli űrbázisra, ahol eltöprenghet saját és az emberiség jövőjén. A *Hold* még vagy öt versben kerül elő, valószínűleg azért kulcsmotívum, mert a gigászi félelmetes űrben a hold valamiféle biztos pontot, kapaszkodót jelenthet az ember számára: naponta megjelenik, és a sötétségben némi fényforrásként és tájékozódásként szolgál.

A III. ciklus költeményei elsősorban az emberi kapcsolatokra fókuszál, mintha Egressy novellásköteteiben sétálnánk: a *Most érsz mellé* (2009) és a *Majd kiszellőztetszben* (2013), ez utóbbi alcíme: „holdas és holdtalan fejezetek”. A versek epikus jellegű szabadversek, amelyek belső feszültségről árulkodnak. Némi intimitás belopózik a *Megáll a csoszogásban* címűbe, melyben szociális és mentális problémákat vet fel. A *Rajzolsz rám holdat?* és *Holdernyős régi lány* ismét a kedvelt Egressy-attribútumot festi meg. Az *Alszol* c. versből kiderül, hogy az emberi kapcsolatok is ambivalensek: „te dúrban sóhajtasz, én mollban hallgatok”. (38) Az esetleges boldogságot az jelentené, ha egy elképzelt nyaraláson nem mérnék az időt. Korunk emberének legnagyobb stresszforrása a felgyorsult idő.

A IV. és V. ciklusban sem enyhülnek a fölvetett problémák, a hétköznapi történetek nem éppen mindennapi helyszíneken játszódnak. A versek fragmentáltak, többnyire konkrét dolgokra, eseményekre utalnak, de sohasem igazán gondolatiak. A félhosszú vagy hosszabb szabadversek közt egyedül a *Matériában* találunk rímeket, a négysoros versszakok helyszíne Firenze, és a páros rímek kifejezetten üdítően hatnak ránk. De az égbolton feltűnő csillag a lírai én számára „fétis”, megfeythetetlen. Az egyedüllét ábrázolása szorongató; a *Maori* c. drámai történetben kifejezetten fájdalmas az apa halálához asszisztálni, ahogy azt a kislánya, a féldialógus alanya is teszi. Attenborough reflektora, ha végig pásztázná mindazt, amit eddig a költő bemutatott, akkor valóságos rémképet mutatna a készülőre. Ráadásul az egzisztenciális helyzet sem javul: „haldoklik a lélek teste” és a „látható világ arca”. De milyen ez az arc? A *Lunéville*-ben már lírai hősünk arca is „vad”, akár a hold egyik oldala. (62) Közben ugyan egyre gyakoribbak a rímes, főképp keresztrímes versszakok (*Álom a hadszíntérről*), de nem enyhül a lelki kín. A költő álmában a kritikusaival is hadakozik. És még mindig úgy véli, hogy ittléte „megmagyarázhatatlan”. Vár „még a végzetes parancsra”. (64) Valami rettenetes telepszik rá, a világmindenség súlya, mert nem érti annak működését. Vagy mert el kéne fogadnia egy felsőbb magyarázatot? Angyali érintésre vágyik, mert csak az hozna változást életébe. Egyre drámaibb történeteknek leszünk tanúi: a *Nem kezdtem el* c. versben éppen Párizsban, ahol a szállásadójuk öngyilkos lesz. A *Hold* és a *Vénusz* pedig rideg közönnyel világította meg az illető naplóját. A *Rendezett zsákutca* is egy történetet mesél el: két fiú motorbalesetét. Szerencsére mindketten túléltek, s a versben az enjambement-ok elevenné, lüktetővé, valószínűvé teszik az esetet. Az V. ciklust záró *Dark doom honey* c. önkritikus félhosszú verse már egyértelműen jelzi, hogy ezt fokozni már nem lehet. Miután a csúcsra ér a balsejtelem, a földi rossz, akkor valamiféle villámszerű megvilágosodásnak kell történnie.

A VI. ciklus 13 versében ez következik be. A kötet leghosszabb ciklusa ez, s egyben a legjobban felépített és a leglíraibb költeményeket is tartalmazza. *Elmaradt tárgyalás* a címe, amellyel a költő átböki a sötétség felleget, és egy kis időre belép a szakrális térbe. Megerősödik a nyelvben rejlő vizualitás, gazdagodnak a költői képek. Ez rögtön, az első, a *Szélroham* c. versben feltűnik. Az eddigi üresség helyébe a vákuumot kitöltő érzelmek és a ráció lép. A kép ugyan még „egy konkrét elmebeteg” mutat (74), akinek szellemi állapotát

egy sakk-metafora segítségével ábrázolja a költő: „szabályt változtat menet közben,/ melynek értelmében meghalhat a király, csak/ a bástya maradjon életben, az értékesebb”. Van ennek persze egyéb felhangja is („az értelmesek értik”); az ars poétikussággal is kacérkodó kötetnek ez a verse enigmatikus figyelmeztetés arra, hogy itt valami „új verzió” következik, melynek következtében még a versforma is megváltozik, klasszicizálódik, 4-soros szakaszokra oszlik. A nyelv egyre retorizáltabbá válik, a mindennapiból festői tájkép bontakozik ki, mely sokkal autentikusabban köthető már D. Attenborough művészi fotóihoz is. A költő maga is kezd ráfókuszálni a természet, a környezet szépségére. A hold továbbra is elmaradhatatlan kellékként ott „borong” az „életéért küzdő délutánban”. A rímes 2-soros versszakok lebegősek, a lélek felszabadultabb. Tudatilag ugyan még birkózik az angyallal, de az *Este c.* versben kezdi feladni az emberi gögből származó görcsösséget, ellenállást. Megképződik a vágyott, de eddig ki nem mondott konstelláció: „nem tudom, mitől fáj, ami éltet,/ mitől éltet, hogyha eltemet,/ miért nem szakad tépettnék hitt képed,/ miért nehéz, nehéz, nehéz, miért nem lehet.” (78) Itt már érzékeljük a rímek varázsát is, melyet korábban nélkülöztünk. A *totális tanú* nyitást jelent annak a belátására, hogy életünknek van egy örökös tanúja, aki „miközben elhagyna”, akkor is „maradna”. (79) A lelki harmónia lassan-lassan kezd bekövetkezni, erről árulkodnak a dallamos, keresztrímes sorok a *Mese álmában*. A művészi alkotás kezdi betölteni hagyományos rendeltetését, mely a teremtet világot az ezidáig foszlányos inkarnációja helyett a bennünket körülvevő dolgok önnön lényegük irányába fordítja: „a hold, a nap, a csillagok,/ az öntudatlan fényserég,/ csak szólni kéne, gondolod,/ de érdemed, ha nem mered”. (80) Ez az emberi alázat egyfajta szintjére utal, s valamiféle szégyenérzet támad a lírai énben: „arcodon kétes diadal hidege” (...), és megadón „lehajtják fejük a rózsák” (82) a *Pokolmozaik* szerint. A költő fokozatosan eszmél a tágabb valóságra, az attenborough-i szemmel érzékelhető világmindenség kinyíló dimenzióira. A *Hajnal c.* versben lélektanilag valóban egybeér a két művészet: a hajnal > a keletkezés, születés, teremtettség ikonikus megjelenítése; és a lírai én belép „az oltalom kínzó hiányától” eddig szenvedő tájba. Költőileg legszebb talán a *Minden reggel c.* vers, mely a hárfa halvány hangjaival „új dalt szül”, amelynek vallomásra kényszerítő ereje van: „sötét kő a szív, míg semmit nem felel”. (83) A művészet eddigi egzisztálásából a beteljesülő realitásba jutunk, a metamorfózis lezajlott, s az *Ami megtörtént c. versben* már a megtisztult ráció győzedelmeskedik: „mindent sajnálsz, ami nem történt meg”, hangzik a vallomás. Mintha a tékozló fiú tért volna haza, inkarnálódik Valaki, akiről eddig nem akart tudomást venni, de a továbbra is E/1. személyben beszélő ekképp szól: „riadtan tapasztalom, milyen jó vele./ Pedig csúcskategória, más kategória./ Nyomni kezd a tér, lassan mégis illene/ hozzá nőm”. (87) Mert ő „lázás sugárzású, folytonos öserő” –, írja róla kissé adys felhanggal.

Ezután a magas hőfokú transzcendens szcenárió után meglepő és fájdalmas a kötetet záró maradék három ciklus költészete. Mert mi történik? Tulajdonképpen az évezredek óta szokásos emberi, a visszaesés. A VII. ciklus szerint *Megfog az Isten*, aztán... kezdi úgy érezni hősünk, hogy elereszti. Lassú, de határozott lelki ereszkedés következik, vissza a nulla pontig. Formailag újra a félhosszú versek lesznek dominánsak, a dialógust imitáló monológok, melyekben a lírai én korábbi egzisztenciális élménye képződik meg. A legfőbb kerékkötő, az idő ismét fontos szerephez jut az emlékkerseketben és a jövőképzetekben is. A VII. ciklus elején még halványan érződik az átélt lelki élmény, fölmerül egy szubjektív kérdés: „mit gondolsz, mi/ kellene ahhoz, hogy alapvetően és/ visszavonhatatlanul megváltozzunk?” Valamint az *In situban* a „noir” már nem éri el az érzékeny ingerküszöböt, sőt: „fekete napokra fehér/ éjszakák jönnek, de pontos időt ne/ kérdezz, pontos idő továbbra sincs”. (92) Előtérbe kerülnek a családi históriák, többnyire drámaiak. Egressy írt egy aparegényt is 2011-ben (*Szagatott vonal*); itt az apa haláláról emlékezik meg. Ilyen emlékkvers a *Kúnyi gödör a fa helyén* is, az öreg diófa kivágásáról szól. A falusi környezetre

a tájszavak is utalnak, bár Egressy budapesti születésű, de a versben a rokonság elevenedik meg a helyszínrajzban.

A VIII. ciklus már borongós hangvételű: *Kontúros homály*, s innentől meredekebb a szakrális ponttól való eltávolodás. A rímek eltűnnek, erősödik a zaklatottság, a belső zűrzavar a prózaversekben, a félhosszú önreflexív sorokban. A *Blokk* c. versben az idő múlásával fokozódik a perszonális magány érzete is, majd a *Foglalkozás körében* c. emlékvers drasztikus képet fest a húgával és apjával szemben elkövetett egészségügyi atrocitással. Megérkeztünk a földre, nincs mit szépíteni. De nemcsak az emberi világ van tele nyomasztó pillanatokkal, hanem a természet is szenved, a *Fent az égen* darumadaraira ezer veszély leselkedik, míg pihenő helyet, menedéket nem találnak valahol.

A záró, IX. ciklusban végleg elsötétül a horizont, a kötet koherens szerkezete alapján visszaérkezünk a kiinduló pontra, csak most már a felemelkedés esélytelenségével, hiszen azt a csodát az énelbeszlő már maga mögött hagyta. A versnyelv egyre töredezettebbé válik, néha az érthetlenségig zaklatottak a sorok. Olvasunk egy tanmesét, a *Feltáratlan blennytitok* címmel, amelyben a perszonál-univerzum küzdelme egybeér a világmindenség esettségével (Pilinszky „világvégi kutyaólak csöndjével”). A költői látásmód a *Mélyben* c. versben az óceánmélyi sötétiséggel azonosul, emiatt a lírai hős itt kéri a kötet címadóját, Attenborough-t, hogy kapcsolja be a reflektorát, hogy egy kis fény támadjon. Az önreflexivitás pedig ezt mondja vele: „éledésed messze,/ időfényévek”. (120) Az a bizonyos József Attila-s „józan hüvösség” hull rá (*Green flash*), mert hogy „idővel bekapcsolt a valóságtorzító mező”. (125) Végül a kiábrándító prózaiság keríti hatalmába a lírai ént/ a költőt, egészen a *Check out* záró, önkritikus soráig: „legyűrt a legkisebb hullám,/ felülkerekedett szemérmetlen rajongód,/ a szakadatlanul túlterhelt, lázító téridő”. (126)

Ezután pedig kikapcsolódnak a reflektorok is, az olvasó tapogatózni kezd valami fényforrás felé. Egyetlen reményünk maradt csupán, hogy lesz még időnk újra átélni a VI. ciklus csodáit.

Egressy Zoltán: *Attenborough reflektora*, Műút Könyvek, Miskolc, 2024

Megj.: VUM, 88. szám

Fotó: DARVAS JUDIT

FORDÍTÁS

EKUNI KAORI: DUKE

Ahogy az utcán mentem, könnyeim folyton-folyvást végigcsorogtak az arcomon. A többi ember persze furcsálkodva nézte, hogy egy nő, aki már elmúlt huszonegy éves, valami jelentéktelen dolog miatt sírdogál. De mégsem tudtam abbahagyni a sírást.

Duke nincs többé.

Az én Duke-om életének vége.

Fájdalom töltötte be a lelkem.

Duke szürke szemű, krémszínű bundájú, birkaterelő pulikutya volt. Pici korától kezdve, szinte amióta csak megszületett, amint hazaértem, szétvetette a lábát és lágyan hozzám dörgölődött. Egészen kis kutya volt, s ahogy meghallotta a nevét, azonnal kifutott az előszobába. (Ilyenkor mindenből kitört a nevetés, és azt mondták, hogy ebben a pózban olyan, mint egy felmosó.) Nagyon szerette a tojásból készült ételeket, a fagyit, no meg a körtét. Májusban született, s nagyon élvezte az első nyarát. Amikor frissen zöldelltek a lombok és sétálni mentünk, kellemes szellő fodrozta a bundáját, miközben hunyorgott a szemével. Ha méregbe gurult, profilból tisztára olyan volt, mint James Dean. Nagyon szerette a zenét. Ha zongoráztam neki, mindig leült és figyelmesen hallgatta. Aztán meg igazán finom puszikat tudott adni.

Végelgyengülésben pusztult el. Még meleg volt a teste, mikor a munkából hazaértem. Ahogy a fejét a térdemmel megsimogattam, szinte észrevétlenül merevedett meg, s hűlt ki a teste. Duke befejezte.

Másnap is be kellett mennem a munkahelyre, ahol a kiegészítő munkámat végeztem. Az előszobában meglepően tiszta hangon ezt mondtam:

– Majd jövök! – s kiléptem az ajtón.

Amint a lakást bezártam, szemem könnyekkel telt meg. Sírtam, csak sírtam, míg az állomásig értem, sírtam, amikor a jegyemet megvettem, sírtam, amikor a peronon álltam, sírtam, amikor felszálltam a vonatra. A kocsiban mindig hatalmas tömeg van: a munkába siető, teljesen egyforma sötét zakót viselő, diplomata táskás emberek most szemérmetlenül mereven bámultak rám, a diáklányra, aki csak zokog és zokog.

– Tessék! – szólt morcosan hozzám egy fiatalember, és átadta a helyét. Tizenkilenc éves lehetett, fehér pólót és sötétkék pulóvert viselt; jóképű fiú volt.

– Köszönöm! – válaszoltam cérnavékony sírós hangon, s elfoglaltam a helyét. A fiatalember előttem állt, s mereven bámulta könnyes arcomat. Mély tűző tekintete volt. Úgy éreztem, összezsugorodom a nézésétől, mozdulatlanra dermedtem. Ekkor szinte észrevétlenül abbahagytam a sírást.

Amikor a vonatról leszálltam, a fiatalember is leszállt, amikor átszálltam egy másik vonatra, a fiatalember is átszállt, végig együtt voltunk, míg elértük Sibuját, a célállomást. Miért, miért nem, a fiú egy szót sem kérdezett, csak úgy mellettem termett, s segített átréselődni a zsúfolásig megtelt vagonból egy másik kocsiba, mert teljesen tehetetlen voltam.

Ezután egészen megnyugodtam.

– Nem innánk meg egy kávét? – kérdeztem a fiútól, miután a vonatról leszálltunk.

A decemberi forgatagban jött-ment a nyüzsgő tömeg, miközben egyre fúj a szél. Bár még két hét volt karácsonyig, itt is, ott is fenyőfákkal és angyalokkal díszítettek mindent, s táblák hirdették az év végi vásárt a különböző épületeken.

Amikor bementünk egy cukrászdába, a fiú rögtön az étlapot kezdte nézni:

- Még nem reggeliztem. Kérhetek egy omlettet? – fordult hozzám.
- Persze – feleltem, s boldogan mosolyogtam rá.

A nyilvános telefonról felhívtam a munkahelyemet, s bejelentettem, hogy nem megyek be, mert meg vagyok fázva, majd visszaültem az asztalunkhoz:

– Ma egész nap ráérek – mondta a fiú, majd minden teketória nélkül így folytatta. – Cukrászda után megmásszuk a hegyet. Ott van egy jó hely...

Amikor felértünk, ujjával egy úszómedencére mutatott:

- Ez az!
- Ugye nem gondolod komolyan?! Ilyen szörnyű hidegben?!
- A víz meleg. Úgyhogy nyugi!
- De fürdőruha sincs nálam!
- Majd kiveszünk egyet!

Nem szoktam dicsekedni vele, de az az igazság, hogy nem tudok úszni.

- Na jól van, akkor irány a medence!
- De nem tudok úszni!

A fiú furcsa tekintetet vetett rám, mire elszégyelltem magam, s zavaromban előhúztam 300 jent a pénztárcámból és vettem egy belépőjegyet.

Decemberben korán reggel egy csodabogár sem akadt az uszodában. Az egész hatalmas medence a miénk volt. A fiú befejezte a bemelegítő tornagyakorlatokat és egy kecses mozdulattal a vízbe ugrott. Olyan ügyesen siklott, akár egy hal. A medence vizének gyönyörű kéksége, a mész illata, vagy a vízcsobbanások visszhangja tette, nem tudom, de szívemet melegség járta át. Vajon hány éve van meg itt ez az úszómedence? Lassan a vízbe csúsztam, s csak azt vettem észre, hogy egész testem remegés fogja el.

Váratlanul előlről megragadott, szinte odazuhan hozzám, mintha rám akarna feküdni, s ekkor megmozdultam és már haladtam is előre. Húzni kezdte a fejemet, mintha fonál lett volna, s ettől gyors mozdulatokkal úszni kezdtem. Később ez a fonálként húzó erő egyre gyengült. Vízből kiemelt arccal úsztam, s máris a medence közepén találtam magam. A fiú most vagy három méternyire lehetett előttem, az arcomba bámult és mosolygott. Úsztam, s egyszerre igazi jókedvem kerekedett.

Mind a ketten úsztunk: a fiú is, meg én is, miközben egyikünk se szólt egy árva szót sem. Később ezt kérdezte:

- Kimegyünk?

Ekkor a falon függő óra éppen delet mutatott.

Amikor kijöttünk az uszodából, fagyit vettünk, s a fagyaltot nyalogatva sétáltunk. Boldoggá tett az úzás utáni bágyadság meg a fagyalt édes íze a számban. A pályaudvar környéki lármához képest úgy tűnt, mintha ennek a környéknek a csöndes lakóházai talán nem is léteznének. A mellettem lépkedő fiú magas termetű, s nagyon jóképű volt, s ettől egyszerre gyorsabban kezdett dobogni a szívem. A tél illata érződött a déli verőfényben.

Metróra szálltunk és a Ginzáig mentünk. Mutatni akartam neki egy klassz helyet. Csak öt percet gyalogoltunk, s máris egy kis galériához értünk. Ez a magángaléria szinte észrevétlenül bújik meg az üzletek között. Középkori olasz egyházi festményeket néztünk meg itt. Azután régi indiai miniatúrákat láttunk. Figyelmesen megnézegettük mindegyiket.

– Szeretem az ilyen képeket! – jegyezte meg a fiú, azzal egy sötétzöld miniatúrára mutatott, melyen csak elefántok meg fák voltak. – Az ókori indiai képeknek mindig nyár elejei hangulatuk van.

- Milyen romantikus! – válaszoltam, amit a fiú jóságos mosollyal viszonzott.

Miután elhagytuk a galériát, elmentünk japán vígjátékot nézni. Véletlenül egy színház előtt haladtunk el, s a fiú azt mondta nekem, hogy szereti a japán komédiákat. Épp a történet kellős közepébe csöppentünk bele, s én egy pillanat alatt elszomorodtam.

Duke is szerette a japán vígjátékokat. Amikor időnként éjszaka felébredt és lejött hozzám, bekapcsoltam neki a tévét, erre Duke rögtön leült, s nézni kezdte a vidám darabot. Sem az apám, sem az anyám, sem a húgom nem hitte el, de tényleg nézte!

Olyan szomorú voltam amiatt, hogy Duke nincs többé, hogy szinte még lélegzethez sem jutottam, s azt se tudtam, hogy mit fogok majd csinálni, erre egy ismeretlen fiúval cukrászdába mentem, azután úszni, együtt sétáltunk, majd képeket, s japán vígjátékot néztünk.

A sztori címe „Az ács története” volt. A fiú időnként kuncogott, amiből arra következtettem, hogy érdekesnek találja, én azonban egyetlen egyszer sem nevettem. Ekkor hirtelen nyomasztó érzés fogott el, véget ért a darab, már az utca felé tartottunk, mikor újra rám telepedett a bánat.

Duke nincs többé!

Duke örökre megszűnt létezni.

A széles utcán végighömpölygött egy karácsonyi dal, az alkonyi ég kékjén egymás után gyúltak ki a neonfények.

– Hamarosan itt az év vége – szólt a fiú.

– Bizony.

– Nemsokára beköszönt az újév.

– Igen.

– Olyan jól éreztem magam egészen mostanáig.

– Igen? Én is – válaszoltam lehorgasztott fejjel, mire a fiú könnyedén felemelte az állam.

– Egészen mostanáig.

Egy édes, mély tűzű tekintet szegeződött rám. S ebben a pillanatban a fiú szájon csókolt.

Tulajdonképpen nem is azon lepődtem meg, hogy megcsókolt, hanem azon, hogy a csókja nagyon hasonlított Duke csókjára. Zavaromban egy hang sem jött ki a torkomon. A fiú szólalt meg:

– Én is nagyon szeretlek!

Arcának fájdalmas mosolya nagyon hasonlított James Deanére.

– Csak ezt akartam mondani. Szia! Minden jól! – szólt hozzám, s amikor az útkereszteződésnél a lámpa zöldre váltott, úgy eliramlott, mint a villám.

Én meg továbbra is ott álltam, és a karácsonyi éneket hallgattam. A Ginzán lassan beköszöntött az este.

Japánból fordította: Vihar Judit

Ekuni Kaori 1964-ben született Tokióban, apja híres haikuköltő volt. A női Murakami Harukinak nevezik. Az egyik legnépszerűbb író. A *Ragyogj, ragyogj* ‘Kirakira hikaru’ (1992) című regényéből sikeres film is készült.

A 2000-ben megjelent *Duke*, mely egy nagypapára emlékeztető pulikutyáról szól, azóta számos kiadást megért.

BAK RITA

A kertben

csillogó homályban, fertőző dagályban
zöld zugok,
sziszegő kígyók között,
életcsöppek hullnak,
könnymagokból friss életek
sarjadnak,
könnyes földben
akarnok életek
születnek,
lefogyott rigóanyák tojásépítésben,
kicsi anyák,
madártestű angyalok,
haláltvárók,
nősténymadarak sövénybozótban,
tojók az ágakon,
fekete pacsirták rikoltoznak
bütykös, zöld ágakon ülnek,
feketerigók fészkeiben
tojáskezdemények,
alattuk fehér szövetbozótok,
ragyogás az égben
hártyák pontszemén
átszűrődve.

Városi képek

Lecsorog a falról a folyékony graffiti,
narancssárgán vérzik az aszfalt,
festécsíkok rohannak patakokba,
nincs szeméthalom.
Fekete varjak kapirgálnak
a patak partján,
eljátszik egymással két madár
fekete golyók gurulnak
az úton
szemgolyók,
eljutnak a végtelenbe.
Riogat minket a sötét
és a jövő,
faljuk haragunkat
lenyeljük könnyeinket,
hogymi lesz a jó
nem tudom,
nem tudhatom.

Zemplén, Bodrog, napfelkelte

Fotó: NAGY BERTALAN

KARDOS M. ZSÖTE

Kafka Margit – feminizmus avagy szexizmus

Földi utunk történései, az okok és okozatok, a színek és évek egymásra rakódnak, kevésbé fontos, és jelentős lények nyüzsögnek múltban és jelenben, akár egy hangyaboly, belsejébe és köré, bármit sodorhat a hullámzó élet.

Hamar észrevehető „csalfasággal”, Kafka Margit három jelentős írásának címét „rejtettem” el bevezető mondatomban. Rövid életében olyan alkotásokat tudott létrehozni, mellyel megérdemelten lehetne a legnagyobb magyar írónok Parnasszusának csúcsán. Kafka Margit azonban nem kerülhetett erre, az őt jogosan megillető helyre. Valójában, ennek miértjére korábban nem kerestem a választ, de szemem elé került egy írás, melynek szerzője, még jelenleg is le tud írni olyan gondolatokat az író elismertségével kapcsolatosan, hogy „jó helyre ment férjhez”, azaz Balázs Béla öccséhez, annak révén juthatott be az irodalmi élet élvonalába, majd „Osváth Ernő ágyába mászva”, a Nyugat kapui is megnyíltak számára.

Be kell, valljam, nem tartozom a feminizmus élvonalbeli harcosai közé, de a női nem ilyen mértékű stigmatizációjától a szőr is feláll a hátamon. A férfiakkal kapcsolatban, mikor jelez bárki összefüggést, a jó helyre való benősülés, avagy a szerető ügyes megválasztása, és az úriember sikereivel összefüggésben?

„Az irodalom mindenkié. Nem engedem meg neked, ha a Pedellus vagy is, hogy lekergezz a gyepről. Zárjátok csak be a könyvtárakat, ahogy jólesik; de nincs az a zár és az a lakat, mellyel az én szellememet börtönbe tudnátok csukni” – veti papírra kb. 90 évvel ezelőtt Virginia Woolf azokat a mondatokat, melyek ma is vad erővel képesek hatni, de a tény az tény maradt, az ominózus gyepről, azóta is az "erősebb nem" játszótér maradt. Már nem tiltják ugyan, hogy a „gyengébb nem” tagjai is a fűre lépjenek, ám a pályát úgy alakítják, hogy semmiképp se legyen túlságosan kényelmes szoknyában manőverezni rajta. A sokat panaszkodó és unottá csiszolt közhely, (hogy a fiúk nem engedik focizni a lányokat) ma is hasonlóan időszerű, és közel olyan megoldatlan társadalmi feladat, mint egy évszázaddal ezelőtt.

„Az irodalomban a férfi rajzolta meg a nő képét is, s a nők, elfogadva a férfiszempontokat, legtöbbször nem magukról vallottak, hanem az előírt irodalmi-nőt másolták tovább. De a férfi nem tudhat többet a nőről, mint amennyit a művészet egy tőle legtávolabb eső lényből is képes megvilágítani. A női lírának hivatása úgy mutatni meg magát, ahogy csak ő tudja: belülről.” – írja Török Sophie 1937-ben.

A nők másképp gondolkoznak, másképp éreznek, látnak, beszélnek, mint a férfiak. Az is elfogadható, hogy a nők másként írnak és másként olvasnak, azonban kultúránkban ez a „más” egyben alacsonyabb rendű, a hierarchiában elfoglalt súlytalanabb pozíciót is jelentett/jelent.

A magyar hagyományban ennek jól végigkövethető történeti okai vannak, hisz viharos történelmünk során a nők nem harcoltak, nem vállaltak aktív, cselekvő szerepet, nem vettek részt a háborúkban, kimaradtak a kalandokból, mikor beszéltek, írtak, többször csak a személyes élet lehetett a témájuk.

Mivel irodalmunk célja évszázadokon át nemzetünk nagyságának reprezentálása volt (volt?), a nők kiszorultak ebből a tevékenységből.

Érdemes végignézni, milyen hősöket kínál a klasszikus magyar irodalom például a gyerekeknek: János vitéz, Toldi Miklós, Nemecek Ernő, Bornemissza Gergely, a Baradlay-fiúk, Nyilas Misi, stb. – számos teljesen különböző alak, mégis közös bennük, hogy nyitva

előttük a világ. Még Nemecek vagy Nyilas Misi, a két legkevésbé életrevaló figura is ott lehet a fiúk között, még ha többnyire élcelődéseik célpontjaként is. Hol vannak a lányok? Ott van Iluska, aki kimarad Jancsi kalandjaiból és hús éneken át várja, hogy vitézzé avanzsált kedvese felélessze a halálból. Ott van Cecey Éva, akinek bármilyen aktív cselekvést akar végrehajtani, nadrágot kell húznia.

Így azon sincs mit csodálkozni mikor végre a nők írni kezdhettek volna, a férfiak visszakergették őket a konyhába, vagy mélységesen leértékelték munkáikat.

*

Általánosságban „mérgező” soraim után megpróbálok visszatérni kiindulópontomhoz, azaz Kaffka Margithoz.

Kaffka Margit gyerekkora kifejezetten szerencsétlen. De ha jobban megnézzük, élete sem sikertörténet. Röviden összefoglalva, hatéves, amikor főügyész apja meghal, a család nehéz anyagi helyzetbe kerül, ettől kezdve mindenütt „öszöndíjasként” tanul. Abban az időben, már az is nagy szó, hogy tanul, más lehetőség egy nő számára nem lévén, tanítónő lesz. Miskolcon tanít, egy rossz házasságból menekülve, gyerekével Pestre költözik. Bekapcsolódik az irodalmi élet „főáramlatába”. Megjelennek versei, regényei, újra férjhez megy. Egyetlen női íróként bevásárolják a megalakuló Nyugat tagjai közé. 1918-ban a Vörösmarty Akadémia tagjai sorába választják.

November 26-án influenza tüneteivel kórházba kerül beteg fiával együtt, még nincs gyógyszer. December 1-jén meghal, másnap a fia is.

Harmincnyolc éves. Ha innen nézzük, fiatal prózaíró. Előtte a nagy művek.

*

Regényeinek hősnői a férfivilág áldozatai. Nem titkolja. Ezt az irodalom urai (értsd férfiak...) életében megértően viselik, de halála után igyekeznek megfedkezni róla. Természetesen nem elsősorban személyéről, hanem azokról a tényekről, amiket leírt.

Kaffka regényeit első, nyugatos bírálói is hangsúlyozottan – a kor kritériuma szerinti – modernnek tartják. Schöpflin például a pontos és kritikus társadalomrajzban látja az író nő modernségét: „...mint az üvegen néz keresztül minden emberen és fel tud fedni mindent, ami bennük van. Ebben a tekintetben nincs még két regény (a Színek és évek valamint a Mária évei), amely a magyar élet ekkora körét ily mindenfelől való plasztikusságban tárná fel.

A Színek és évek tíz nyelven jelent meg 1912 óta. A nyugatosok kritikái, emlékezései a pozitív kritikai észrevételek mellett szeretetről árulkodnak. Soha nem beszélnek így férfi rivalisairól, még ha elismerik is munkájukat. Móricz Zsigmond írja regénye kapcsán: „... az én érzésem szerint ezzel a regénnyel ő eddigi írói útjának a csúcsára ért s egyszersmind olyan magaslatra, ahova asszonyíró nálunk még soha.” A legtöbb kritika nem tud szabadulni az író nemétől, s a kettős kritikai mércével méri alkotását, Móricz is így folytatja: „A legfőbb érdekessége az én számomra az, hogy asszony írta. Hiszen nincsenek női Homéroszok, Danték, Balzacok, Jókaiak. Sappho a gazdag és dús görög irodalomban a kivétel a szabály alól. S valahogy a többi író nő is így tűnik fel az átlagos megfigyelő előtt, akadhat egy-egy asszony is, aki a maga szűk határain belül képes arra, amire millió férfi: a költésre.” Schöpflin Aladár ugyancsak, mint nőíró méltatja: „Körülbelül Kaffka Margit a magyar irodalomban az első asszony, akiben az író minden asszonyi kézimunka-dilettantizmustól megtisztulva, igaz művészi mivoltában nyilatkozik meg, de asszonyosságának teljes megőrzésével.” „Kaffka sohasem majmolta a férfi-bánatot s célokat, olyan lírikus volt, aki a maga lelkének élményeiből merített. És ő volt az első asszony, akit a férfiköltők a művészetben egyenrangú bajtársként maguk közé elfogadtak.” – vallja Török Sophie. Pedig Kaffka Margit nem szívesen vállalja az asszonyírók zászlóvivőjének szerepét: „Vagy nemem prófétája legyek és lelkiismerete és példázam és írjam fojtott és örök lázadást a férfi-isten világa ellen? Csak hogy asszonyistént magam sem képzelek, és nem vállalom.” – írja Ady Endrének egy levelében.

Kafka Margit azon kevés írónők közé tartozik, akinek a gimnáziumi tankönyvekbe is sikerült bekerülnie, iskolákat neveztek el róla, internetes oldalak méltatják életművét, könyvei ma is megjelennek.

*

Nem szeretnék a téma, ennél is hosszabb fejtegetésébe bocsátkozni, de fel kell tennem a kérdést (amire választ csak keresgélhetem...), hogy az elmondottak tükrében, ma hol is tart a női irodalom, és merre vezet az útja?

A viselkedési minták, az illetanok kódrendszerei, a szoknyahossz vagy a hajviselet hiába alakulnak át, odabent nagyon sok minden változatlan marad. Gyökerei nehezen engedik el a nőt, aki belsejében talán sosem szabadul fel igazán. Lehet ugyan saját munkája, lakása, felvehet hitelt, utazgathat a világban, felszedhet férfiakat vagy szeretkezhet nőkkel, férjhez mehet vagy élhet egyedül és vállalhatja a szingli létet, mégis a kortárs irodalom tanúsága szerint csupán külső, látszatszabadságot kapott. A szabadságot nyilván nem elég megszerezni, magunkévá kell tenni. Amíg napjaink nőalakjai, női írók műveiben is, ugyanabban hisznek, mint a Színek és évek Pórtelky Magdája, hogy „az életem akkor kezdődik majd el, gondolom, amikor lesz párom, és lesz családom. Kell valaki mellém végre, hogy ne féljek”, addig nem távolodnak el lényegüket tekintve a klasszikus irodalom női alakjaitól.

De, ha nem akarnak többé férjükkel hadakozni, nem örli fel őket a gyereknevelés sem, ha párkapcsolataikat teljesen szabadon intézik, és nem foglalkoztatja őket már a „Hogy mutatom majd be anyáméknak?” kérdése, ha kijönnek a konyhából, akkor nők maradnak-e? Ha nem csupán átalakul, mint a kortárs művekben, de elvész a feleség, az anya, a gondoskodó háziasszony, vajon megmarad-e még a nő? Nem lehet-e, hogy csupán egy önmagával vívódó test marad belőle?

A kortárs regények, novellák, versek, drámák nőalakjai lassan megtanulnak befelé fókuszálni. Jó ideje nem kell már harcolniuk a választójogért, az egyenlő teherviselés és egyenrangú bánásmód is kezd bejártódni, ám belül valami nagyon nincs rendben. Ritkán olvasunk kiegyensúlyozott, magukat boldog elégedettségben tudó nőkről, akiknek vágyai kielégülnek, ambíciói teret kapnak, kreativitásuk virágzik. Annál több szó esik frigiditásról vagy nimfomán tombolásról, meddőségről vagy abortuszokról, megcsalásról, elhidegülésről, háborús női traumákról. A vagina-monológok fájdalmasak. Mintha valami elszakadt volna, amikor Pórtelky Magda útjukra engedte lányait.

Századunk nőalakjai, maradjanak bár nők, vagy változzanak androgünné, mindannyian a Kárász Nellik, Pórtelky Magdák, Kurátor Zsófik, Athalie-k, Pacsirták és Édes Annák szoknyája alól bújtak ki, magukon viselve elődeik gyötrődéseit. Hogy boldogok lehetnek-e, felszabadulhatnak-e valaha a súlyos örökség alól úgy, hogy közben megőrzik magukat nőnek, az egyelőre meglehetősen kétségesnek tűnik. Mindenesetre felszabadítóan hathat irodalmunkra, hogy a kortárs női írás semmiképpen sem egyszerűen „önfeledt kielégülés egy türelmes papíron”, (Török Sophie) hogy a mai írónők nőalakjai felfedezik és ízlelgetik saját testüket, próbálnak szembenézni problémáikkal, ami talán elvezet odáig, hogy nem ők maguk lesznek a probléma többé.

*

Individuum

Vérző ököllel, sírva döngetjük, víjjuk, verjük
Örök-hiába e rémes ködboltot, az én-falat.
Siket echó felel: Magad vagy! Magad!

Jaj, kísértet-arcok az emberi arcok!
Mozog az ajak. Mindnek két, nagy szeme van.
– Az ő szemükkel csak egyszer nézhetném magam!

Mit tükörből látok, nem igazi arcom!
Futnék tőle – én szörnyű varázssal vert.
Kit kérdezhetnék? Nincs más! Embert, embert!

A csillagok földén sincs senki, senki társ!
Egymásra-hagyattunk az űrben, egy-vérek e földszigeten,
– S nem tudhatom, hogy mit érez a kisgyerekem.

Üres ivorgolyók ürege zár egyenkint.
Gurul velünk, vagy áll. Nagynéha összecseng.
Mit tudhatunk a szűk sötétbe bent?

Érthetjük-e rendjét forgásnak, ütközésnek?
Tekéznek-é velünk ismeretlen, nagy kezek?
– S hova ejtenek, ha leejtenek?

Kafka Margit 1912

Forrás:

Art'húr Irodalmi Kávéház <https://www.facebook.com/arthurirodalmikavehaz>
és

Kardos M. Zsöte Facebook-oldala <https://www.facebook.com/maria.kardos.73>

RECENZIO – KÖNYVAJÁNLÓ

SZOLLÁTH MIHÁLY

...ez a Joka az ember szívébe fészkel magát...

JACOB D. FOSTER: *Fri Kontri* c. regényéről

2022-ben jelent meg egy igazán kitűnő könyv a SzofiPress gondozásában, Jacob D. Foster (1958. nov. 10.-) amerikai író és matematikus tollából, fura címmel: *Fri Kontri*. Aztán amikor elkezdjük olvasni a művet, hamar rájövünk, hogy ez nem más, mint *Free country*, azaz magyarul: Szabad ország. Amerikáról van szó ugyanis. Az Amerikai Egyesült Államokról – de valójában ez a hatalmas ország a helyszíne, a főszereplő Joka Unger életének. Az olvasó vele együtt barangolja be ezt a hatalmas országot, miután ez az elképesztően talpraesett 15 éves fiú, a XX. sz. Till Eulenspiegele, elhagyja szülőhazáját, Magyarországot.

A lenyűgöző, kanyargós és főként érzelemdús történet a XIX. és XX. század fordulóján indul és a közeli múltunkban fejeződik be. Műfaját nem könnyű meghatározni. Egyfelől kétségtelenül „oral history”: a királyi Magyarországról, illetve a Monarchiából emigráltak sorsa áll a középpontban. Másfelől már-már pikareszknek mondható regény, történelemértelmező felhangokkal. De számos történelem- és társadalomfilozófiai gondolattal is találkozunk a könyv lapjain. És ne feledkezzünk meg az e sorok írójához leginkább közel álló zenei és az ezzel szorosan összefüggő vallási elmélkedésekről sem. A továbbiakban maradok a regény kifejezésnél – még leginkább ez a műfaji utalás illik leginkább a könyvre. Ja, hogy nem mondtam volna? Ez egy olyan regény, amit nem lehet letenni.

*

A könyv bevezetőjében New Yorkban találja magát az olvasó – mint később már értjük, kerettörténetbe csöppenünk: egy történelem szakot végzett fiatal kutató, Jason Thomson, a Columbián végzett történész keresi fel lakásán, amelynek ablakából rálátni a Verrazzano hídra, a megöregedett, 82 éves Joka Ungert, hogy élettörténetéről faggassa. Az öreg azonban kellenetlenül, elzárkózóan fogadja, majd rövid úton kitessekeli a fiatalembert a lakásból. Itt véget is érhetne rögtön történetünk, azonban nyilván nem lehet erről szó könyvünk első lapjain: egy misztikus fordulattal, amit egy kiskutya hoz elő, meglódul a sztori.

Pontosabban szólva ez a lendületvétel visszafelé történik az időben, közel hatvan évvel – ugyanis a szerző a fejezetek közt többször idősíkot vált, egyrészt 1978-ban és New Yorkban vagyunk az idős Joka Ungerrel, másrészt pedig kronologikusan járjuk be a regény helyszíneit a XX. sz. elejétől kezdve a szinte még gyermek Jokával – de erről majd sorjában.

*

Tehát a regény főszereplője Joka Unger (1895-1985), aki az első lapok után mindjárt a szívünkhöz nő. Ám voltaképpen nem is vele indul a szöveg, hanem édesapjával Csorinnal és annak két barátjával, a hászid zsidó Yakovval és Gojannal, akik a Kárpátok máramarosi havasaiból vándorolnak lankásabb tájak felé, vándorzenészek ugyanis. Gojan hamar másfelé kanyarodik, így maradnak ketten. Mindjárt az elején felbukkan a regény egyik legszebb motívuma, a hegedű, a zene általában, s mindezt a szerző nagyon érzékeny írói igénnyel összeköti az istenhittel. A zsidó Sekhina fogalmát hozzáköti Mozart zenéjéhez: ahogy Yakov játssza hegedűjén Mozart szonátáját, azzal jelenik meg a Teremtő a két fiú... és talán az olvasó szívében is. A sose hallott csodás muzsika a máramarosi hegyek egyik tisztásán felhangzik... és valóban: ez nem más, mint az Isteni Jelenlét. Csorin, a cigány vándorzenész így döbben rá arra, hogy az általa ismert muzsikán kívül van másfajta zene is és hogy e zene

által feltárt horizont talán maga a végtelen. Ez örökre beépül a szívébe..., sőt majd ezt az érzetet örökre is hagyja fiára a később születő Jokára.

Az olvasó a Sekhinával, az Isteni Jelenléttel itt találkozik először, Joka apja, Csorin és annak zsidó barátja Yakov jelenetében:

„...Csorin megszólalt.

– Miket mondasz, amikor reggelente imádkozol? – kérdezte Yakovot.

– A Jóteremtőmmel diskurálok, bár leginkább csak én beszélek – válaszolta Yakov, Csorinra nevetve.

– És hol van ez a te Jóteremtőd? Az égben, a vízben, a föld alatt? Hol? – kérdezte őszinte érdeklődéssel Csorin, és hogy beszélgetésükben valahogyan biztosítsa az egyenrangúságát, oldalra köpött egy nagyot.

– Hmm, jó kérdés – hümmögte Yakov. – A Sekhina mindenütt ott van. Ahogy mondd. Az égben, a vizekben, a föld alatt, de még a tehén- és birkaganéjban is. De ott van a lovak között, amikor azok pároznak, ott van, ahol imádkozok, ott van, ahol születik valami, és ott is, ahol vége lesz valaminek.

Mindenütt, mindenben ott van, mindent kitölt – fejezte be rövid eszmefuttatását Yakov.

Csorin jó darabig nem válaszolt, aztán egy ismételt, természetes köpés után megjegyezte.

– Nem ismerem ezt a te Sekhinádat vagy mit, de ennek semmi értelme. Ha valami mindenütt ott van, az majdnem olyan, mintha sehol sem volna. Yakov megállt és szembefordult Csorinnal. Hosszasan

nézett a szeme közé, majd megszólalt.

– Este megmutatom neked, hogy mi az a Sekhina, de ne áruld el egyetlen zsidónak sem, hogy tőlem tudod!

Estére egy románok és magyarok lakta falu közelében táboroztak le, ahol se a kóbor cigányokat, se a kaftános zsidókat nem látták szívesen, így együtt a kettőt pedig már-már provokációnak is tekinthették volna. „Jobb a békesség! Inkább aludjunk a szabad ég alatt” – jegyezte meg Csorin, és Yakov rábólintott. Mialatt Csorin röszét gyűjtött, hogy tüzet rakjon, Yakov elimádkozta a márivot, az esti imát. Aztán megették a reggelről megmaradt ennivalójukat, s együtt bámultak bele a ropogó, sárgás-vöröses tűzbe.

– Ígértél valamit – jegyezte meg Csorin.

Yakov szó nélkül bólintott, elővette a gondosan elcsomagolt hegedűjét, és felhangolta.

– Biztos, hogy tudni akarod, hogy milyen lehet a Sekhina, és biztos, hogy egyetlen zsidónak sem mondd el, hogy tőlem, Yakovtól, a zenésztől tudod? – kérdezte ravaszkásan hunyorítva, mire Csorin izgatottan bólintott egy nagyot. Yakov elkezdett egy olyan dallamot játszani, amelyhez hasonlót Csorin még sohasem hallott. Azok a dalok, amelyeket egész életében játszott, a zsidó, román és magyar paraszti zene sajátos, sehol a világon fel nem lelhető keveréke voltak. A zenét megszólaltató technika, a vonó kezelése apáról fiúra szálló tradícióként adódott tovább. Csorin is csak azt ismerte, amit az apjától, az meg a nagyapjától tanult meg. Amit viszont Yakov játszott, az semmiben nem hasonlított ezekhez a dallamokhoz, sőt Yakov előadásmódja is teljesen különbözött attól, amelyet Csorin korábban valaha is hallott tőle. Másképp szólt a hangszer! Yakov hegedűjéből az első percekben egy pattogó, vidám zene szakadt ki. Olyan, amire Csorinnak tele kellett szívnia levegővel a tüdejét. A zene lüktetett, a magasabb és a mélyebb regiszterek között száguldozott, és tombolt a dallam. G-dúrból a-mollba, onnan h-mollba, aztán D-dúrba ment át. Azután hirtelen ritmust váltott, és valami csodálatos édességgel fonta körbe Csorint. Ezek a váltások többször megismétlődtek. Yakov élvezettel és magabiztosan vándorolt egyik hangnemből a másikba, egy váratlan pillanattól kezdve pedig valami lassú áradásba kezdett a dallam. Yakov hegedűje teljesen másképp szólt, mint korábban, a lakodalmas zenéknél. A hangok fényesek és tiszták voltak, a paraszti muzsikánál megszokott díszítések helyett gyöngyöző trillák, félelmetes futamok szakadtak ki a hegedűjéből. A kadenciákkal, amelyeket Yakov

kicsalt a hangszeréből, magamagát is szórakoztatta. Régen játszott már ilyen zenét, azt pedig külön élvezte, hogy cigány társa láthatóan ámulatba ejtve hallgatja. Polifonikus hangzást egy hegedűn játszani Csorin még soha sem hallott korábban, de Yakov, Csorin előtt addig nem ismert technikával, furcsán idegen vonókezeléssel, egyszerre több hangot csalt ki a hegedűjéből, sajátos együtthangzást varázsolva. A cigány muzsikuss számára, aki a hangnemekről és a moduláció elméletéről soha nem is hallott, a fülével viszont annál inkább érzékelte azokat, ezek a hangnemváltások, a megszólaló zenei frázisok fizikai élvezetet okoztak. Yakov is egyre jobban belemelegedett a muzsikálásba, és egy kicsit sem csodálkozott, hogy a cigányfiú tágra meredt pupillákkal és tátott szájjal szívta magába az ismeretlen zenét. Már legalább negyedórája, megállás nélkül játszott Yakov a hegedűjén, amikor megint változott a dallam. Csorin lelki szemei előtt vad és önfeledt kiscsikók jelentek meg, amelyek boldogan ugrálnak egy napsütötte, zöld fűvel borított réten. Pár perccel később Yakov pengetni kezdte a húrokat, majd újra egy vérforraló dallamot kezdett játszani. Csorin nem bírta tovább, felugrott ültőhelyéből, és táncolni vagy inkább ugrálni kezdett. Yakov is vidáman mozgott; és csak húzta és húzta. Eszébe jutottak azok az évek, amikor mesterétől, a később kikeresztelkedett veszprémi zsidótól tanulta a hegedű megszólaltatásának fortélyait. Egyszerre csak hirtelen abbamaradt az áradó, gyöngyöző zenefolyam. Varázsütésszerűen ért véget, és valamiféle végtelen csend vette őket körül. A tisztás mellett álló emeletnyi magas fenyők, a fejük felett szikrázó égbolt csillagai is mintha csak most tértek volna magukhoz a zenei varázslat okozta kábulatból.

– Na, ilyen ez a Sekhina, most már tudod! – mondta Yakov közömbösséget színélve, miközben elcsomagolta a hegedűjét. – Ha elárulod egy zsidónak, hogy a zenész Yakov mondta neked, hogy ez a Sekhina, akkor halál fia vagy! – mondta, és igyekezett szigorúan nézni Csorinra, aki suttogva válaszolta.

– Soha nem árulom el, de a Sekhina már itt van a fülemben. Te hol ismerted meg ezt a Sekhinát?

– Ha ott van, hát ott van, csak bajod ne legyen belőle!

Egyébként Wienában, Kaiserstadtban hallottam. Állítólag egy Wolfgangus Gottlieb Amadé nevű fickó játszotta először, az ő fejébe fészkelte be magát – válaszolta mosolyogva, majd hozzátette –, legalábbis ebben a formában.”

*

Csorin és barátja, Yakov hamarosan Bodrogkeresztúrba érnek, a századvég nagy hászid zsidó közösségéhez, Yakov itt is marad, és a barátok elbúcsúznak egymástól, útjuk elválík. Csorin továbbmegy, Sajószentpéterre jut, ahol (úgy tűnik) ő is letelepszik, és a barátok elbúcsúznak egymástól, útjuk elválík. Mindeközben persze alapos betekintésre van az olvasónak alkalmja a korabeli bodrogkeresztúri, majd sajószentpéteri társadalom keresztmetszetébe: magyarok, hászidok, cigányok, férfiak, nők, gazdagok, szegények és a közösség páriái.

Csorin agya olyan, mint a szivacs: első hallásra képes megjegyezni a legbonyolultabb hangzású zenét, így aztán megélhetésével nem lesz gond: hamarosan kap munkát a falu kocsmájában a kiöregedő muzsikuss mellett, aki egyben szállást is ad neki. Aztán meg a lányát is neki adja. Ők lesznek Joka szülei.

Egy ilyen ismertetőben nem lehet és nem is illendő mindent elspojlerezni, meg aztán egy több mint 700 oldalas nagyregényt nemigen lehetséges pár oldalon összefoglalni.

Ugorjunk: Joka megszületik, és lassan felcseperedik, hamar félárva lesz, csak anyja neveli. Tizenöt éves még alig, hamar kinyílik az elméje, szerencséjére kiváló tanítója lesz, az idegen nyelvek úgy tapadnak rá, mint kutyára a bogáncs. Udvarias és nagyon kellemes modorú, van valami elképesztő tehetsége arra, hogy megszerettesse magát, így hamar bekerül egy ortodox zsidó családhoz, ő lesz a sábeszgój, aki szombaton az ortodox zsidók számára tiltott munkavégzéseket elvégzi, azaz pl. begyűjt, villanyt le- és felkapcsol stb. E munkája

során számtalan zsidó szokást, vallási előírást megismer, sőt megszereti őt a család agg pátriárkája és végül az ő felolvasója lesz, majd annyira nagy lesz a barátság köztük, a hatalmas korkülönbség ellenére, hogy az öreg megtanítja a fiút jiddisül is, akinek ez a magyar és cigány anyanyelvei, valamint az iskolában tanult német mellett a negyedik nyelve lesz. Ez a nyelvtudás – Amerikában majd ehhez hozzájön az angol és később még az olasz is – Jokát hosszú élete során sok mindenhez hozzá fogja segíteni, meglepő helyzetekben fog váratlan segítséget jelenteni.

Joka élettörténete számos fordulatot tartogat az olvasó számára – ilyen például az is, hogyan kerül rá az Amerikába tartó hajóra, és ott, Long Islanden hogyan talál el abba az épületbe, ahol várják a magyarokat, a Monarchiából érkezetteket. A fordulatokban mindig felbukkan egy öreg barát, aki a háttérből segíti őt, olykor tanáccsal, olykor pénzzel, olykor – ma úgy mondjuk – kapcsolati tőkével. De ha nincs is alkalmanként az öreg barát vagy támogató, akkor Joka biztosan maga mellé állít valakit váratlan megnyilvánulásaival, eszességével és tudásával.

A fiú Pittsburghbe kerül, ami a századelő amerikai vaskohászatának és acéltermelésének döbbenetes méretű központja, ahol mindenki, aki nem kapott munkát máshol, itt biztosan kap: rettenetes körülmények és alacsony bérek várják az elszánt munkavállalót. Joka itt egy borzalmas munkahelyi baleset szemtanúja lesz, aminek következményeként tovább áll innen is. Szállásán együtt lakik egy olasz fiúval, akitől az olaszt is nagyjából elsajátítja, miközben a kohóban pedig ragad rá (a koszon és a füstön kívül) az angol is.

A regényíró a könyv e részeiben különleges dicséret illeti, ugyanis kitér a munkások közt akkoriban használt pidgin-nyelv leírására, azaz kb. 30 évig élt ez a nyelv, ami a Monarchiából, Európából ideérkezettek és az angoltól táplálkozó keveréknyelv volt, sajátos konglomerátum, ami mára már a múlté. E nyelv felidézése kuriózum.

*

A könyv fejezetei váltakoznak a cselekmény helyszínei, illetve idősíkjai tekintetében. A szerző a Jokával történetek plasztikus megvilágítására, az érzelmi háttér kibontására gyakran visszatér a múltba, akár a Joka élete előtti múltba és így a fiúval – később a férfivá érő és értékes életet élő hősünkkel történetek egyfajta időn kívüli megvilágításba kerülnek. Mintha a szerző ezzel kívánná megjeleníteni azt, hogy Joka minden megpróbáltatása ellenére, vagy azzal együtt az Isteni Jelenlétben él, annak eszköze és tragédiái ellenére annak kedves gyermeke. Írói technika, a dimenzióváltások tehát – nem a cselekményt, vagy a történetvezetést, hanem – az olvasót emelik magasabb, olykor egészen magasztos páholyba, ahonnan végig kíséri ennek a nem mindennapi hősnek életét.

*

Joka élete egyre biztosabb alapokra kerül, egyetemre is jár, majd édesapjától örökölt zenei talentuma is kiteljesedik, először egy New York-i, majd később egy római hegedűkészítő műhely keretei közt, ahol feleségre is talál. A cselekményszövés egyre bonyolultabb, közeledik a II. világháború, a titkosszolgálat felfigyel erre a soknyelvű férfira, akinek még – akaratlanul ugyan – de az alvilággal is keletkezett némi kapcsolata (csak hogy kalandosabb lehessen a regény sokszálú cselekményvezetése).

Hogy-hogy nem, egyszer csak az európai nagypolitika láthatatlan munkásai közt találjuk a mi Jokánkat, még hozzá Isztambulban, ahol is az akkori pápai nunciussal dolgozik egy csapatban, hogy a balkáni és közép-európai zsidókat menekítse a Szentföldre, ahol már körvonalazódik Izrael Államának közelgő megalapítása. A nuncius Angelo Roncalli, aki majd később velencei pátriárka és bíboros lesz, s végül pápaként a XXIII. János nevet viseli életében.

A háborút Joka túléli, de roppant súlyos tragédiák érik, szeretteit mind elveszíti, mint a bibliai Jób. Élete utolsó szakaszát ismét New Yorkban éli – ahogy kezdődött ez az írás, és ottani lakásán keresi fel a fiatal történetíró, Jason Thomson, hogy a hosszú élet emlékeit, a

szóbeli története, az oral historyt lejegyezze – mintegy élő, testközeli, valóságos foglalatát a XX. sz. borzalmas eseményeinek.

Ezzel a szerző – aki persze nem azonos ezzel a regénybeli történésszel – az egyéni élettörténetet a szokásos történelemszemlélet fölé emeli. Sőt: szembe állítja azzal a korábban mindig természetesnek vélt koncepcióval, hogy a történelem „a nagyok” vagy az „országok” vagy azok „vezetőinek” történelme lenne – nem. A történelmet a kisember is alakítja, vagy még inkább, a kisemberek helyzetfelismerése és értékűsége alakítja igazán. Ezzel a szerző visszatér az ószövetségi történelemábrázoláshoz, amiről azt hihetnénk, hogy végképp elavult – dehogy! Éppen mostanában vagyunk tanúi annak, hogy sok-sok történelem tanszék és történész a történelemszemlélet fókuszát a mélységre, a mindennapok életének folyására, a kisemberre állítja át, ezzel teremtve egy másféle egyensúlyt a történettudományban. Az Ószövetségben is ezt tapasztaljuk: a történelem a kisembereken keresztül alakul igazán.

Így nyer értelmet a könyv alcíme: „Búcsú a történelemtől” (ami persze azonnal előhívja az értő olvasóból Fukuyama híres/hírhedt bon mot-ját a történelem végéről) – tehát nem arra kell gondolnunk, ami az első jelentése lenne ennek a mondatnak, hanem a történelem hagyományos leírásától kell búcsút vennünk, amelyben királyok és pápák tetteiről, csatákról és évszámaikról és dinasztikus perpatvarokról tanultunk.

Ez a könyv a maga igen tekintélyes terjedelmével és elképesztően emberi érzelmességével prezentálja, amit Pilinszkytól hallottunk: „A tények mögül száműzött Isten időről időre átvérzi a történelem szövetét.”

A történelem nem a „nagyoké”, hanem az embereké, az olyanoké, mint Joka, aki életével példázta a „mozdulatlan elkötelezettség”-et – bár élete sokkal gazdagabb, fordulatosabb és mozgékonyabb volt, mint Disneyland.

A szerző jól teszi, hogy a mű végén, az utolsó néhány oldalon néhány, bizonyos olvasatlan néhányak népszerű összeesküvéselmélet-töredékét a fiatal kutató, Jason Thomson szájába adja – a szerzőre talán nem vetne jó fényt, ha maga vállalná ezt – de, mint szokták mondani – a legszűzebb menyasszonyon is lehetnek szeplők.

Bátran mondom: ezt a regényt nagyon hamar el kell olvasni, és alaposan végig kell gondolnunk Joka életét, mert a magunkéra nézve is tartogat számos tanulságot, sőt: állítom, hogy katarzist.

*

A könyvajánló szövege a számos kiadói ajánlásban:

Joka Unger mindössze tizenöt évesen indult neki egy észak-magyarországi kisvárosból, Sajószentpéterről, hogy sokmillió kelet-európai honfitársa egyikeként 1910-ben bevándorlóként érkezék az Egyesült Államokba. A kamaszfiú megjárja a kohók és a bányák világát, hogy aztán egy „szerencsétlen véletlen” folytán a New York-i Columbia Egyetemen találja magát, ahol történelmet és irodalmat hallgat.

Joka Unger tárgyi emlékekkel, fényképekkel, újságkivágásokkal és egyéb, az élet hordalékainak tartott dolgokkal dokumentált életírását tartja a kezében az olvasó. Formába öntője, Jason Thomson szintén a Columbián végzett történész, aki 1978-ban, huszonévesen, PhD írása közben, egy oral historyként indult interjúsorozat elkészítésekor kötött életre szóló barátságot az interjú alanyával, aki ekkor már a nyolcvanharmadik évében járt.

Az 1978-ban még fiatal Jason Thomson megöregedve, 2018-ban, harminchárom évvel Joka Unger halála után, nyugdíjazását követően vágott bele a Joka Ungerrel kötött különös üzletben vállalt feladatai teljesítésébe. Régen volt megállapodásuk egyik, de csak egyik feladata volt ennek a hosszú, a XX. századon átívelő, tragédiákban és örömeiben is bővelkedő kalandos életnek a dokumentálása, életírásba történő szerkesztése.

A megkötött üzlet másik vállalásaként az elkészült életírást és az évtizedekig őrzött fényképeket, dokumentumokat és tárgyakat Jason Thomson 2020-ban adta át Joka Unger

dédunokájának, a hagyaték örökösének. A dédunoka dr. Joshua Bergmann, amerikai matematikus, neve a Beresit Pattern című regényből lehet ismerős az olvasónak.

A könyv utolsó fejezetének címe: Búcsú a történelemtől. A már régen halott és a hagyományos történelemszemléletet nem sokra tartó Joka Unger nyomába lépve, a nyugdíjba vonult Thomson is búcsút int annak a fajta történetírásnak, amelyet manapság is előszeretettel használnak eszközként a hatalom valódi birtokosai és az őket kiszolgáló írástudók.

Szofi Press Publishing 2022.,

<https://www.szofipress.com/>

Jacob D. Foster (1958. nov.10.-) amerikai író és matematikus.

Fri Kontri (Free country/Szabad ország)

<https://www.szofipress.com/>

https://www.libri.hu/konyv/jacob_d_foster.fri-kontri.html

Magyarul megjelent még:

Beresit Pattern [E könyvről is közlünk majd recenziót a későbbiekben.]

*

FOTÓ

A könyvborító

<https://www.szofipress.com/>

*

Forrás: Artemisia, Facebook, <https://www.facebook.com/profile.php?id=61575864735575>

(Szerkesztette: Szolláth Mihály)

RECENZIO – KÖNYVAJÁNLÓ

NAGY DOROTTYA

Versek a bardóból – Szolláth Mihály *Tűznehéz* című kötetéről*

Szolláth Mihály első verseskötete rendhagyó módon egész eddigi életművének összefoglaló munkája, s mint olyan igencsak eltér egy zsenge ifjú költő szárnypróbálgatásaitól. Érett hangú, tapasztalt szerzőről van szó, markánsan kijelölt kérdésfelvetésekkel, kiemelt útvonalakkal.

Verseinek elemi igénye a póztalanság, az önazonosság felvállalása, célja egy mélyebb találkozás önmagával és ezt a kötet ars poétikájának is tekinthetjük, lévén már az első versben így szól: „*eddig ezreknek mutattam utat / álvilágokban igazodni el, / maszkok között cseperedni fel, / most magamnak fúrok gémeskutat / tiszta víztükrében lássam végre / ki fog feljutni végül az égbe...*” [Muszájban éltem; 13. o.]

Szolláth Mihály versei számos esetben nem evilágiak. Ezt a másik szférát a tibeti buddhizmus bardónak, a keresztény világ inkább purgatóriumnak nevezi. Számomra úgy hatnak, mintha a köztes létbe való átlényegülés mozzanata, elmúlásunk mikéntje, útja és érzéscsomagjai érdekelnék a leginkább, a bardó túlvilági teréből látna vissza és keresné önmaga definícióit, határvonalait: „*túlra kell nézzek / kígyószemmel / mindent abba / az egy pillanatba / gyűjtök s csak akkor / ott végül ahol / csak egy kapu vár / átviszem lelkem, naponta körbeforduló világban / s csak én magam vagyok itt árva / létemnek nyikorgó tengelye / időnek s térnek magamnak néma istene*” [Leszek sas; 31. o.] máshol „*a folyón átkel- / nem nem, belevesznem azt / igen, lehet. Menny?*” [Styx; 79. o.]. A költő, bár itt él a földön, mégis egy olyan szakrális tudás szócsöve, amelyet pusztán csak földi gondolatvilággal aligha lehetne megjeleníteni. A borítón is rajta van, mégpedig vérpiros betűkkel, mint valami stigma, hogy „lát”, nem csak néz, hanem lát, és a látásnak ezer módját képes létrehozni egy fizikailag nem létező érzékszervével. Ez a látásmód néhány ponton egyesül a misztikus-mágikus gyermeki világképpel is például a *Zeppelin* című haibunban [24. o.].

A fekete külsejű könyv atmoszférateremtő szereplői gyakorta a zsidó és a keresztény, néhol a hindu és muszlim kultúrkör hagyományvilágából megelevenedő figurák, de megidézi az ókori római és görög kor miliójét is. Megjelennek démonok, bálványok, például Samael, Lilith, Bahomet. A szerzőnek fontos, hogy egyházi és történelmi személyiségek mögé bújva jelenítse meg belső tartamait, vívódásait, fejezze ki mélységes hitét Istenben és az egyetemes európai kultúrában. Célkitűzése, hogy meg kell írni, amit lehet, még a végítélet, az Armageddon előtt. A Párbeszéd című versben megírja példaképe, Paul Celan halálának pillanatát és Istenhez való viszonyulását a fuldoklás körülményei között: „*a szem alámerül / a vízfelszín alá a testtel együtt / más világba tekint / lebeg / van-e Isten / a folyó sodorvonala felé / lassan ellebeg*” [Párbeszéd; 70. o.]. Egyébként erősen rokonítható Celannal bibliai beszédmódjában, a zsidósághoz és a kollektív halálhoz kapcsolódó érzelmi tartalmak felfedezésének igényében. Szolláthnál a kollektív vég például olyan különleges képekben jelentkezik, mint a „*macskafa-erdő*”, ahol az erdő összes fájának kiirtása és pusztulása újból figyelmeztet minket arra, aminek többé nem szabadna bekövetkeznie.

Fontos még szót ejteni az apaseb-versekről, az apahiányról, a korai felnőtté válás kényszeréről, mert azt gondolom, ez sajnos és szerencsére nagyon sokunk számára közös

* Első közlés

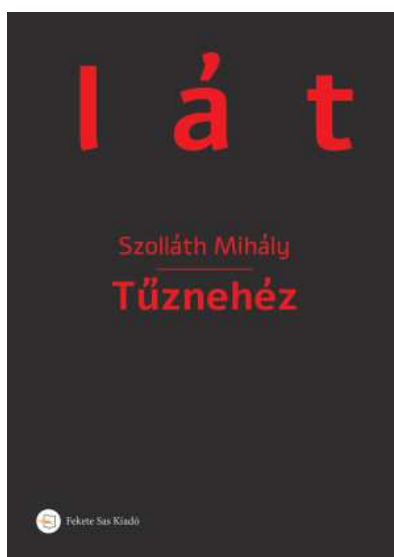
azonosulási pont. A hiány már a költő gyermekkorától datálódik, hiszen nincs minta, „*nem lesz / aki elmondja, megmutassa, hogyan kell majd férfinak lennem*. [Párnák; 17. o.]” Vajon kié a sorsunk és átvehető-e, magunkra vállalható-e szüleink életútja? – teszi fel a kérdést a *Régi kép* című versben: „*Apa! Kiváltalak a pokolból, / nem lehetsz ott, ne szenvedj miattam / én is, te is, kevés vagyunk... (...) én töltöm le a büntetést itt, / ne mondj semmit, / én hívlak, az elsőszülött / egyetlen fiú... [94. o.]* - és a Néma dal c. versben ugyanez: *fiad vagyok / te arcod rajtam / utánad hallgatok / e néma dalban*” [128. o.]. Az apa alakja mellett az anya, nagyszülők és más rokonok sorsa is megjelenik a mitikus történetekben, miközben acélbetétes bakancsával átgyalogolt rajtuk a huszadik század: „*anyám is az otthonból / szökött novemberi hajnalon / a deportálás halálra jó alkalom / nagyapám temetőben bújkál / apám a gyöpön őriz libát / én meg fekszem most éppen / valóságtódulással ébren*” [Párvers; 126. o.].

A mai magyar közéleti helyzetben szinte provokatív bátorság írni róla, de Szolláth Mihálynál megjelenik a biológiai nemünkhöz betonozott szerepektől való szabadulás vágya és a szerepekhez társuló elvárások pusztító nehézségei, a nemi identitás és szexuális orientáció: „*szól a madár / lányként néz rám /rendben van ráadom / lélegzetért kapkodok...a madárban élő lányt / felékesítve már / útjára küldtem / hogy még éljen...királynő ma már / elemészt a szomj / árnyéka éjen rám ront / s lélegzetért kapkodok... [Az idő kifordította őt; 37. o.]*”

Az identitás kérdésköréhez szorosan kapcsolódva állandó kérdésfelvetésként megjelenik a bűn és bűnösség fogalma is. Leginkább az, hogy hogyan viszonyul az egyén saját bűnösségének tényéhez, hogyan kezeli saját tévedéseit, gonoszságát vagy szándék nélküli ártó tetteit. Hogy mi az, amit (Szolláth Mihálynál sokszor balladai homállyal fedve) próbálunk a szőnyeg alá söpörni és mi az, amivel szembe merünk nézni, elismerve, hogy a „Pannon-tenger aljzatáról” felszüremelő mocsok, vér és fájdalom, kétségtelenül a miénk és vajon megtisztítjuk-e, vagy tovább rakódnak rá a haragos rétegek?

Tűznehéz ez a könyv, mert cipeli a cselekvés kollektív kényszerének súlyát, a változtatás sürgősségét a végső pusztulás percei előtt: „*virág nyílt világunkon / szikkasztó szél hordta széjjel / hulló porát / hogy ki élt itt kié a sír / mindig láthatatlan marad / emlékország*” [Színeképek a Pannon-tenger aljzatáról; 166. o.].

SZOLLÁTH MIHÁLY, *Tűznehéz*, Fekete Sas Kiadó, 2024

PETHES MÁRIA

Tévedések szennyeződése

egyre kisebb lesz, ahogy távolodik.
vele együtt zsugorodik a látóhatár.
a csöndben hallani lehet, ahogy a
virágok szárában a remény cirkulál.
felhasad az ég rég begyógyult sebe.
heves zápor fakad belőle. fölkel a szél,
felsorolja azok nevét, akikkel találkozott.
gazdátlan kalappal zsonglőrködik.
a búzatábla mellkasába villámszike szalad.
nyitott szívűtét. eszméletlenül fekszik a táj
a műtőasztalon. nem szabad emlékeznie
a fájdalomra. a sejtek közötti jeladás élénk.
vérpipacs szívárog. isten homloka erősen
verejtékezik. szükséavú utasítást ad: törlés!

mire kigyógyulsz a gyermekkori traumákból,
hasonló sebeket ejtesz ivadékaidon, pedig arra
törekszel, hogy mártíromság helyett a jóssággal
hívd fel magadra a figyelmet. bárcsak holnapra
egyszerűen elpárologna belőled az önsajnálát. életed
ösvénylabirintus. mennyi tétovázás: merre indulj.
találkozol emberekkel, akikről első látásra úgy
érzed, mintha mindig is közel álltak volna hozzád.
aztán kiderül, nem ismerik az álmaidat, ahogy te
sem az övékét. kérdésekkel ostromlod az eget, míg
belátod, benned a felelet. belehallgatózol a tücsökzenés
sötétbe, gyertyát gyújtasz, füstölőt, reméled, ezzel
egészen kis körre szűkült világod megtisztul. de nem.
belőled szívárog a tévedések szennyeződése.

kár, hogy a búcsúzásoknak és nem az érkezéseknek,
állítottál emlékművet. számos szomorú obeliszk mered
az égre. egyedül magadnak tehetsz szemrehányást a
választásaidért. nem élheted tovább őseid fájdalmát.
a magadéiból kell tanulságokat levonni. lerombolni
minden kőszobort, bánatos arcú reliefet, és felépíteni
saját világod, amiben élni tudsz. mítoszrendszeredből
panteont, aminek homlokzatát nem szerencsétlen alakok
tartják inuk szakadtáig. amikor a jól végzett munka
végeztével lemész a Tópartra, ne bámulj a messzeségbe,
az égtájaktól úgysem várhatsz semmi jót. árnítás, hogy
éden nyugatra található. mesélj az öbölnek visszatérő
vitorlást, aminek tatja nem töri össze a vízen álmodozó
tükörképeket. és egyszer csak meglátod köztük a tiéd.

KOVÁCS MARIANNA

Kaddis Édesanyámért

Míg éltél, folyamatosan küzdöttél, Anya,
de közben mindig türelmes és jókedvű voltál.
Bekerültél a házba fiatal lányként,
ahol anyósod szava volt a szabály.
Négy éhes gyereked miatt folyton pereltél
a matriarcha parancsaival – még a fűszerezést is előírta.
A mezőre jártál, mint egy férfi, és bírtad: kellett.
Bocsáss meg nekem, Anya!

Amikor hazaértél, énekeltél: legszebb emlékem dalod.
Édesanya, az erőd, a hited járatott bennünket iskolába!
Miattad törtünk át a körülmények ketrecén!
Meghalt Apa: féltettelek.
Meghalt öcsém: céltalanná lett életed.
Később egyik unokád nevelésével tértél újból magadhoz,
de nem daloltál többé soha.
Bocsáss meg nekem, Anya!

Akkor én még nem értettem ezt.
Egy nyáron vizsgálatra vittelek: bent tartottak.
Gyenge voltál, de bizakodtál.
A rák felemésztett.
Közben én is kórházba kerültem –
és ezért nem tudtalak meglátogatni
az utolsó időben, pedig – vártál.
Bocsáss meg nekem, Anya!

Tudom, hogy mennyire vártál –,
csak vártál...
Nem búcsúztam el Tőled,
ezért nem fogtam csont-és-bőr kezéd.
Nem kapcsolódott össze a tekintetünk.
Nem hoztam magammal égszínkéék pillantásod.
Bocsáss meg nekem, Anya!
Szeretlek.

Budapest, 2025. április 03.

Megj.: Artemisia, 2025. június 24

HOMLOKTÉR — KERECSÉNYI ÉVA

Bizonyosság

Túlfűtött éjjel, álomlepkék köröznek,
tapintható a csend, épp csak a szél szuszog,
aludni szeretnék, de rám ront a kétely,
üldözőbe vesz, s öntudatlan futok.
Úgy érzem, elakadtam földi valómban,
keringek körbe, nem találok helyem,
hunyorít az ég mély angyalkék szemével,
ám mégis behálóz a gyötrő félelem,
mely a bizonytalanság szürke fátylával
eltakarja időnként az éltető napot,
s ha magával ránt a dermesztő érzés,
mi lesz a holnap - szinte jéggé fagyok.
A fogyó időt nem tudom utolérni,
de boldogságfámat még nevelgetem,
s kiránt a gödörből az örök bizonyosság,
hogyan van miért küzdeni, s itt van velem
egy mélyről fakadó, kirobbanó érzés,
mely vadul berúgja az élet ajtaját,
sorsjelző csillagok fáklyaként ragyognak,
s a lélek felismeri valódi önmagát.

Kérdés-felelet

Mondd, szeretsz te engem? – kérdezi a hullám,
s zúgva zúg a tenger szemérmes sóhaja:
Naná, hogy szeretlek. Nem látod? Követlek,
úgy marasztalnálak, de folyton elszaladsz.
Nyomodban járok, ám eltáncolsz előlem,
loholok utánad, hogy elringassalak,
folyvást visszahúzlak, úgy félek, hogy megszöksz,
ha karomba zárlak – mesél a pillanat.
Nélküled az élet fabatkát sem érne,
értelmetlen évek, magányos gyötrelem,
szédítő csend a feneketlen mélyben,
te vagy a minden, kagylóba zárt gyöngyszemem.

Ott szeretnék élni

Ott szeretnék élni,
hol ég és a tenger
farkasszemet néznek,
melyikük a kékebb,
melyikük merészebb.
Ott szeretnék élni,
hol éj és a nappal
békében, szelíden
kéz a kézben járnak,
szerelem fényében.
Ott szeretnék élni,
hol otthonra lelve
jóllakik a lélek,
s akkor is szeretsz, ha
magamból sem kérek.

Nyugtalanság

Mindig ez a nyugtalanság,
lepkék szárnyán suhanó sóhaj,
ma fény, holnap árnyék,
vajon merre vezet az út,
tényleg minden nap ajándék?
Könnyet facsar olykor
a fájdalom keze, de az
mint esőcsepp az ablakon,
szétfolyik, csorog a föld fele
egy érintéstől, egy öleléstől,
a szív kapuján besétáló
megváltó érzéstől.

HOMLOKTÉR — KERECSÉNYI ÉVA

Ébredj királylány

Leccsorognak a napok az idő arcáról,
elkenődnek a percek, mint ócska szemfesték,
kardodba dőlve ha csak vársz a fásult
csendben,
vagy hagyod, hogy összezúzzon a
mókuserék,
hiszed, időd végtelen, nem látni a partját,
belemarkolsz, fröcskölnéd, kezedből
kipereg,
s koponyád rejtekében mire szikra pattan,
holdbéli táj fogad, kiszáradt, üres meder.
Ébredj királylány, lépj ki a fényre,
szaggassa a szél a báli szoknyád,
aranykoronád ha szívedben hordod,
az élet nem lehet gonosz mostohád.

Silenzio

Maradj csendben, túl nagy a lárma,
nyílként repülnek hazug szavak,
tíz pontos lövés az agy közepébe,
csak a józan ész emelhet védőfalat.
Dézsából ömlik a szenny és az átok,
s tudod, mit érzek?
Ez a világ nem való nekem.
Kívül rekedtem az örvények sodrán,
csak magamban lelem meg bűvőhelyem.
Lelkem csücskéből feltörő sóhaj
léggömbként pukkan, ahogy partra ér,
szánalmas üresség lebeg a légben,
de idebent - virágok s tarka rét,
vacog egy érzés hozzám lapulva,
bőrömmön érzem lélegzetét,
kicsinyke teste reszket ölemben,
mikor tollpihe libben lábam elé...

Kincskereső

Keresünk valamit,
ami teljessé tesz és tiszta,
ami úgy igazán, egészen,
nem csak össze-vissza,
különös helyeken,
szerelmünk szemében,
barátság bugyrában,
a pillanat selymében,
lehet egy szó, egy mondat,
mely szívből szívbe pattan,
s épp ott talál fészket,
hol az avatatlan
csak tátongó űrt lát
és fényevesztett árnyat,
bábeli zűrzavart,
s boríthat rá fátylat,
de végül, ha delet üt
az igazság órája,
elillan a ködben
minek nincsen maradása,
vesd hát le a kereszted,
mi lelked meggyötörte,
s csakis a fényt figyeld,
ne az árnyékot mögötted.

BORS MÁRIA

Végre esik

Végre esik.

Nem baj. Régen esett már.

Hideg is van. Az sem baj. Régen volt már hideg is.

November tizenkilencedike van. Ez sem baj.

Mindjárt itt a december huszonnegyedike is.

Nem baj, hogy számokkal látjuk el a napokat, ahogy az sem baj, hogy vannak évszakok – még ha mostanában kicsit furcsák is azok.

Végül is semmi sem baj, ha nem annak fogjuk fel.

Az sem volt baj, amikor tegnap, vasárnap, bementem az egyik nagyáruházba, mert hirtelen valami sürgősen kellett.

Ovomaltin – ezt kérte tőlem a gyomrom hajnalban.

– Ovomaltin? – kérdeztem vissza. – Miért pont azt kéred, amikor nincs is a közelemben olyan bolt, ahol kapható?

A testem azt üzent: keressek lehetőséget, mert erre vágyik a szervezetem.

Figyelek a testem jelzéseire. Így hát elindultam a nagyáruházba, ahol évekkel ezelőtt már vásároltam Ovomaltin port.

Emlékeztem: tele volt mindenféle vitaminnal, amire az embernek szüksége lehet.

Kellemes íze a gyerekkoromra emlékeztetett – malátakávé kakaóval, amit kislányként ittam.

Nyakamba vettem a várost.

Vasárnap volt, ebédidő, amikor odaértem.

– Vasárnap és ebédidő? – morfondíroztam magamban.

Alig pár éve ilyenkor még anyósomékhöz mentünk, aztán csak az anyósomhoz, amikor már meghalt az apósom.

Régebben egy másik nagymamához, még régebben a szüleimmal a templom után egy szép zuglói vendéglőbe, vagy haza, ahol krumplipüré és rántott csirke várt vasárnaponként. Sütemény is volt mindig.

És most? Most egy plázában vagyok.

Mit keresek én most egy plázában?

Persze, tudom. Nincs már hova mennem vasárnapi ebédre. Én sem hívtam meg senkit. Eltávolodtunk egymástól.

A vér szerinti családtagok máshol laknak, élik a saját életüket.

Már nem tart össze senkit semmi.

Unokatestvérek sem hívnak találkozni – ha látjuk egymást, az többnyire temetésen történik.

Régen mindig jártunk egymáshoz – hol egyikhez, hol másikhöz. Anyáink, nagyanyáink, szüleink szervezték ezeket.

Ma nem szervezi senki.

És ha én szeretném, akkor sem történik semmi.

Ha mégis valaki összehoz egy találkozást, az csak egy délutánra szól – gyorsan vége, és többnyire csak a bajainkról tudunk beszélni.

A csodáink, örömeink valahogy nem hallatszanak ki.

A panasz hangja erősebb.

Néztem az embereket a pláza éttermeiben. A nagy zajban, nyüzsgésben, emberáradatban – ők is egyedül esznek, barátok, rokonok nélkül.

Szomorú volt ez a gondolat.

És hirtelen... minden fejet egérfejnek láttam.
Sok-sok, folyamatosan szaporodó egér. Járnak-kelnek, isznak-esznek.
Emberek voltak, de valahogy mégis inkább egerek.
Hogy változott meg minden ennyire?
Hogy fogyott el mellőlem mindenki – lassan vagy gyorsan?
Új közösségeket, új kötelékeket hogyan teremthetnék, amikor a régi kötések még élnek bennem – s ilyenkor még közelebb jönnek, a szívemhez?
Ma már harc kell a találkozáshoz is.
Vetélkedés, hogy kinél, kivel, mennyit legyünk.
Szorongás, félelem – mit mond majd a másik?
És mit mondunk majd mi – akaratlanul, nem épp kedveset?
Már háromévesen sem értettem:
Ha meglátogat minket valaki, miért megy el?
Ha már itt van, miért nem marad? Miért nem alszik itt legalább egy éjjel?
Ma sem értem.
Minden az elengedésről szól.
Azt tanuljuk, ne ragaszkodj senkihez, semmihez.
És ha maradnál még egy kicsit, ő már akkor is megy, mert valahova siet.
Hova lesznek az emberek?
Hova futnak a percek?
Miért nem állunk meg egymással vagy egymás mellett?
Miért nem érdekel már más sorsa vagy élete?
Miért nem merünk kötődni – egészségesen?
Nem bírtam sokáig bent maradni.
A zajok, a fények, az emberek, az a sokféle energia – percek alatt kikészítettek.
Szerencsére hamar megtaláltam, amit kerestem.
Menekültem haza.
A zsákmányt meleg tejbe kevertem, és lassan, komótosan eliszogattam.
Az ízek emlékeket idéztek: a régmúlt idők melegségeit.
Most itt ülök.
Kint még mindig esik.
A londoni lányom ma repült haza.
Tegnap még itt volt nálam.
Felkavart ez az időutazása.
A kinti esőben Londonban éreztem magam.
Repültem volna vele vissza, az ő második hazájába –
De ilyet tenni még képzeletben sem lehet csak úgy.
Pénz, érzések, helyek, dolgok... alig vannak, vagy nagyon szűkösek.
Így hát két órán át lélegeztem be a zuglói Londont.
Képzeletemben ott sétáltam az angol fővárosban, minden sejtemmel.
Egy plázás vasárnap és egy esős hétfői nap vitt vissza messze-messze – térben és időben.
És mégis, közben itt voltam, a jelenben.
A lelkemben az emlékek úgy bukkantak fel, mint a számítógépemen elmentett fájlok:
versek, dalok, írások, videók és képek.
Egy fény, egy illat, egy hang, vagy **a vizes úttesten suhanó autók zaja** hozza elő őket.
Múlt és jelen egyszerre él bennem.

A jövőmet pedig már csak óvatosan, sokszor félve tervezgetem.

KARAFFA GYULA

Pócspetri...

Tavasza volt még, mikor otthon jártam,
buján zöldellt a patakparti sás
s csönd volt. Teremtés csöndje. Mintha
elköltöztek volna, annyira más,
kihalt volt az utca, álmos-kelet;
A boltba a friss kenyér, lám még csak
most, délelőtt kilenckor érkezett.
Jobb, hogy nem járt senki sem az úton,
nem jött zavarba, hogy köszönjön rám,
hogya ki lehetek. Tékozló fiú,
ki visszatér, ám örök-idegen;
Kitagadott az elhagyott falu.
Egyesbe a gép, alapjáraton
gördültem végig a faluszélre,
– régen az volt még, erre esküszöm –
Anyámra néztem, sandán és félve,
észre ne vegye, könnyes a szemem.
Itt fekszik Apám. Már ami maradt
belőle, –hisz harminchárom éve –
csontok, képek és néhány mozdulat.
A sort Anyám elvétette megint,
utána szóltam: – Ide, csak ide! –
a sírt a fű szépen körbenőtte;
Virult a gaz, a porzó, a bibe.
Szelíden, hogy Apámnak ne fájjon,
tépkedtem ki a makacs szálakat.
Egy zavart „miatyánkot” elmondva
locsoltam meg a művirágokat.

Mostanra, tudom...

(Nem akartál nagy sokáig élni.)

Ha élnél, mostan lennél száz éves,
aszott képű, fogatlan kis öreg,
tán szenilis is és nevetséges,
akit mindenki csak magázni mer...
Már ha megszólítják egyáltalán.

Nem csodálom, ha ezt nem akartad!
Mondhatom, épp jókor jött a halál,
mondhatom, éppen a jó időben,
mikor még tisztán megláttál mindent,
mikor még szeretni is akartál,
mikor még nem utáltad az Istent.

Így maradtál mindenki barátja,
lázás tekintetű virággyerek,
maradtál mindenki Attilája,
kit megdobognak ifjúi szívek,
és a véneknek is szól az ének
mit egykoron papírra vetettél.

*(Mint ahogyan minden embernek jár
a meleg nyár is és a hideg tél.)*

Mostanra tudom: Menetrend szerint
jött az a vonat az állomásra.

Mert az ember sem az életét, sem
a halálát nem bízhatja másra...

Forrás: <https://karaffagyere.freeweb.hu/>

FANTAZY

MÁNDY GÁBOR

MÁR ITT VANNAK

Exodus

4.

Emlékek sűrűjében

A Föld meghalt, nincs többé. Azok, akik nézni tudták, látták, ahogy meghasad, a mélyből vulkánok törnek elő, az óceánokon szökőárok keletkeznek és elborítják a szárazföldet. És mindenfelé repült a törmelék. Egyik-másik akár még az űrállomásunkat is utolérheti.

Nincs mit tennünk, hiába a foglalkozások, a terapeuták szorgoskodása. Az egyetlen dolog, amibe még kapaszkodhatunk, a földi emlékeink felidézése. Ülünk magunkba merülve és látjuk a vidékeket, a városokat, újraéljük a gyermekkori élményeinket.

Látom az anyámat, ahogy hintáztat vagy óvodába visz, látom apát, ahogy hazajön a munkából és komoly arccal megkérdezi: „Minden rendben, főnök?” Hát persze, hogy minden rendben. Ha addig esetleg nem is lett volna rendben, ettől minden rendbe jött.

Látom a lányokat, akiknek csaptam a szelet, látom Robertát, akit szívesen el is vettem volna feleségül, ha ezek a tragikus események közbe nem jönnek. Így még le sem feküdhattünk egymással, bár feltehetően ő is szeretne volna, hanem csak jókat beszélgettünk a csillagokról és bolygókról. Ő állt a legközelebb hozzám, és komolyan gondoltam rá, hogy összekössem vele az életemet. Akkor azonban egyikünk sem jutott volna bele a mintába. Nem akartak házaspárokat szétválasztani, viszont mindenkit a genetikai értéke alapján válogattak be, a család, a rokonszenv nem számított.

A férfi ismerőseim emlékét is felidézem. Hol van már dr. Kingstone és Durcev? Sokkal okosabban voltak, mint én, de túléltem őket. Hol van már dr. Ranganathan, hol van az ENSZ? Hol vannak a szuperhatalmak? Némelyik vezető talán kibírta még egy-két hónapig a barlangok mélyén, de hírt nem adott magáról. Az irodalmi és művészeti alkotások, a templomok, a kéziratok, a festmények már csak a digitális kópiákon léteznek, és ha egyszer valaha megállapodunk egy lakhatónak talált bolygón, akkor sem tudjuk majd reprodukálni őket. Olyanok, mint az utazások alatt készült fotók és videók, pusztán az emlékezést segítik, önmagukban semmi értékük sincs. De vajon tud-e majd igazán emlékezni rájuk az, aki eredetiben sosem látta őket? Mi is el tudtuk képzelni a dinoszauruszokat, bár csak a csontjaikat, a csontvázaikat láttuk, de vajon milyen volt a bőrük, a színük? Ilyen tekintetben csak a képzőművészek képzeletére tudunk támaszkodni, az pedig semmivel sem több, mint a homályban való tapogatózás.

Utazásaim emlékeit is újra átélem. Mexikó, Hawaii, a Fülöp-szigetek, India, Franciaország. Minden útról maradt bennem jó pár emlékmorzsa, emléktöredék. Ha behunom a szememet és minden készüléket, zajforrást kikapcsolok, akkor szabadon ugrálhatok az emlékképek között. Ez tulajdonképpen az egyetlen szabadságunk. Mert egyénként nincs hova menni, hacsak nem a tornaterembe.

Jut eszembe, mostanra (először úgy akartam írni, hogy „mára”, de hol van már a napok stabil rendszere!), szóval mostanra már egészen megszoktuk a mesterséges gravitációt. Valahogy alkalmazkodott hozzá az agyunk és az érrendszerünk. Már talán az lenne a furcsa, ha egyszer csak hipp-hopp a régi Földön találánánk magunkat. (Ó, mit nem adnék érte!)

A sok éves csillagászati kutatások után furcsa dolog benne lenni a csillagok sűrűjében. Mert mindenfelé csillag van és nehéz dolog eligazodni közöttük. Igaz, a csillagok struktúrája nem változott,

ugyanott van mindegyik, legfeljebb az a furcsa, hogy nincs égbolt, amelyik lassan körbefordulna, hanem minden csillag ugyanazon a helyen látszik. Mintha megállt volna a világ körforgása.

Az itt tartózkodásom óta sokat olvasok. A világirodalom minden jelentős alkotása velünk van, csak nem könyv alakban (úgy el sem férnének), hanem elektronikus formában. A szöveget egy képernyőre vetíthetjük ki, ha olvasni akarunk - de sok regénynek a filmváltozata is megvan, ide-oda kapcsolgathatunk a két médium között.

Olvastam Dosztojevszkijtől a Félkegyelműt, a Bűn és bűnhődést, Balzactól a Goriot apót, Dickenstől a Téli mesét, elolvastam az összes Shakespeare-darabot, sőt, az Ulyssesbe is belekezdtem, de az első ötven oldal után feladtam. Olvastam a Tom Sawyert és a Huckleberry Finnt, mindegyik Verne-regényt, és még sok mindent, amire a gyerekkorom olvasmányáiból emlékeztem.

Azt viszont már most érzem, hogy nem minden szereplővel tudok úgy azonosulni, mint annak idején. Valahogy túl messzire kerültem az igazi földi élettől. Tudom, hogy a földi emberek így vagy úgy reagáltak bizonyos helyzetekre és viszonyokra, de mintha fokozatosan megszűnne bennem az azonosságtudat, az az érzés, hogy az események velem is megtörténhettek volna. Félek, hogy az úrállomáson való hosszú tartózkodás semlegesíti, végső soron pedig ki is lúgozza majd belőlem az eredeti emberi valót. Ahogy a testnek alkalmazkodnia kell a változó fizikai körülményekhez, a mindent körülölelő éghez, a napfény megváltozásához, a bezártsághoz, úgy talán a lélek is alkalmazkodik, és a végén mindannyian elveszítjük eredeti emberi mivoltunkat. Olyanok leszünk, mint a könyvek és filmek, amelyek megmutatják, hogy milyen volt az eredeti, de maguk már csak másolatok. Szörnyű ebbe belegendolni.

Mi magunk is tényleg sokat változunk, még a viselkedésünkben is. A férfiak és a nők sem úgy viselkednek már egymással, mint régen. Emlékszem, milyen édes volt egy lányra gondolni az iskolában, milyen megtiszteltetőnek éreztem, hogy vihetem Dorothy táskáját, milyen félénkek voltak azok a gyermeki puszik, amiket egymásnak adtunk...

Van egy nő a közelemben. Paulának hívják. Azzal hívta fel magára a figyelmet, hogy már több férfival lefeküdt. Nem mondom, hogy nem csinos és igazából semmi kifogásolnivaló nincs rajta, csak nekem valamiért nem tetszik. Nemrég (tegnap? tegnapelőtt?) engem is megkörnyékezett.

– Akarsz velem szeretkezni? – kérdezte és átkarolt. Mivel csak bambán néztem, hozzáfűzte: – Szeretkezni jó. Én imádom. És veled is szeretném kipróbálni. Van időnk és nincs jobb dolgunk. Vagy neked van jobb dolgod?

– Nézd, Paula, te nagyon szép és kedves vagy, de én nem vagyok ráhangolva erre a dologra.

– Semmi baj, majd én ráhangollak – ajánlotta fel. – Annak is megvan a módja.

– Én ezt még senkivel sem csináltam.

– Ó, akkor szűz vagy? Remek. Engedd meg, hogy én vezesselek be a szex rejtelseibe. Mindent meg fogok mutatni, meg fogok magyarázni.

Biztosan elpirultam és ezt biztatásnak vette. Kézen fogott és bevitt a kabinjába. Ott levetkőztetett, és addig gyömöszölt, amíg alkalmassá nem váltam a közösülésre.

Utána elgondolkozva feküdtem mellette. Érdekes, fűszeres érzés volt, csak – hogy is mondjam csak – üres. Hiányzott belőle Dorothy gyerekes kedvessége, hiányzott belőle Roberta okossága, hiányzott belőle a szerelem.

Paula nem foglalkozott velem sokáig. Még több tucat férfi várt arra, hogy lefeküdjön velük. De velem továbbra is barátságos volt. Elvégre megkapta, amit akart. Tulajdonképpen én is szerettem volna ilyen egyszerűen nézni a világra: éhesnek lenni és jóllakni. De hogy lakhat jól az, aki nem a testi javakra vágyik, hanem valami másra, szebbre, magasabb rendűre, arra, ami emberré teszi az embert?

Folytatjuk...

ÖTVÖS NÉMETH EDIT

kérdés

a boldogság mi
érthetetlen adathalmaz
felfoghatatlan érzés
mikor a lélek
aranytálból vacsorál
dehogy
tévedtem
nem is kell a pompa
csorba cserép
kortól legömbölyödött széle
annyi vigaszt ad
hogy belezuhan az elme
a pörgő kábulatba
testes bor mi szomjoltó
átmelegíti a test minden zugát
bennem bujkál
szaporán szédülten
szótlatlanul nyelem piruláit
fertőzött lettem
szeretetfüggő

neked

átéltünk már sok telet
vad szele tépte a fákat
jég verte hátunk
ennivaló sem volt
elfogyott
a fagyott földet döngölted
patáiddal az utolsó
zuzmót kapartad ki
nekem adtad
azt is

SZEGŐ JUDIT

Egy hajléktalan entellektüell sirámai limerickben

Nem jut hát nekem, sem már pia!
Drága lett a jegy is Scarpia!
Kezedtől pár hullá,
igencsak elhulla.
Zenei kultúrám, hát, szia!

Nem járok, nincs többé opera.
A csajom elvonón. Ó, Vera!
Magamban a padon.
Festéktől tapadón.
Távolban bömböl az Omega.

Kezemben egy regény van Sartre-tól.
Szabadíts meg Uram a szartól!
Festékes lett gatyám!
Fog még biz e pad ám!
Ülepre négy sávot maszatol.

Fater, ha nem nemz oly lelkesen,
nélkülem lehetne nemzetem.
/Volt bőven víg napja!
Nem volt ám Viagra!/
Létem most egy padon tengetem....

Pár éve a korsót letette.
Halál szólt:” Haver, itt fejezd be!”
Fül mögött egy csikkel.
Rákkal, mely nem viccel,
Farkasrét vermébe vetette.

Fogy a lap, hisz, Sartre is véges.
Gatyámon a négy csík mély-kékes.
Ülök a seggemen
csíkkal, e reggelen,
s filózok, de ez rég mellékes...

Forrás: SZEGŐ JUDIT Facebook-oldala
<https://www.facebook.com/judit.szego>

GUTI CSABA

Bárányfelhő

Messze keleten, ameddig a szem ellát, ott terül el a Hortobágy. Földje kemény, a tája lapos, nehezen ütközik bele a szem akármibe is, de ha az ember tovább erőlteti, megláthat a távolban egy nagy bolyhos gombócot, ami lassan jár a szikes terepen.

– Nem látod? Az ott, ni, a gémeskúttól nem messze! Birkanyáj az, rackabirkák! No, de menjünk közelebb, közben elmesélek egy történetet.

Meleg nyár van a Hortobágyon, délibáb játszik a szemmel délben. A birkákat rendre le is vetkeztetik a gazdák, bele ne főjenek a kabátjukba, úgy engedik őket a pusztába. A rackák meg mennek, mert az van mondva nekik, nem is gondolkoznak ezen sokat, csak leteszik a fejüket a földre, és rágnak. Kevés, amit ott találnak, hát nem is emelik fel sűrűn az okosabbik felüket, így történhetett meg egy napon az a csúfság, hogy Kormos, a nyáj egyetlen fekete báránya el tudott veszni.

Történt ugyanis, hogy vihar kerekedett, merthogy azért a Hortobágyon is esik olykor az eső. De milyen eső is volt az akkor! Nagy, fekete felhők jöttek, a birkák összehúzódtak, és elindultak a tanya felé. Kormos akkor látott először vihart, és ahogy felnézett az égre, nagyon megtetszettek neki azok a felhők.

– Nahát, azok ott pont olyanok, mint én! – örvendezett a kis oktondi a képzelt rokonságnak. Aztán addig ugrált, szökdécselt örömeiben, míg felkapta a szél, és felültette az egyik felhő hátára. Nem volt az már olyan jó móka, de hát lejönni sehogyan sem tudott. Csak bégetett, de odalentről nem hallatszódott a panasza.

Odahaza népszámlást tartottak, kibukott Kormos hiánya. A nyáj a keresésére indult. De ahogy kiértek, mindannyian lerakták a fejüket, és rágni kezdtek, mint mindig.

„Ez így nem lesz jó!” – gondolták, és szóltak a tűzoknak. A madár jött is azonnal, nagy peckesen kinyújtotta a nyakát, de ő sem látta meg a kis fekete rackát. Ekkor kisurrant a lyukból az ürge, aki meghallotta, hogy odafent miről van szó.

– Odalent nincs! – sivalkodta, majd bújt is vissza rögtön, nem is lelték többé nyomát.

Akkor már a kócos puli – akit a messziről jött ember, még akár össze is téveszthetett a fekete rackával –, is ideges volt, tudta, hogy a hiányt rajta kéri majd számon.

– Merre vagy? Vakk! Vakk! Bújj elő! – csaholta, de Kormos csak nem lett meg. A puli ekkor félretette a büszkeségét, és segítséget kért a biztonsági szolgálat vidéki kirendeltségétől, az öreg komondortól. A két kutyának tele lett bogáncssal az orra, mire körbeértek a határon, de nem lelték nyomát az eltűntnek.

– Majd mi megtaláljuk! – mondta a parlagi sas, és a kerecsensólyommal átszelték az eget, még a kilenclyukú híd üregeit is bejárták. Aztán a sólyom gondolt egyet, és felemelkedett, egészen a nap alá, onnan nézett le. Úgy pillantotta meg, a még mindig a fekete felhőn kesergő fekete juhocskát.

Nagy tanácskozás volt azután az állatok között; hogy hozzák le onnan Kormost? Hogy-hogy nem, a legkisebbnek lett a legjobb ötlete. Tündér, Kormos testvére ekképpen szólt:

– Felmászok Buda szarvai közé, és ő majd feldob arra a felhőre! Kiszúrom az alját, és lassan leereszkedünk a testvéremmel.

– Nem bánom! – bögte a magyar szürke bika. – De odafigyelj, mert csak egyszer próbáljuk meg!

Azzal már lendítette is Tündért, aki birka léte, meglehetősen jól repült. Úgy lett minden, ahogy beszéltek. Tündér kibökte a felhőt, majd felkapaszkodott rá, és szép lassan, leereszkedtek rajta, mintha a világon az lenne a legtermészetesebb dolog, hogy a birkák felhők tetején utazgatnak a Hortobágy felett.

Kormos igencsak elszégyellte magát a botorsága miatt, azon is kesergett, hogy a hirtelen jött rokonságnak ily hamar vége szakadt, de végül is örült, hogy hazakeveredett, és ha egyszer már ott volt, hát letette a fejét, harapott kettőt, olykor beleszipantott a szikfű fehér szirmaiba, és a világ lassan a helyére került.

Másnapra senki nem emlékezett már arra, hogy a rackáknak égi rokonaik vannak.

KOTASZEK HEDVIG: *Galagonya 1*, grafika

SZ. PÓRDY MÁRIA

AMERIKAI KÉPESLAP*
(2. rész)

Page-ben éjszakáztunk ismét.

Reggel a Colorado-folyó mentén a Marble Canyonba (Márvány-kanyonba) autóztunk. A Marble Canyon név téves elnevezés, mert ott nincs márvány. John Wesley Powell, aki a kanyont elnevezte, tisztában volt ezzel, de szerinte a fényben a csillogó mészkő olyan, mintha márvány lenne.

Lee-révtől nem messze két egymáshoz közeli híd íveli át a folyót. Az első Navajo-híd megépítése előtt az egyetlen átjárás Utah és Arizona között a Lee-rév volt, ahol a kanyon falai elég alacsonyak. Bár a rév több mint hatvan évig üzemelt, azonban ez az átkelési megoldás az időjárás és a vízállás váltakozása miatt nem volt megbízható. Az első Navajo-híd építése 1927-ben kezdődött. 1929-ben nyitották meg a forgalomnak, amely 1990-re annyira megnövekedett, hogy nagyobb áteresztőképességű hidat kellett építeni. Az új hidat a régi mellett emelték és 1995 szeptemberében adták át. Az eredeti Navajo-híd szintén megmaradt és gyalogos hídként szolgál, de lóval is át lehet haladni rajta.

A Navajo-hídra épp csak rámerészkedtünk. Akkor szél volt, attól féltem, kitépi a kezemből a mobilt. Alig tudtam megörököteni az ezer színű sziklafalak között, lent a mélyben, a folyó vizének smaragdzöld, fantasztikus látványát!

A híd közelében navajo emléktárgyakat árusító sátor dacolt a szélviharral. Az árusok igazán szép népművészeti tárgyakat kínáltak. El is csábultunk. Laurától ősi navajo technikával készített, homokba (vagy tufába) öntött, ezüst kengyelfutó gyalogkakukkot kaptam. Hátában opál berakás kéklött. Az ékszert készítő művész neve Lucy Dickson. Ezt a mellékelt tájékoztatóból tudtam meg, no meg a medál hátsó részén az LD jelzetből. A gyalogkakukk a sebességet, mobilitást, tettekeszséget jelenti az indián kultúrában. Laura tölem medvés karkötőt kapott, amit azóta is bokalancként hord. A medve bátorságot és barátságot szimbolizál.

Visszamentünk Page-be, mert délután onnan indult a túra az Antelope Canyonba. Még az Antelope Canyon Tours irodájában figyelmeztettek mindenkit, hogy a kanyonban a felülről hulló homok miatt viseljünk kalapot, sapkát, orrot és szájat védő takarást.

A túrára jelentkezőket beosztották a navajo vezetőkhöz és az egyes csoportokat külön buszok vitték a kanyonba. A mi vezetőnk neve Dylan volt. Magas, erőteljes testalkatú, fantasztikus jó beszélőkéjű férfi. Kámzsás, fekete maszkot és sísapkát viselt. Az arcát védő fekete kámzsából csak a szeme látszott ki. Nagyon ügyes technikával fotózott, a csoport gyakran kérte őt a saját mobilokkal való fotózásra.

A kanyon az egykoron itt élő antilopok után kapta a nevét. A kanyon a homokkő eróziójaként jött létre, főként futóárvizek és más felszínalakító tényezők pl. szél hatására. Esős időszak idején a kanyon feletti medencében gyűlik össze a víz, amely a homokot magával sodorva zúdul a völgy felé a hasadékba. A homok dörzsölő hatása alakította ki a járatokat évmilliók alatt, és ez a mai napig is tart. Így keletkeztek a járatokban az elképesztő formák. Ezeket világítja meg a nyári időszakban a kanyon tetején lévő nyílásokon lefelé sugárzó közvetlen napfény, ami nagyon színessé teszi a belső kanyont. Szerencsénk volt,

* Fotók: Sz. Pördy Mária

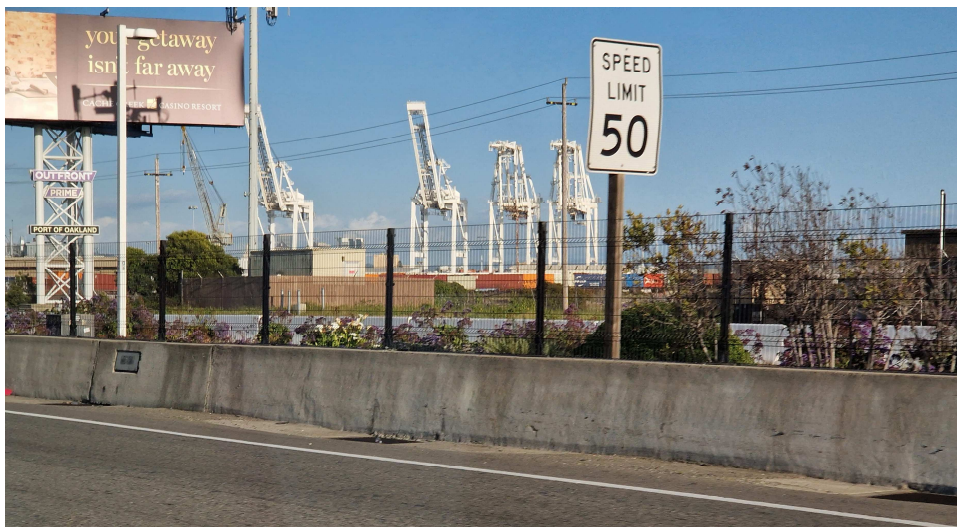
mert mi április ötödikén jártunk ott és a fénysugarak akkor már bekandikáltak a kanyonba. Engem a jordániai Petrába vezető kanyonra emlékeztetett színeivel, formáival.

A Felső Antilop-kanyont a navajok Tsé bighánlíní-nek („a hely, ahol a víz átfolyik a sziklákön”) nevezik. A turisták által leggyakrabban látogatott hely, mert a bejárata és teljes hossza a talajszinten van, nem kell mászni, mint az Alsó Antilop-kanyonban. Az újabb navajo előírások a biztonság miatt megkövetelik, hogy a látogatók egy irányban haladjanak át a kanyonon. Kilépés után sem volt más választás, fel kellett mászni a kanyon tetejére. A gyengébb fizikumúkat a navajo vezetők átsegítették a meredekebb szakaszokon. Áthaladtunk a kanyonon feletti sivatagon és a magasból cikk-cakkban vezető lépcsősoron mentünk le a várakozó buszokhoz.

Visszavitték a csoportokat Page-be, mi is elkészítettünk Dylan-től.

Beültünk a kocsinkba és irány Las Vegas! Majdnem este 11 óra volt, mire a városba értünk. Lauréknak még vissza kellett vinni a bérelt kocsit. Bár szerepelt a tervben, hogy egy kaszinót meglátogatunk, de erről már senki sem akart hallani, mert reggel ötkor indulni kellett a repülőtérre.

Irány San Francisco! A repülőtéri metróból kibújtunk és mindjárt az utca elején megpillantottuk a híres retró villamost. S a másik sínparra beérkező villamos peronján ugyanúgy a lépcsőn kapaszkodva utaztak az emberek, mint a városról szóló filmekben. Gough St. és a Market St. sarkán fényképezés közben felfedeztük a különös formájú 1914-ben épült, 87 m magas Hobart Building irodaházat. A Market utca végében tisztán kivehető volt a Ferry Building emblemikus toronyépülete.

San Francisco, kikötői daruk – Csillagok háborúja, lépegető

Lauráék külön szállást béreltek, mert kettesben szerették volna bejárni a várost szombat délutántól hétfő délig. Akkor indultak haza Birmingham-be. Laluék szállodájában mi is beadtuk csomagjainkat őrzésre és négyesben kimentünk a Fisherman's Warfra oroszlánfókákat nézni és rápillantani a filmekből ismerős, 1963-ig tényleges börtönként működő Alcatraz börtönszigetre. Az öböl nyüzsgött a turistáktól. A sirályoknak is jó dolguk volt, mert az öböl-parton nézelődő és közben eszegető emberek kezéből gyakran sikerült kilopni az ennivalót.

Az előzetes egyeztetés szerint a Tunnel Tops Parkban találkoztunk Gergő ismerőseivel, Caroline-al és Jerry-vel, akik ott létünk alatt vendégül láttak minket.

Ők mesélték, hogy a park helyén a Golden Gate-hidat a várossal összekötő autópályát volt, amelyet 2012-ben lebontottak. Egy Michael Painter nevű helyi tájépítész pályázatát fogadták

el. Ő a régi, az 1998-as földrengés miatt veszélyessé vált gyorsforgalmi utat, a Doyle Drive-ot nem egy másik, az öböl festői kilátásba csúfító viaduktra, vagy hagyományos autópályára tervezte cserélni, hanem olyan alagutakon keresztül vezető utakra, amelyek tetejére parkokat telepítettek úgy, hogy azok kapcsolódjanak az öbölbeli parkrendszerhez.

A park a Presidio Tunnel Tops része, amely 14 hektárnyi új park és a hatsávós autópálya fölé épült. A parkot 2022. július 16-án adták át ünnepélyesen, nem kisebb személyiség, mint Nancy Pelosi képviselőházi elnök jelenlétében. Másnap nyitották meg a nagyközönség előtt. Nem sokkal ezután nemzeti parkká minősítették, ugyanis létrehozásában San Francisco 10000 lakosa fizikai munkájával is aktívan részt vett, valamint a park létrehozásához indított kampány során 98 millió dollárt gyűjtöttek össze. Hatalmas, virágos park, tele padokkal, asztalokkal, füves domboldalakkal, különleges virágokkal, díszcserjékkel. Gyerekeknek játszótér, tábortűzkör, amely mellett esténként beszélgetni, szórakozni lehet. Minden letelepedésre létrehozott vagy alkalmas helyen családok, barátok piknikeztek. A panoráma lenyűgöző volt: rálátás az öböl kék vizére, szemben a hegyekre, a Golden Gate-hídra a jacht-klubra és hosszan a városra is. Az alagutakon száguldó autók zajából semmi nem hallatszott fel, nem zavarta a madarak énekét és a kolibrik szélesebb cikázását a fák között. Először láttam élőben kolibrit. Mindössze villanásnyi fekete pontocska volt.

A piknikező és grillező helyek már beteltek, ezért Caroline és Jerry az egymás mellé hosszan elhelyezett betontömbökre terítettek meg. Ezek választották el a sétányt a pázsitba ágyazott virágos- és sziklakertektől. A drapp színű tömbök magassága kb. 50 cm lehetett, a felületük ugyanilyen széles, a belőlük kialakított kerítés és egyben ülőalkalmatosság követte az öbölhöz lefutó park vonalát. Talán nem tévedek, (akkor nem kérdeztem rá), hogy a takarót, amely asztalterítőként szolgált, mintája és színei alapján ítélve, vendéglátóink Mexikó-i útjuk során vásárolták. Szép színfolt volt a pad-kerítés-asztalon. A kis hűtőládából előkerültek a krémek, szósok, felvágottak, a fonott kosárból a zsúrkenyér-szeletek, kekszek, chipszek, a papírtasakokból a tálcák, papírtányérok, szalvéták, evőeszközök, a vászontáskából az üdítőitalokkal teli palackok.

San Francisco, Alamo park, Painted Ladies házak

Mivel az embernek sokszor csak később, a történet írása közben jutnak eszébe kérdések, amelyeket a helyszínen kellett volna feltennie, sokat olvastam a neten a park létrehozásának terveiről, kialakításának fázisairól, a felhasznált anyagokról. A beton térhatároló (pad/asztal) színével megegyező sétányutak anyagáról sajnos, nem találtam adatot. Első ránézésre meglehetősen volt a sétaút. Mintha szétterített kavicsra lépne az ember. De, nem! A szilárd (véltetően) beton alap felületébe, annak megszilárdulása előtt apróra zúzott kavicsokat ágyaztak. Ezért nem nyomódott szét a léptek, a babakocsik kerekei alatt, mint a kavicsos út. Csúszásmentes volt, textúrája és színe beleillett a környezetébe.

Bár a hatalmas parknak csak kis szegletét láttuk, kételkedés nélkül elhisszük, hogy a park megtervezésekor a legapróbb részletre is figyeltek.

Vendéglátóinkkal először a Szépművészetek Palotájához mentünk, amely egyike volt az 1915-ös Panama–Pacific Nemzetközi Kiállításra épített tíz műalkotásnak. Eredetileg gipszből és fából készítették, nem tervezték hosszú életűnek, mint ahogy a másik kilencet sem. Sokféle szerepet töltött be az építése óta eltelt évtizedekben, amelyek némelyike rongtotta a fennmaradásának esélyét. 1964-ben a kiállítóterem acélszerkezetének kivételével teljesen lebontották és a ma látható beton- és acél változatra cserélték. A 49 méter magas, nyitott rotunda kupoláját a Presidio Tunnel Parkból is jól lehetett látni. A rotundát egyik oldalán lagúna veszi körül, a másik oldalon nagy, íves kiállítási központhoz csatlakozik, amelyet oszlopsorok választanak el a lagúnától. Csak sétáltunk és gyönyörködtünk az oszlopsorok közötti páratlan kilátásban.

Onnan a házaspárral a Golden Gate-hídhöz tartottunk. A rakparti parkolóban hagytuk a kocsit. A fehér korlátra támaszkodva bámultam a hidat, amelyet a hetvenes évek végén bemutatott krimi-sorozat, a San Francisco utcáin epizódjaiban csodáltam. Valószínűleg kinevetem, aki nekem akkor azt mondja, pontosabban azt jövendőli, hogy egyszer majd szinte karnyújtásnyi távolságból nézem a 2737 méter hosszú, kecses hidat, amelyet 1933 és 1937 között építettek. Furcsa játékot játszott velünk az éles napfény. A pilonok piros színe kiragyogott az Aranykapu-szoros zöldes-kékes vizéből, a hídfő pirosa ugyanakkor teljes árnyékban volt. Egyébként a híd hivatalos színe nem piros, hanem nemzetközi narancssárga. A színválasztást azzal indokolták, hogy jobban illik a tájba, mint az eredetileg tervezett fekete alapszín sárga csíkokkal, másrészt a ködben jól látható.

Ezután átmentünk a híd túlsó felére, onnan a Golden Gate-híd fölött emelkedő Marin Headlands-kilátóba. Ameddig a szem elláthatott, minden kristály tisztán látszott, olyan szép idő volt (egyébként az egész utunk során). A híd, szinte teljes hosszában, a felhőkarcolók, amelyeket a következő nap az Alamo-parkból „közelebről” megcsodáltunk, az Alcatraz börtönsziget, a város dombjai, az Aranykapu-öböl egy része. Gergő (aki már többször járt San Franciscóban és a házaspár is azt mondta, hogy így még ők sem látták a várost erről a helyről. Visszafelé, a híd feljárójánál a fiamnak sikerült a két pilont együtt megörököltetni. Elfogulatlan értékelésem szerint díjnyertes felvétel!

Majdnem egy órás autótúrá után érkezünk meg Karolinék Oakland-i, hegyen lévő otthonába. Jerry Forma-1 pilótát megszégyenítő sebességgel és rutinnal vezette fel piros Tesla autóját a meredek, kanyarokkal teli úton.

Vasárnap reggel ismét lementünk a kikötőbe, de éppen lekéstük a komp indulását. Ezért autóval mentünk be a városba, át az San Francisco-Oakland Bay Bridgen-n. A hídról ráláttunk a kikötői darukra, amelyek formájukkal és felépítésükkel ötletet adtak George Lucasnak a Csillagok háborúja film lépegető fegyvereinek megalkotására. Másrészt azon felhőkarcolók közelében jutottunk át a túlsó partra, amelyeket távolabbról ugyan, az Alamo-parkból ismét megcsodálhattunk. A parknak éppen ez az egyik nevezetessége, hogy a dombjáról együtt láthatók a város ikonikus épületei, a nyüzsgő kereskedelmi központ, az Union Square felhőkarcolói és a Nob Hill impozáns szállodái.

A másik nevezetesség a parkkal szemben álló The Painted Ladies (Festett Hölgyek) nevű viktoriánus házak sora (1892-1896-ban építették). A városban sok ilyen ház, házsor látható, mégis ez, a parkkal szembeni a legismertebb. A házsort az 1960-as évektől újrafestettek, három vagy több színben, amelyek díszítik vagy kiemelik az építészeti részleteket. A Hét nővérként is nevezett „Hölgyek” csodával határos módon túléltek az 1906-os földrengést és tűzvészt.

A füves domboldalon piknikezők sokasága, minden korosztályból. Vidámak, jó kedvűek. Csoportban állva beszélgetnek, mások napoznak, elheveredve könyvet olvasnak. Kellemes meglepetés, hogy kütyü-simogatót alig látok. A kedvenc kutyusok is elégedettek fekszenek a gazdik mellett, vagy a füvet szagolgatva boklásznak kutyatársaik nyomában. Nem véletlenül mondják, hogy S. F. Amerika legeurópaibb mediterrán városa.

Innen másik, még nagyobb parkba, a Golden Gate Parkba mentünk. Az ovális szabadidőpark (Music Concourse – Zenei Központ) egyik végében az 1900-ban épült Spreckels Zenetemplom (Spreckels Temple of Music) áll, közepén pedig a Rideout Fountain szökőkút. Az 1924-ben felavatott szökőkút medencéjében egy kardfogú tigris a testére tekeredett kígyóval küzd. A szökőkút körül már levelet bontottak a kedvenc fáim, a nyugati platánok és szilfák. A metszett (pollarding trees) fákról sok érdekes ismeret gyűjthető a netről. A múlt század végén Brüsszelben szerettem bele ezekbe az évente speciális technikával metszett fába, amelyek eredménye az ágak göcsös megjelenése a levélbontás előtt. (Ez a metszéstechika megosztja a szakértők véleményét alkalmazásának céljáról és elfogadhatóságáról.) Tavasz volt, még nem melengette a nap a rügyeket. Vastag ágaik végén a hatalmas csomók, mint égre emelt csupasz öklök. A mai ismeretem hiánya miatt nem tudtam, hogy mit jelenthetnek ezek az ökölszerű ágvégek. Úgy értelmeztem, hogy az éltető napmeleget sürgetik. A Zenei Központ területén már kibújtak a markokból a törékeny vékonyságú ágak, rajtuk pelyhedzettek a levelek. A fákról a környező padokra siklott a tekintetem. A háttámlákba sülyesztett táblák felirata hirdette a berendezés adományozójának nevét/neveit.

Megnéztük a híres japán kertjüket. A kert bejárata, a pagodára hasonlító kapu, az 1894-es eredeti kapu helyén áll, és 1985-ben újították fel. A kert különleges növényeinek, virágainak, építményeinek szépsége, harmóniája a mesebeli tündérkerteket idézte meg. A kifinomult miliő sok évszázados kertkultúrájukról tanúskodott, de egyáltalán nem hatott mesterségesnek. Sok látogatója volt a kertnek, közöttük, nem meglepően, rengeteg ázsiai.

A dűnés tengerpart mentén folytattuk Golden Gate Park-i kirándulásunkat a Wilhelmina királynő kertjébe. Messziről víz felett lebegő madaraknak látszottak a siklóernyőzők szárnyai. Közelebb érve jól lehetett látni a szárnyak külső oldalának szivárvány színű sávozását, belső oldaluk zöld színét, de a pilóták apró pontjai „belevesztek” az óceán hullámtarajainak csillogásában. A kertben látható a szélmalmost 1903-ban építették és talajvizet szivattyúzására alkalmazták. A Golden Gate parkot ugyanis az 1870-80-as években homokdűnékre telepítették és az öntözéséhez szükséges vizet a malom működésével olcsóbban nyerték ki, mintha a vízmű társaságtól vették volna. A holland királynő tiszteletére létesített kert változatos színű tulipánjaihoz a hagymákat minden évben a holland tulipántermesztők ajándékozzák. Szépség, harmónia jellemzi a kertet és a virágok nyílásának idején gyakran tartanak esküvőket a malom előtti téren. Ott voltunkkor esküvőnek nyomát se láttuk.

Ez a nap a parkok napja volt. A Legion of Honor (Becsületrend) művészeti múzeum melletti emelkedőről ismét megcsodálhattuk – más szögből ugyan és távolabbról – a Golden Gate-híd látványát. A Lincoln Parkban található Becsületrend múzeum és a Golden Gate Parkban található de Young múzeum együttesen alkotják a San Francisco-i Szépművészeti Múzeumot. A múzeum nemcsak a város legnagyobb látogatható intézménye, hanem az Egyesült Államok egyik legnagyobb művészeti múzeuma is. Az 1924-ben megnyílt

Becsületrend múzeum az európai festészetet, szobrászatot és díszítőművészetet, az ókori művészetet, a grafikát és a kortárs művészetet mutatja be. San Francisco távoli, Land's End nevű részén épült, a 19. századi városi temető, a City Cemetery helyén, ahová elsősorban bevándorló közösségek tagjait és a város szegényeit temették. A fegyverszünet napján, 1924. november 11-én nyitották meg az első világháborúban elesett 3600 kaliforniai lakos emlékére.

Amit hiányoltam Wilhelmina királynő parkjában, azt a palota oszlopsora előtt láthattam: fehér, abroncsos ruhás menyasszonyt, jókora törtfehér színű virágcsokorral. Az ara két nő társaságában valamiért jóval távolabb állt az esküvői csoporttól, lehajtott fejjel várakozott. Valami megmagyarázhatatlan ok miatt szomorúnak tűnt a jelenet.

Monument Valley – a szél fülke sziklaformáció

Folytatjuk...

KOOSÁN ILDIKÓ

Ősz

Avar fedti titkaid lába-nyomát,
gyér hajad újra vörösre fested,
vetkőzől, mint ringyó vár katonát,
szűz-pőrén kínálad télnek a tested.
Tépetten, már eső verte léttel
osztod meg rongyaidd köddel, sötéttel,
míg csöndesülve elér az álom.
Méhedben szunnyad a jövő világ,

Őszi gondok

Alkonyidőben állnak a dombok,
hússzínű fénye ömlik a Napnak.
Hétfejű sárkány: érnek a gondok,
vérerek mentén évek szaladnak,
mély zsigerekbe fészkel a bánat!
Szűk horizontja szürke magosnak
s fagyos világok kereszté válnak,
hasztalan küzd kit lábbal taposnak.
csorduló könnyed dér csókja az ágon.

Október hatodikára

Tizenhárom vérvörös rózsza,
s még mennyi jeltelen sírkereszt,
hol könny nem csordult koporsóra!
Hazám! Jövendő sorsunk ez lehet?

Bánat? Hiába ontott drága vér,
s a szilárd hősi jellemek
mind sírba veszttek a tegnapért?
Dolgunk ma csak az emlékezet?

Ki veszi fel zászlónkat újra?
Hazám! Aki – mint ők – úgy szeret?
Elszántan áll majd csatasorba,
s győzni tud a múlt idők felett?

Őszben didergő rózsaelángok

Őszben didergő rózsaelángok
rímmel riszálják fura testük,
lengnek, lejtenek buja táncot,
hófelhők gyűlnek felettük.
Sóhajvirágok, lélekfények
küzdenek meleget kutatva,
villanó s kialvó remények
tél felé sodró szélviharba.'

Hajléktalan

Ősszel, ha fázik majd a szél,
rongyos kabátban ténfereg.
Sok sárgult, ázott falevél
s a nyírfaág is megremeg.
Hozzád simulva sír a nyárért,
mit visszahozni nem lehet.

Tél ölen hópelyhek várják,
nincs asztalon alig kenyér,
hideggel fűtik majd a kályhát,
az élet rossz garast sem ér!
Pusztít a szenvedés Uram,
kaszál a fagy, belep a dér.

Forrás: Koosán Ildikó: *Létezés fűszálra
fűzve,*

[https://mek.oszk.hu/05800/05892/05892.h
tm#82](https://mek.oszk.hu/05800/05892/05892.htm#82)

JÓLJÁRT ANITA

Hidak alatt

Ott, a Sebes-Körös hídja alatt folyt át először a hab,
amivé dagadt a nyálam, amit beleköttem a vízbe.
Ott álltál, nézted, mivé változik belőlem egy darab.

Ott, a vasúti felüljáró alatt szakadt le először a vad
ölekezésben rólam a ruha, amelyikbe miattad öltöztem díszbe.
Ott álltál, nézted, mivé változik belőlem egy darab,
amit már nem viszek magammal többé.

Ott, az Erzsébet-híd lába alatt bukott fel először az arc,
ami minden újságból napok óta nézett, már tízre
otthon akartam lenni, de csak néztem egy darab-
ig, mivé változik a test, és hogyan foszlik egy élet köddé.
Az arcot nem viszem magammal, de megvárom a rendőröket.

TORNAI XÉNIA

Kétkedés

Ott kinn ősz cseperész: a fűzek kusza árnyai nyúlnak.
Lenn, a Dunán tarajos karikák buja fényköre reszket –
Gyors foganás s a halál szorosán utolérni a percet
Szerteiramló fodrai közt ama égi azúrnak.

Koppan a csend: ütemén lecsorognak a cseppek, az órák,
S míg eloszolnak, a sors szüli meg diadallal a másuk
Halni se rest katonákkal tömni a rést be utánuk –
Bárha a had odavész, könyörögve hiába is óvnák.

Mert ez a Rend: a bilincs szemeként odafűzve a lánchoz
Bízni a célban, akarva a bölcs igazát, mit a ránc hoz.
Hinni, hogy Egy ha zenél, az Egész muzsikál, sose hóbot.

Ámde a kétely örök: jut-e földi babér is a hősnek?
Fennmarad-é neve annak, akit követői legyőznek?
És felidézhetik-é suta daktilusok *ma* az ókort?

AMBRUS JÓZSEF

Füstifecske barátaim — Az újakezdés*

Az öreg ház konyhájába lépve Fecsapu éles szvíít-szvíít kiáltása fogadott. Azonnal megálltam. Régóta lakunk együtt, elég jól ismerjük egymást, családtagnak tekintenek. Tolmácsolásra ugyan nem vállalkoznák, de néhány kifejezésüket már megértem. Ez több az egyszerű figyelmeztetésnél, de nem éri el a vészjelzés szintjét. Olyasmit jelent, hogy nagyon vigyázz, szokatlan, rendkívüli helyzet van! Óvatosan körül tekintve megláttam a fürdőszoba előterének betonján a fiatal fiókát.

A háromosztatú parasztház korszerűsítésekor a hátsó szoba feléből spájz és fürdőszoba lett kialakítva, melyeket egy kis folyosó köt össze. A konyhában lakó két család mellé, ennek a fali lámpatestjére építette fészket a harmadik pár. Ennek a fiókája volt lenn, de van még egy csavar a történetben.

Az eddigi tapasztalataim alapján még a nagy létszámú, 5-6 fiókát képező fészkaljából is általában egy, legfeljebb két nap eltéréssel repülnek ki a kicsik. Ez a pár csak két fiókát nevelt. Az első már napok óta kint a szabadban gyakorolt, de néha megpihenni, no, meg éjszakára rendszeresen visszajárt, míg a másik csak a fészek szélébe kapaszkodva erősítgette a szárnyait. Emberi léptékkal mérve akkora volt köztük a különbség, mintha az idősebb már iskolás lenne, a fiatal meg épp' járni tanulna. A természetben gyakori, hogy a nagyobb, erősebb fióka elveri, kilöki a fészkekből a kisebbet, de itt pont az ellenkezője történt. Rendszeresen „beszélgettek” egymással, ami olyannak tűnt, mint egy-egy élménybeszámoló. S ha a kicsi fellelkesedve útnak indult volna, a nagyobb útját állta, visszatartotta, csitította.

Fecsapu látva, hogy észleltem a fiókát, egy halk „csivittel” jóváhagyta, bízván bennem, ment a dolgára. Ilyenkor az első kérdés, hogy milyen állapotban van, a második, hogy kiesett vagy repülni próbált? Ha az előbbi, vissza kell tenni, ha az utóbbi, nem ajánlott. Volt rá példa, hogy három napig etették a földön, nem hagyták magára. Ha nem muszáj, nem kell beavatkozni, mert sok mindent másolással tanulnak, amit én nem tudok nekik biztosítani. Készítettem néhány fotót, amiket kinagyítva megállapítottam, hogy sérülés nem látszik rajta. Amíg a fotókat szemlélem, látom, hogy nyújtózkodik egyet, tollászkodni kezd, majd félig futva, félig repülve elindul a hátsó szoba felé. A kérdések eldőlték, hagyni kell!

A hátsó szoba, ami már inkább csak lomtár, ideális terep a tanuláshoz. Egy régi táskarádió, olajradiátor, heverő, karosszék, különböző magasságú és formájú tárgyak. Haladt is szépen, olyannyira, hogy magabiztosan elindult hazafelé. Csakhogy a fészek helyett a konyhába vezetett az útja, ami azonban a két másik család között felosztott birtok. Ott nem maradhatott. Ilyenkor minden ajtót nyitva hagyok, így végül az első szobában kötött ki. Gázcső, szekrények teteje, függönytartó, kandalló, különböző emléktárgyak, csecsebecsék alkották a gyakorlópályát. Még a fészületre is felszállt, magabiztosnak tűnt. Délben ismét elindult hazafelé, azonban történt valami.

* A Szerző fotóival

Szétesett a mozgása. Erről néhány élsportoló is tudna mesélni. A fizikai ereje megvolt, de a rövid idő alatt szerzett túl sok információt nem tudta feldolgozni, az agy és az izmok működése nem volt összhangban. Nagyjából ott landolt, ahol reggel. Ekkor már fel sem merülhetett, hogy visszategyem a fészekbe. Kezdődött minden előről. Makacsul, újra és újra. Vele töltöttem az egész délutánt. Dobozokat, sámlit, rongyokat, pálcákat hoztam be, amikre felkapaszkodva számtalanszor próbálkoztam. A szülők megértették a segítő szándékot, tőlem félméternyi távolságról etették és mutatták, mit kellene csinálnia. Együtt jártuk be az egész lakás alsó régióját.

Már alkonyodott. Éppen a fürdőszobában tartózkodtunk. A zuhanyzótálcának támasztott pálcára kapaszkodott fel, s rövid pihenő után elindult. Ki az ajtón, át a kis folyosón, át a konyhán, be az első szobába, ahol az ajtó mögött lévő heverőn landolt. Rohanva követtem. Lihegve, remegő lábakkal felém fordult, leült, rám nézett. Az a tekintet mélyen az emlékezetembe vésődött, soha nem felejttem el! Minden benne volt. Egyrészt a büszkeség: látod, megcsináltam! Másrészt az aggodás: nagyon fáradt vagyok, ugye itt maradhatok?

Hát persze, hogy itt maradhatsz! Behoztam két régi matracot és a heverő mellett a padlón „ágyaztam meg” magamnak. Az éjszaka folyamán zseblámpával többször leellenőriztem. Öröm volt látni, ahogy teljes nyugalomban, fejét a szárnya alá dugva, nagyokat szuszogva aludt.

Reggelre, mintha kicserélték volna. Eleven és vidám volt, bejárta a tegnapi megismert helyeket. Közben jól elbeszélgettünk, persze ki-ki a maga nyelvén. A beszélgetés fontos! A szöveget ugyan nem értik, de az ismerős hang, a nyugodt hanglejtés növeli a biztonságérzetet.

A szülei által biztosított bőséges reggeli után gondolt egy merészet és nagyot, ismét elindult hazafelé. Csakhogy, az útja változatlanul a konyhán át vezetett, amit a bevezetőben említett másik két család megosztva birtokolt. Túl nagy helyismerettel nem rendelkezve, leszállt az egyik drótra, de annak a „gazdája” tovább kergette. Átrepült a túloldalra, de ugyanúgy járt a másik „tulajjal” is. Ide-oda zavarták, én meg nem igazán tudtam, mit tegyek? Beléptem a konyha közepére, amivel tulajdonképpen tudtomon kívül ugyan, de a helyükre tettem a dolgokat.

A fióka rászállt a fejemre, apró lábaival a hajamba kapaszkodott. Éreztem a zihálását, ami fokozatosan alábbhagyott. Itt már biztonságban volt, senki sem bántotta. Engem mindegyikük valami nagydarab, fura figura, de mégis a családhoz tartozó fazonnak tekint, aki eléggé a rangsor elején lehet, így a fióka is a védelmemet élvezi. Érzékelhette ezt a kicsi, mert néhány erőteljes nyújtózkodás után tollászkodni kezdett. Folyamatosan beszéltem hozzájuk, végül mindenki megnyugodott, várakozó álláspontra helyezkedett. A patthelyzetet végül a szülők érkezése oldotta fel, akik visszavezették a tűzkeresztségen átesett fiókat a fészekbe, ahol a bátyja már várta. Ezután hosszú időn át, szinte egymás szavába vágva csak meséltek, meséltek, meséltek.

... Azt hiszem, ezúttal volt miről, bőven. ...

B. MESTER ÉVA

Primadonnák

Kapor illatú, takaros kertedben
most elvadult bodzabokrok nyelik el
az arra bujkáló fényeket.
A szőlőindák mindenütt téged keresnek.
A díszbokrok az ablaküvegig nyújtózva
kopogják rejtjeles üzeneteiket.
Hol lehetsz?
Egy darab vakolat utánad indult,
a cserepes virágok tetszhalottá váltak.
A fűtési rendszer tönkrement a télen,
a mérsékelt fűtést legyőzte a fagy.

Nem vigyáztam jól értékeidre!

Hogy pironkodás nélkül szemedbe
nézhessek mégis, odaát valamikor,
egy luxusút áráért rendbe hozattam
mindent, ami pénzzel megváltható.
A pincétől a padlásig, ahol színházunk volt!
A zsindelyen áradt a rivaldafény...
Kettős szereposztásban primadonnák voltunk!
Talált betűkből álmodt szövegettünk.
Persze egyikünk sem lett primadonna,
sem szubrett, de a közös álom emléke erős.

A szemüvegedet ugyanoda tettem,
ahol mindig is tartottad.
Hátha kedved támad szétnézni
még egyszer a kipofozott házon,
a burjánzó életen és az itt rezonáló,
velem megosztott gyermekkorodon.

PÉTER ERIKA

Lepke Lenke titka

Lepke Lenke szűk kis gubóban lakott,
azután tavasszal álmodott, nagyot.
„Kicsi lett a szobám, nem férek bele,
egy szép összkomfortos lakás kellene!”

Addig nyújtózkodott, míg a burok szétnyílt,
most az ég kékjéből lepkelakást készít,
pillangófüggöny leng mind a két ablakán,
a padlón táncot jár a vidám napsugár”

A ház előtt kiskert, csupa illatfelhő,
benne rózsza, szegfű és vadliliom nő.
Cirógat a szellő, harangvirág csenget,
Lepke Lenke boldog, szitakötőt kerget.

Csillagpor hinti be kertjét minden este,
a Hold rámosolyog és repíti messze.
Szárnyán száll az álom nyugodt tavasz-éjbe,
titkát majd a hajnal vonja aranyfénybe.

Fáj az öregség

Fáj az öregség, napról napra jobban!
Testünk romhalmazzá torzult épület
visszeres lábú székekkel,
artróizistól görnyedt asztalokkal,
nehézkésen nyíló, eldeformált ajtókkal.
Ablakunkat szürkehályog lepi be,
hangunk rekedt, asztmás gramofon,
bőrünk májfoltokkal zsúfolt kontinens,
pórusaink hamvakkal telt üregek.

A tárgyak velünk betegednek:
megsüketül a frizsider,
mosógépünk ritmuszavartól szenved
és a tévé demens lelke eltéved az éterben.

Már csókunknak is búcsú-íze lett.
Egy vágynak maradt csupán:
az éjszaka köntösébe rejtve
önmagunkból kisétálni nesztelen.

OROSZ MARGIT

Remény cserepei

Hajnalok gyalogútján,
szétszórt emlékek között
gyermek-magad keresed,
a szótlanság ruháját,
s az öröm gyöngyeit
reggel magadra veszed.

Szemedbe hull anyád mosolya,
csillagok zuhannak szívedre,
a Nap fényes, örök tájai
ma tengerek mélyén alusznak,
csobogásuk alig hallani.

Ma remény arca fakó,
s gyermeki kékje fáj,
mit dér csípett pirosra,
tüzes homloka ráncba
a hegyek hajlatán,
de cérna-szemhatáron
naponta hazatalál.

Zuhanás

Vihar szél tépte kabátod
szárnyának takarásában
törékeny szavakba bújva
lét és nem lét között sápadt
világító sarlót loptál
álmomra csillagok ragyogtak
sötét bokrok buja ölén megbújó
vágyak lüktettek rám szakadt bánatban
eldőlttem szélben karod emelt
csigaházamból kibújt létbe
hogy kerengő szárnyaimmal
ne zuhanjak szakadékba.

Világvégén

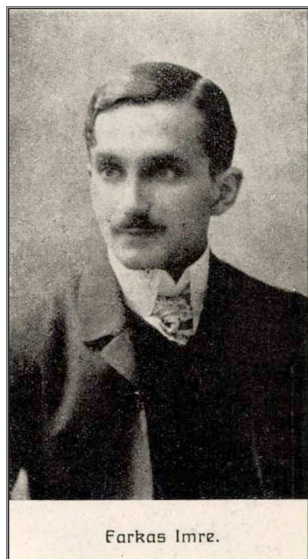
zsákfalumat áztatja eső
szél tépázza a leveleket
összefércelt felhők takarják
a napot fényt át nem engednek

össze kéne terelni itt a
világvégén minden levelet
mint a jó juhász a nyáját
ki csöndben kémleli az eget

együtt tartja ne sodorja
szanaszét a rábízottakat
kósza szél ne lepje be köd se
mert nem lesz aki visszatér.

ELFELEDETT KÖLTŐK – FARKAS IMRE

FARKAS IMRE

Nagybányai Farkas Imre

Debrecen, 1879. május 1. — Budapest, 1976. március 25.

Költő, színműíró, zeneszerző. Ifjú korában a Honvédelmi Minisztériumban dolgozott, 1920 után a Pesti Hírlap munkatársa volt. Operettjeit (*Iglói diákok*, 1909; *A nótás kapitány* 1929) — amelyeknek zenéjét is ő szerezte — sokáig játszották. Népszerűségét növelte, hogy a Színházi Élet majd a Színházi Magazin hetilapokban „postarovatokat” szerkesztett. A Petőfi Társaság tagja volt.

Új magyar irodalmi lexikon, I. kötet, Bp., 1994, Akadémiai Kiadó, 558. oldal

„Van nekem egy kedves, jó barátom. A barátságon kívül egy közös malőr is összefűz bennünket: mind a ketten poéták vagyunk.

Ő könnyebben hordja ezt a terhet mégis, mint én. Csengő-bongó, olykor pikáns, de mindig kedves, szellemes verseivel az asszonyok s lányok poétája.”

(Ady Endre: *Álom-ária* [Farkas Imre dramolettje] = Debreczeni Hírlap, 1899. április 19.)

„Most már nincs Erdély [...] a régi Erdélyből ennyi maradt: [...] s azok a vékony grófi és bárói zsúrok, amelyeken, saját dicsekedése szerint nagyon szívesen látják Farkas Imrét.”

(= Nagyváradi Napló, 1908. szeptember 29.)

„Emlékszem az estre. [...] te kérdeztél, én feleltem bátran, tudva, hogy régi barátommal állok szemben, akihez mindig őszintén vonzódtam, aki szintén szimpátiát mutatott irántam. Hogy eme privát beszélgetés alatt miket mondtam, csak félig emlékszem, de hogy abban dicsekvés nem foglaltatott, azt annyival is inkább merem mondani, mert a dicsekvés soha életemben nem volt a kenyerem”

(Farkas Imre levele Adynak, Bp., 1908. szeptember 30.)

„Nekem is volna két kötet versem is eladni való. Még csak halvány reményem sincs egyelőre két krajcárra sem. A mi korunk közül Farkas Imrén kívül ma még teremtett lélek az országban versíró pénzt nem szerezhethet könyvével.”

(Ady levele Juhász Gyulának, Bp., 1906. június)

„Kedves jó barátom, Bandi,

köszönöm szíves soraidat. Teljesen megnyugtató. Bármennyire bántott is ez az incidens, most már nem bánom, hogy így történt. Legalább kedves leveledből megtudtam [Ady levele elveszett], amit különben amúgy is sejtettem, hogy nem viszonzatlan irántad való barátságom és szeretetem, s hogy nem haragszol azokra, akik nem azon az úton járnak, amelyen Te. Úgyis elegenden mennek utánad.”

(Farkas Imre levele Adynak, Bp., 1908. október 14.)

ELFELEDETT KÖLTŐK – FARKAS IMRE

„Évekkel ezelőtt az egyetemen egyik irodalmi estén Farkas Imre költészetéről volt vita. Egy fiatal és heves társunk nagy komolysággal bizonyítgatta a Farkas-féle versek jelentéktelenségét. Ekkor jegyezte meg Juhász Gyula, ez a kiválóan finom és szellemes modern írónk, hogy ez a kritika, noha alapos és figyelemre méltó, amellet kissé komikus is, mert olyanformán hat, mint mikor valaki súlyos és szálas doronggal csapkod kedves és törékeny nippek közé. [...] Farkas Imre ebben a darabban is annak mutatkozik, akinek verseiből ismerjük, halk szavú, ízléses lírikusnak.”

(Tóth Árpád: *Iglói diákok*. Debreczeni Független Újság, 1909. november 16.)

„[...] Az új műfajban teljesen megszűnik a primér líra, s a helyzetkép úgy alakul, hogy hasonlat helyett egy egész külön kis történetet, a költőn kívül álló személyek fellépését látjuk, akiknek azonban nincs konkrét körvonaluk, önálló balladai létük, hanem csak a költő érzékenykedő lírájának és poén-hegyező kedvének vehikulumává lesznek. Arra a műfajra gondolok, melynek Farkas Imre verseiben látjuk legszentimentálisabb kezelését.”

(Tóth Árpád: *Ady költészetének viszonya elődeihez és a francia modernekehez*, Nyugat, 1919. február 16–márc. 1. összevont szám.)

*

Szövegeink az alábbi kiadványból származnak:

Farkas Imre *Legszebb versei*

Singer és Wolfner Irodalmi Intézet Rt. kiadása, 1931.

SZAKÍTÁS

Írtam egy levelet
Zordonan, kevélyen,
Isten vele, édes —
Ez volt a levélben.

Hogy már elfeledtem,
Kifejtettem hosszan
Százszor is átgondolt
Szép, okos sorokban.

Elküldtem a levelet
Egy orgonaággal,
S azután — rohantam
Árkon-bokron által.

Előbb odaértem
Én, mint a levelem,
S azt mondtam: hazudtam,
Szeretem, szeretem...

VANNAK NÉHÁNYAN...

Vannak néhányan, csöndes emberek,
Hangos panasza ajkuk sohse nyílik.
Minden vádat szívükbe rejtenek,
S fölemelt fővel hordozzák a sírig.

Vannak néhányan, csöndes emberek,
A bánatot mélyen titkolva rejtik,
Szavuk nem vádol, könnyük nem pereg.
Hanem a nevetést, — azt elfelejtik.

MAI GYEREKEK

Egy iskola. Jön sok kis ember,
Kettős rendekben, fegyelemmel.

Szembe jó egy kifestett nőcske.
Egy szem se rebben felé a sorbul —
Most egy sportautó berreg arra

Mind utána fordul.

ELFELEDETT KÖLTŐK – FARKAS IMRE

JOGÁSZVIZSGA

„Hány részből áll a római jog?”
„Pandecták és institúciók?”

„Jól van. Mostan örök jogot kérdek —
Hogy hívják a fekvő-örökséget?”

Hallgat? Ezt már tudni kellene,
Hereditas jacens a neve.

Hányféle a jog? Tudja?” „Tudom.
Jus privatum és jus publicum.”

„Most térjünk át a statisztikára,
Remélem, hogy nem kértem hiába.

Hány leány van Magyarországon?”
„Csak egy kislány van a világon.”

MAUPASSANT UTOLSÓ LEVELE

Oh, Marie, gyöngéd, fehér lilium,
Megösméri-e e kuszált betűket?
Sietve írom, mert a percek tűnnek —
Halálordítás lesz a sóhajom,
S ön, ki rajongva szereti a szépet
Talán elfordulna kelletlenül —
Most csönd van a lelkemben. Csönd. Az élet
Elhagyni készül, halkul, kimerül.

Igen. Most nincs körülöttem a Horla,
Ez a fekete, néma, szörnyű rém.
De már valahol duzzad a vitorla,
S tarajos habokon röpül felém.
Most a szívem, a száz asszonytól sebzett
Nem kínozt, zaklat... csöndesen dobog.
Az ablakon egy lámpa fénye reszket...
Fehér rózsákra s önre gondolok.

Arra a néhány eldobott levélre,
Marie, mit egykor ön küldött nekem.
Az ön karcsú, előkelő kezére,
Melyet nem ért az ajkam sohasem.
Egy alkonyatra... csukott zongorára,
Melyben a dal sóhajként elcsitul,
És az ön piros, tiszta ajakára,
Amely szerelmes csókba sohse fül.

Marie! száz asszony réme jár körültem,
Táncolnak, gúnyolódhatnak, bántanak,
Piros ruhákban, lázban, fölhevülten,
Marják a szívemet s az ajkamat.
Száz asszonnyal röpít a légi gálya...
Ugy-e bár, önnek fehér a ruhája?
Ugy-e önnek tiszták a csókjai?
Ha! Jönnek ők! Isten vele, Marie...

RÉGI „ÚJ IDŐK”-SZÁMOK

Lány a „Fin de Siècle” köntösébe’,
Walter Crane rajza. Ez a címlap.
„Szent Péter”: Mikszáth Kálmán új regénye
Csupa vadrózsa és havasi illat.

Herczeg-novella. Karcsú jukker-dámák.
Huszárok, dandyk... egy világ, mi távol!
Szabolcska Mihály zengi poémáját,
A dalt a kis Demeter Rózsikáról.

Képek? Adria, Vitorla, Sirály,
Gödöllő. Ott áll az öreg király.
Dalos ünnep. Száz debreceni kislány.

Egy kis olasz: Marconi. Kép a cárról.
Egy új követ: doktor Wekerle Sándor.
S egy délceg, nemes ifjú. Tisza István.

ELFELEDETT KÖLTŐK – FARKAS IMRE

A MAI MAGYAR ASSZONY

Egy kis nőcske jár az uccán,
Hajladozik erre-arra,
Moirée-ből varrott finom,
Könnyű zsákba belevarrva.
Lenge parföm száll utána,
Párizs híres „Houbigant”-ja.
Rövid haján színes, hímes,
Rémes Tutankh-Amen kalap.
Lecsúszott öv átfal fogja.
Gyíkos-csíkos könnyű szoknya,
Csillan-villan, ahogy halad.
Tompa fényű gyöngy a fülbe,
Aranyból a retikülje,
Selyemben a lába feje,
Antilopbőr a hüvelye.
— Rápillantunk hidegen,
Mert ez a kis zsákba-macska,
E rövid hajú apacska,
A szívüinktől idegen.
Ez a furcsa, kis riadt
Nőcske eltűnik az éjbe,
Mint egy nóta unt refrain-je,
Mint egy kósza kis divat.
Hogyha eszünkbe jut olykor,
Legyintünk egyet csupán:
Hej, de sok bolond dolog volt
A nagy háború után.

Oh, vannak még asszonyok,
Könnyes, bús magyar anyák!
Viseltes, szegény ruhájuk,
Mesebeli szent palást.
Akik karjukon kosárral,
Vagy egy didergő gyerekkel,
Cukorjeggyel, kenyérjeggyel
Sort álltak éveken által.
Fehér kezük durva lett,
Réges-régen elfeledték,
Hogy voltak szép, boldog esték,
Volt muzsika, toilette,
— Nincs ifjúság, öröm, nóta,

Csak lázas munka van,
S ők dolgoznak untalan
Becsülettel, évek óta.
A férjüket odaadták,
A fiúkat megsiratták,
Úri ragyogásukat
Elfőzték, elmosogatták,
Fázós kis kendőjüket a
Sok nehéz könny öntözté,
S odavésik nevüket a
Magyar mártírok közé,
Bús hajfonatjuk fölébe
Glória hull, szent, csodás —
S nemes alakjuk elébe
Leborul a krónikás.

CSOKONAI

Debreceni kollégium de magos,
Vonul felé a vaskalapos.
Húsz professzor elé kiáll
Csokonai Vitéz Mihály,
Húsz professzor, okulás, haragos.

Szól az egyik: A te vétke szörnyű nagy,
Professzornak studiumnak réme vagy.
Mindenre tudsz kádenciát,
Bolondul a többi diák,
Nótás kedved mindenikre ráragad.

Szól a másik. Nagy a vétke, világos.
Rettentő vagy, ha a kedved virágos.
Köntösgáti kurta kocsma
Beszélni de sokat tudna,
Valamint a csicsogói csapláros.

Húsz professzor libasorban kivonul,
Aztán megint libasorban bevonul.
Kimondják a szentenciát,
Kicsapják jó Vitéz Mihályt:
„Itt ne legyen, mire az est leborul.”

ELFELEDETT KÖLTŐK – FARKAS IMRE

Vitéz Mihály botra köti batyuját,
Úgy ballag a lármás pércsi soron át.
Esti harang búsan kondul,
Az öreg kollégiumbul:
Híres diák, nótás diák, jójszakát!

Ahogy beér a Darabos uccába,
Valahonnét nóta csendül nyomába:
„Este jött a parancsolat,
Violaszín pecsét alatt...”
Az ő kedves, szerelmes nótája.

Vitéz Mihály most a fejét felveti,
Az a nóta annyi szépet mond neki.
Hátra tekint nagy kevélyen,
Az alkonyi fényességben,
Ott mered a kollégium, — — neveti.

„Professzorok, tógátusok, diákok,
Bánom is én, akármit is csináltok;
Por lepi be írásotok,
Idő örli tudásotok,
A feledés leselkedik tirátok.

Ágálhattok, szavalhattok, hiába,
Kiűzhettek százszor is a világba,
Fakadhattok mérges szóra —
Csak élni fog ez a nóta,
Míg tavasz lesz, s nyit az akác virága!”

A MADÁR

Vonult a császár táborkara élén
A köd belepte rónaságon át.
Mögötte tömött sorokban ügettek
A híres, sötét arcú katonák.
Sas-szemük a nagy távolságba nézett,
Lelkükben fölkorbácsolt szenvedélyek,
Hátuk mögött lánggal égtek a falvak,
Nyomukba vér, tűz, füst és könny fakadt,
Az asszonyok fuldokló zokogása,
Halálhörgés, átok és vérpatak
Jelezte mindenütt az útjukat.

Egy szürke kis madár feküdt a porban.
Alig vergődött összetépett szárnya.
Puskagolyó sebezte meg talán?
Vagy a királlysas csapott le reája?
— A császár egyet fordított lován,
Utána fordult az egész csapat...
S kikerülte a francia vezérkar
A haldokló, kis szürke madarat

ADY

Emlékezem rá. Duhaj, bús jogász volt.
Két nagy szemére jól emlékezem.
Az eljövendő bú mind benne lángolt —
S körülötte a poros Debrecen.

Füstös pipaszár. Öblös kalamáris.
A dal divatja mókás, precíóz.
Álmok kódébe messze-messze Párizs,
Ahová egykor beszökött az ősz.

Hangos huszárok a poharat dobják,
Dzsentrük várják a végrehajtó dobját.
Pipaszó. Csárdás. Vad melódiák.

Ő köztük járt. A fényes tollú kócsag,
S a sivárságban egy testvére volt csak:
Csokonai, a lantos bronz-diák.

A verseket az eredeti írásmód szerint közöljük.

GULYÁS GÁBOR

Murphy84 – Kincset keresni

Mint az egyetűjű ikrek döntő többsége, Tamás és Balázs is szinte azonnal tudta, hogy mire gondol a másik. A délelőtti matiné során látott kalózos rajzfilm után nem sokkal már meg is fogalmazódott bennük valami nagyszerű, sőt egyenesen világmegváltó ötlet. Kincset fognak keresni. Úgy, mint a rajzfilmben szereplő marcona ábrázatú, rongyos ruhájú karakterek. Ez utóbbiból akadt nekik bőven. A halálfejes zászlóval közlekedő szedett-vedett kompánia kapitányának természetesen fél szeme volt, amit közmegegyezés szerint egy fekete pánttal takart, és egy folyton rikácsoló papagáj a vállán. Meg persze falába és kampókeze, ezeket mondanom sem kell.

Az epizód elején a kapitány egy pergamenszerűen összetekercselt térképet tartott a kezébe, tervük pedig nem más volt, minthogy kis szaggatott vonalakat követve girbegurba úton eljutnak majd a nagy X által jelölt kincshez. Számos kisebb-nagyobb, ám főleg humoros megpróbáltatás után találtak el a hön áhított célhoz, majd ásni kezdtek a homokban, és elő is bukkant egy ütött-kopott faláda. Kezüket dörzsölve, gátlástalan vigyorral az arcukon nyitották ki, aztán végső csattanóként aranyérmeket, ékszereket és drágaköveket magában foglaló *kincs* helyett megtalálták a térkép által jelölt hatalmas X-et. Nagy hahotázás, vége. Majd reklám.

A srácok mindennél jobban szerettek meséket bámulni, ugyanis addig sem kellett a mindennapjaikat keretező valósággal foglalkozniuk, ami számukra nem volt elhanyagolható tényező. Édesanyjuk még évekkkel ezelőtt tűnt el; mintha csak a föld nyelte volna el egy szerdai napon, azóta pedig magába forduló, mogorva apjuk viseli gondjukat. Már kisgyerekként feltűnt nekik, hogy sokat iszik, túl sokat, ám ezt idővel megszokták. Kénytelenek voltak, hiszen nagyszülők már a sírban pihentek, így egyetlen *aktív* családtagjukként ő felelt értük. És nagyjából mindenért.

A térben és időben különböző gyakorisággal fellelhető üres - vagy félig teli, ahogy nézzük – dobozok és üvegek, valamint az alkohol semmivel össze nem téveszthető, jellegzetes szaga egyet jelentett számukra az *otthon* fogalmával. Amíg anya élt, rengeteget veszekedtek emiatt; utána hallgatták, ahogy elvonulva titokban átsírja az éjszakát. Az apjuk általában a munka után hazatérve pár órával már részegen horkolt valamelyik sarokban; legalább nem bántotta őket. Osztálytársaik mesélték, hogy *léteznek* olyan szülők, akik verik őket. Nem csak akkor, amikor valamilyen rossz dolgot tesznek, hanem rendszeresen.

Ezen a verőfényes szombat délelőttön Tamás és Balázs útja tervszerűen a rozoga kerti kamrához vezetett, ásót meg lapátot vettek magukhoz. Rövid, ám kétségkívül hathatós érvekkel alátámasztott diskurzust követően abban mindketten egyetértettek, hogy szakadt és összekunkorodó térkép híján a vénségesen vén diófa melletti részen kezdik az ásást. Tökéletes helynek *ígérkezett*. Ha valaki kincset rejtett volna el az idő folyamán, akkor biztosan ide temette; szinte hívogatott. Nincs semmiféle akadályozó tényező, és apa sem kiabálhat velük. Mert néha szokott, ilyenkor gyakran anyát emlegeti, hogy miért hagyta el. Üvegfal mögül érkező eltorzult hangja az elalvás előtt rendre a fülükbe csengett.

Először Tamás ásott, és Balázs lapátolt, később cseréltek. A megmozgatott föld mennyisége idővel csak nőtt és nőtt, a gödör körül felhalmozott barnás-feketés kupacok egyre magasabbak lettek. Szusszanásnyi pihenőkkel meg-megszakítva, elképesztő ütemben dolgoztak. Egy földrésszel odébb, nem éppen legális, ám rendkívül megbecsült gyermekmunkásokként tekintettek volna rájuk. Megfeszített tempójuk közben, ha esetleg előbukkant egy giliszta vagy más kisebb bogár, arra mindenképpen ügyeltek, hogy ne érje

őket *bántódás*. Ők is csak élőlények, amelyek otthonát ráadásul éppen felbolygatják valamiféle reménybeli kincs után kutatva.

Már az ebédidő is elmúlt, amikor Balázs ásója valami nehézbe ütközött. Tamás eddig szorgosan lapátolta az ekkorra már terebélyessé vált gödör alján lévő földet, ám most ő is megállt egy pillanatra. Agyuk egybeforrt, összenéztek. Első közös, nagyszabású vállalkozásuk sikerrel járt. Nyolcévesként ennél nincs is nagyobb öröm a világon. Ábrándos arcukon szétterülő, tündöklő aranyalma-mosolyuk szinte kifakította közvetlen környezetükben uralkodó színeket. Hullámos és gyűrött, fekete-fehér pergamenné lett az eddig színpompás kert; a vénséges diófa, a díszként funkcionáló bokrok, a szomszédokat elválasztó sövény sor szaggatott kis vonala, és minden más. Hirtelen kifakult az egész világ. Kincset találtak.

Balázs ásójával még keményebben kezdte turkálni a földet, alig bírt uralkodni magán, Tamás szintén szorgalmasan dolgozott. Aztán hirtelen mindketten letették a szerszámokat; ugyanarra gondoltak. Nem akarták megsérteni a jövőbeli kincsüket, így kézzel folytatták a feltárást. Ez persze nem olyan hatékony, de mit számít, mikor már a célegyenesben tartanak. Körömmel kaparták, mozgékony ujjaikkal lapátolták a ki tudja mióta *háborítatlan* rétegeket, egymásra feszülő textúrát. Egy kisebb üvegszilánk került elő, majd még néhány töredék. Óvatosan emelték ki a darabokat, ám így is megvágták magukat. Sebját, folytatták. Lazult a mélység szorítása, engedte nekik, hogy végleg lehulljon a lepel. Aztán egy ponton abbahagyták, de nem a vérző kezeik miatt.

A sokat megélt diófa melletti mélyedés, mint néma sírhant, kertjük végtelenül békés és idilli felszínét megszakító csúnyácska sebhelyként még hetekig-hónapig látszani fog, ez tudták jól. Alaposan betemették, ám a talaj tömörödése miatt nem lehetett teljesen vízszintesre kihozni, jóval alacsonyabbra sikerült. Csak remélték, hogy idővel feltöltődik vagy legalábbis összeforr. Mint a szívük. Apától szerencsére nem kaptak semmiféle dorgálást; már megint az ismerős büztől elszíneződött aurával hevert az egyik fotelban, magatehetetlenül.

Tamás és Balázs, az egyiptetűjű ikrek most már tudták azt, amit a szombat délelőtti rajzfilmek nem kötnek az orrukra: a kincskereső expedíciók bármennyire izgalmas tevékenységnek tűnnek, bizonyos mértékű *kockázattal* járnak. Amit néha a kalandornak a saját bőrén kell tapasztalnia, például megvágja magát egy-egy hirtelen előkerülő üvegszilánkkal. És könnyen lehet, hogy már nem lesz minden ugyanolyan, mint előtte. Semmilyen szempontból.

Amikor a srácok néhány szál frissen tépett kerti virágot helyeztek a határozottan édesanyjukat formázó, oszlófélben lévő maradványra, már tudták, hogy a megkeresésre váró kincseket mindenki maga *választja*. Ezekkel a hirtelen felnőtté válást okozó gondolatokkal a fejükben temették vissza a feltárt gödröt, a múltat, mindent.

DOBROSI ANDREA

Szívedben szeretnék

Bocsáss meg, de a szó most nem elég...
(A nyelvem keresi még a helyét,
és ez a hely tán nem is létezik,
csak a csend simítja a részeit)

Most minden csupa szépség, nyugalom,
együtt járunk "jó veled" utakon,
nincs semmi sem, ami megzavarna,
hogyan az érzelmeink felkavarja.

Dobd el te is a baljós jeleket,
mert nem győzhet más csak a szeretet -
ha bizalomra építesz várat,
a lakótársad is megtalálta.

Én a szívedben szeretnék lakni,
adni, kapni, és ott is maradni,
együtt átélni a jót, a rosszat;
lennék felhő, mit a nap eloszlat!

Túl

Ma minden annyira túl van -
túl csordult már rég az üres,
túl jól elvagyunk a múltban,
nem számít, hogy az már rühes.

Túltesszük magunkat rajta,
hiába túl sok vagy kevés,
túl kerek, szögletes fajta?
Nem más az: szemrebbenés...

Információnk túl sebes,
túl gyorsan szétárad a hír,
ami fontos, nem lényeges;
mert mindig van nálunk radír!

Bár elhagynám a túlokat,
ahogy a szemetet szokták,
de megtudom, túlpárt mit ad,
készíti Kháron ladikját.

REJTŐ GÁBOR

Szökni kell*

Fáradtan fekszem, s ébredek
s nem értem, hogy lehet
hogy nem fáradnak el a tengerek.

Korai lenne még nekem a halál
millió virág arra vár
hogy növesszem lelkem udvarán.

Illem és félsz már nem háborít
s behunyt szemmel tanít
a világ oldani a szégyen vakfoltjait.

Itt-ott mozdulnak árnyak
mintha a vérem szívna
itt ragadt, hívatlan entitások

Sebekre éhes sáska had
csócsál, mint virágot a gaz
míg föl nem szántom múltamat.

Szökni kell – s másként nem lehet -
a tűz segít, a tüzes szellemek
a megtartó vágy, s a szeretet.

Mi más mozgatná a világot
a tengert, a hold- és napvilágot?
A lélek az örök zarándok.

2025.07.09.

* [Arany Sarina](#)-nak, [Kati Balázs](#)-nak,
[Nagy Bea](#)-nak.

Forrás: Rejtő Gábor Facebook-oldala
<https://www.facebook.com/rejtog>

DIENES TIBOR

Ha

víz vagyok ha csobbansz
tűz ha szerelemre lobbansz
és ha hallgatsz
mindenemben rend vagy

Ha arra jár

Koldusként ülök a járdán,
fáradhatatlanul: csüngő kezekkel
némán, hogy ne zavarjam,
ha arra jár garasmosollyal arcán.

Látkép

A szemközti ház hallgat
ajtó és a mindig tárt ablak zárva
magára hagyott világ az ott
már rég beleilleszkedett a tájba

De itt a szemem kerítésén belül
még az Istenem várat magára
mint ez a két öreg összezárt tuja
hársillatra váró konok nyiladéka

A csend felett

Hogy, hogyan lehetséges,
mikor a háborítatlan ég alatt,
apró és nagy testű madarak,
hegyirányba a csend felett szálltak,
én csak a színtelen szárnyakat,
Te az eget is kékebbnek s magadénak láttad?

HEGEDŰS GÁBOR

Magamért szeress

„Szerelmem, lásd meg ősz haját a szélben,
kis békeászló, oltalmat keres,
oldj fel maró, magányos bánatomból,
ha senkiért, az anyámért szeress.”
Pilinszky János: Könyörgés

anyám meghalt olyan nagyon régen
szeretni őt már tudod s tudom
kizárólag az emlékeinkben
álomban néha a kezét fogom

szülők nélkül az ember már árva
egymást támogatva tovább haladunk
mindenkinek lesz majd egy sír megásva
addig szeretünk s nem alkuszunk

magamért szeress magadért szeretlek
hisz az élet csupa apró csoda
szeretet nélkül csak elveszettek

hada kóborol lélek szakadva
őszülő hajam éltes kort jelez
szerelmet adj hogy szerethesselek

In memoriam

Lesz-e több írásom nem tudom,
a múzsám is elhagyott talán,
csak egy hang suttogja ott belül,
néha dalolja egy kismadár:
hogyan vége... vége... vége...már.

ŐSZ HÚRJA ZSONG...

PAUL VERLAINE: Chanson d'automne — Őszi chanson

Chanson d'automne	Őszi chanson	Őszi chanson	Őszi chanson
Les sanglots longs Des violons De l'automne Blessent mon cœur D'une langueur Monotone.	Ősz hegedűl Szünetlenül A tájon S ont monotone Bút konokon És fájón..	Ősz húrja zsong, Jajong, busong A tájon, S ont monotone Bút konokon És fájón.	Zokog, zokog az ősz konok hegedűje, zordúl szívem, fordúl szívem, keserűre.
Tout suffocant Et blême, quand Sonne l'heure, Je me souviens des jours anciens Et je pleure;	S én csüggeteg Halvány beteg, Míg éjféli Zeng, csak sírok, S elém a sok Tűnt kéj kél...	S én csüggeteg, Halvány beteg, Míg éjféli Kong, csak sírok, S elém a sok Tűnt kéj kél.	Fullaszt az éj; arcom fehér, s ha az óra üt: zokogok, rég napok siratója.
Et je m'en vais Au vent mauvais Qui m'emporte Deçà delà Pereil à la Feuille morte.	Oh, múlni már, Ősz! húllni már Eresszél! Mint holt avart, Mit felkavart A rossz szél...	Óh, múlni már, Ősz! hullni már Eresszél! Mint holt avart, Mit felkavart A rossz szél...	S megyek, megint hányódni, mint az elárvult zörgő levél, mellyel a szél tovaszáguld
1886	Tóth Árpád fordítása (Nyugat; 1917/ 9.)	Tóth Árpád, 1923	Szabó Lőrinc 1926

Őszi chanson

Az ősz elnyújtott hegedűdanája
Jaját egyhangon a szívembe vágja.
Fakón s fuladtan, mikor üt az óra,
Gondolok, sírván, sok hajdanvalóra,
S megyek a szélben, mint ahogy aláhull
Ide-oda a falevél a fárul

Ignotus
1908

ŐSZ HÚRJA ZSONG...

PAUL VERLAINE: Chanson d'automne — Őszi chanson

Őszi chanson

Szivemnek fáj
az őszi táj
bús zenéje
egyhanguan
belé suhan
s rezg a mélye.

Elrémedőn
s halkan, midőn
üt az óra
rágondolok
sírván a sok
elmúlt jóra.

S ide, oda
járok, hova
sorsom űz el:
mint rossz szelek
holt levelet
viszik, ősszel...

Babits Mihály fordítása
1905 k.

Őszi chanson

Az őszi tűk,
A hegedűk
De fájnak:
Szivembe szúrják
Konok borúját
A tájnak.

Sok óra-gong
Sápasztva kong
S ha jönnek:
Hullnak a multnak
És sose mulnak
A könnyek.

Csalfa széllel
Szanaszéjjel
Mi nem ér,
Hol itt, hol ottan,
Mint hullt-halottan
Falevél.

György Oszkár fordítása
1926

Őszi chanson

Sikong, borong
Az őszi bolond
Hegedűje.
Sebzett ajkam
Enyhül halkan
Keserűre.

Elfulladok
Ha óra kong
Bús éjfelet.
Multam halott
Romja alatt
Hadd könnyezzek.

Gonosz sorsban
Hajt sodortan
Az őszi szél.
Most itt, most ott,
Mint elhullott
Árva levél.

Szily Ernő fordítása
1944

Forrás:
Internet,
és

https://epa.oszk.hu/03400/03480/00014/pdf/EPA03480_jelenkor_2018_03_273-281.pdf

VARJÚ ZOLTÁN

Az igazság színének, ezernyi árnyalata

„Az igazság nem attól lesz igazság, hogy sokan elhiszik – hanem attól, hogy az.”
(Lev Nyikolajevics Tolsztoj)

A szülői házba lépve, megérint
néhány kósza emlék,
lassan kapaszkodik az ideghúr
közepébe. Lüktet.

Gyermekkorodban úgy hitted,
Isten is cipőt húz,
ha jön a tél., nem pedig mezítláb
mászik föl az égbe.

Vércsíkot húz maga után minden
lépés. Nem mondod,
hogy megbocsátott – hisz túl vagy
pár bűnös éjszakádon.

Kifőtt már rég a harag belőled,
mint faluszéli ház
fazekában a krumpli. Papa keze
lapátra emlékeztetett.

Mama a kötényébe törölte az imát,
és mikor meg akart halni –
a tyúkokra gondolt. Meg a sánta
kutyára a ház udvarán.

Hazaszeretetet kínozt, ha honvágy
gyötört, mint a jégcsap,
csak kívül fényes, éle belül vág.
De most is elindulnál:

Ha hívna egy szó, amit nem lehet
megtagadni, míg magad
köré söpröd az árnyakat, vársz.
Hátha egyszer majd

Valaki, azt mondja neked: – Nem
vagy hibás. Csak ember.
Bátran indulj, és menj el! Vissza se
nézz! Tudom, most nehéz.

Nehéz szívvel vagy telve, hol voltál -
merre –, senki sem kérheti
rajtad számon. Hisz sose hagytad,
más döntsön helyetted.

A szülői házba lépve, megérint
néhány kósza emlék,
lassan kapaszkodik az ideghúr
közepébe. Lüktet.

Messze tűntek az árnyak, mégis
visszavártak mindig,
hiába nem találtak rád. Még ma
is a bevetett ág illata árad.

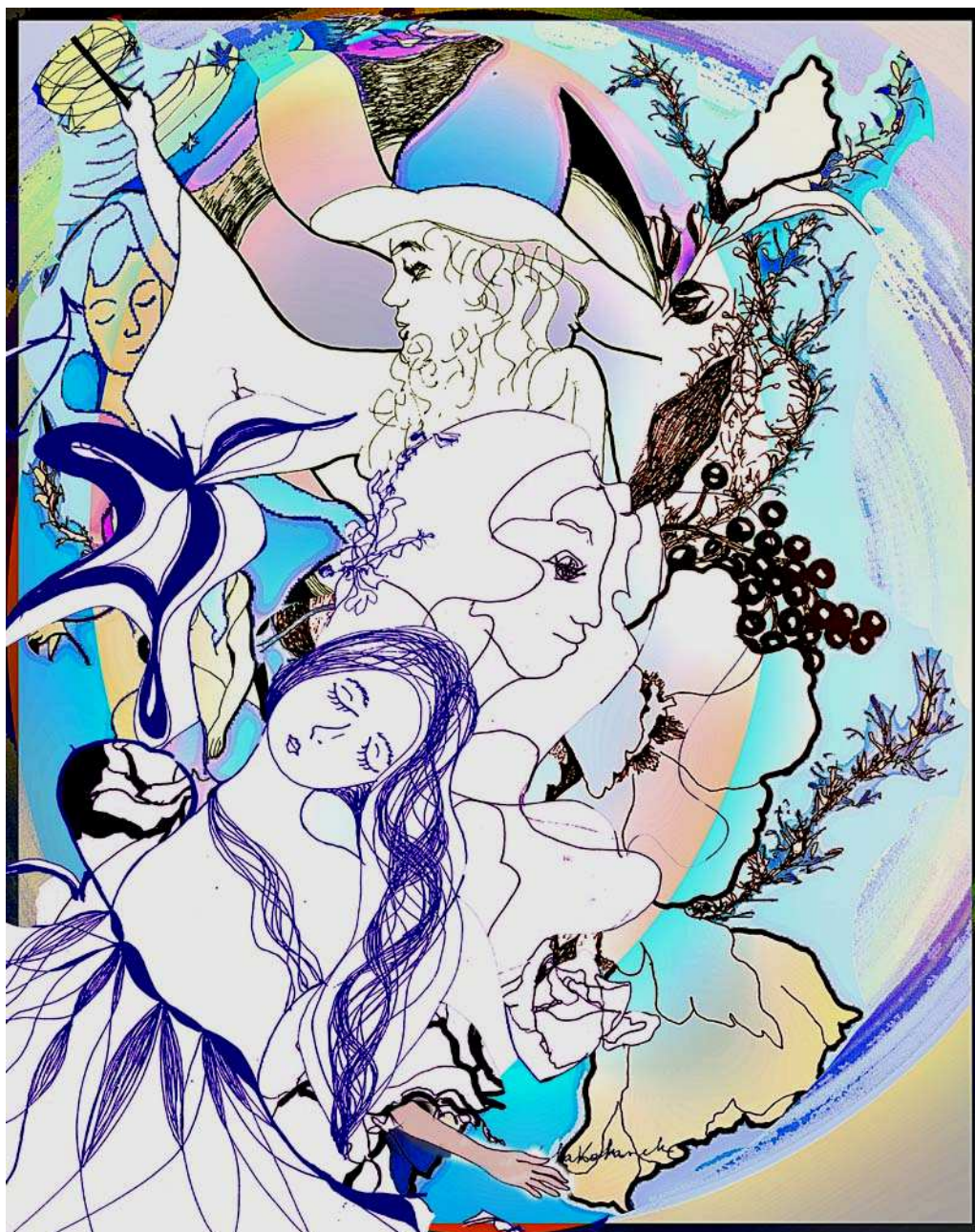
Szobád ajtaja zárva van ugyan,
de elmédben nyitva
minden egyes apró szeglete
a háznak. Szinte érzed.

Zsigerig másznak a hosszú órák,
és a lassú percek alá
eltemetnek mindent: a falon függő
pléhkeresztet, benne Istent.

Maradnál, de lassan, újra menni
kell. Eljött a hajnal, pírt
fakasztott néhány angyal az égre.
Elindulhatsz végre: – Várva,

...egy újabb éjszakára.

Forrás: a Szerző Facebook-oldala:
<https://www.facebook.com/profile.php?id=100012899017832>

KOTASZEK HEDVIG: *Csiribiri*, elektrografika

FÁBIÁN KRISZTINA

Kanapé

Végigjárom a lakást, a szobából a nappalin át
a konyháig, aztán vissza,
onnan belesek a fürdőbe, majd a gyerekszobába,
mérges vagyok, rumli van, megint rumli,
a lányom kiakad,
hogy mindig felfordulást látok,
szerinte eltűlzem,
nem értem őt, hiszen
porszívózni kell,
pókhálózni
és rendet rakni,
indítani a mosógépet,
behajtogatni a ruhákat,
a felső polcon porpalástot növesztő könyvek, köztük
szunnyadnak az annapetik, magasra száműzve, akárcsak
a gyerekjátékok a padláson, hasznuk már
nincs, de nem adunk túl rajtuk,
tizenegy kötet, amit számtalanszor és újra,
minden nap, mindkét gyerek
választhatott belőle történetet, a kicsi
kívülről fújta, és még apa is velünk hallgatta, közben
sokszor mondott vicceset, kapkodok,
portörlet közben lepottyan az egyik, előbb
vissza akarom rakni, de leülök a kandalló
elé, huszonöt fok, otthon-meleg, késő délután, régen
ilyenkor nyitottuk szét a kanapét, ami hatalmas,
mint a Festetics kastély,
mindenki bőven elfér,
százegy szoba, mind más
színű, és még tükörterem is van, a könyvtár
különlegessége pedig a titkos ajtó, ezeket a könyvben
láttuk először, persze később a valóságban is, de akkor már
csak a lányom jött velem, a fiam kinőtte annapetiéket, akikre
egyszerre haragszom és irigykedem, mert történeteik mindig jól
érnek véget, a családjuk teljes, nyoma
sincs pókhálónak vagy türelmetlenségnek,
a mandulagyulladás felszívódik, rend
és tisztaság ural mindent, itt meg
csak a kanapé maradt, és
még egy rohadt titkos ajtó
sincs.

BÖRÖCZKI MIHÁLY

SZEGFŰ

Szép egyenes szár, kékeszöld levéllel,
a paletta fölédelt sok színével,
ha mezőn, kertben arra visz a lábad,
ott lélegzik, ahonnan illat árad,
és abból is van annyi-annyiféle,
és úgy vonz, mint a vért a szívverése,
csak dédelgeted, mintha csoda volna,
mert szebbik nevén ő a szegfűrózsa,
friss áradása megtölti a kertet,
és illő csokra őrzi a szerelmet,
egy régi boldogság, mert tudott róla
az ókori görög, s a gazdag Róma,
s mert illatával nagy örömet kelthet,
megszépíti az emberben a lelket.

KALÁSZCSOKOR

A parancs hajtott ki a kapuajtón,
s én bóklásztam a libákkal a tarlón,
de hogy a világ zugait is lássam,
meglassultam a képék árnyékában,
a pásztorkodás nékem akkor rang volt,
két lábamnak az Isten sem parancsolt,
mert olyan könnyű, tiszta szabadságot,
az én két szemem azóta se látott,
de dolgos voltam, szent szívű teremtés,
meg nógatott az ösztön és a feddés,
a ludak mentek csipegető rajban,
a tarlót bőszen csúszkálta a talpam,
és szedegettem, aprókat hajolva,
a hullott kalászt szálánként marokra,
s ha már nem bírták ujjaim a terhet,
lepakoltam egy jelölt kéve mellett,
volt úgy hogy öt is, hat gyűlt csokorba,
s a tyúkudvar lett kalászaik sorsa,
csak eszem látta, hogyan csipegették
a szűrös szálak magjait a besték,
én nagynak láttam mindent, csodaszépnek,
és ma is hallom, hogy anyám dicsérget.

Forrás: Böröczki Mihály Facebook-oldala
<https://www.facebook.com/boroczki.mihaly>

KARDOS M. ZSÖTE

Emlékszem

Emlékszem,
ezentúl mindig emlékszem
majd az ígéretekre,
a megtörténtekekre,
a be nem tartottakra,
a tisztaságra, a fényre,
a zavart reményre
apám és anyám szemében.

Fogadalmakra, amikben hittem,
azokra, amiket nem értettem,
minden szerelem mézére,
keservére, fotókba
simult arcok illatára,
holtak és élők járására.

Feledem az időt,
az idő sem tart számon engem,
hetvenhat évem álomvidékének
minden bejárt folyosóján,
nincs hang már, se lépés,
ami ismeretlen lehetne, ebben
a félig megfogalmazott
cirkuszban, ahol élek.

Lefektetett emberek körvonalai
mentén hintalovat
korbácsolok kínomban,
hiába serceg a cél tollam alatt,
összerakhatatlan mondatok
hálójában vergődöm,
akár a kő sújt le rám,
halálos sebet vágva a valóság.

Forrás: Kardos M. Zsöte facebook-oldala
<https://www.facebook.com/maria.kardos.73>

SITKU RÓBERT

Suttogók

Mikor csak engedélyre
nyílhat szóra a száj,
mikor nem tudják, hogy ki
volt Ladányi Mihály,

és maszkot húznak ránk, a
szájra, majd a szemre,
és senkinek sem rémlik
ki volt Ady Endre;

mikor szabad lesz másra
és tömegbe löni,
és átok lesz március
és átok Petőfi,

mikor nehezebb élni
és méltón meghalni,
és nem tudják, hogy volt itt
egy bús Vörösmarty;

s ha bezárul előttünk
a lét többi része,
mert nem lesz több Pilinszky,
vagy más, aki értse,

és nem halunk majd bele
a szépségbe, mint a
szépség koldusaiból
egy József Attila;

és ha huszadrangú lesz,
a könyvtárak titka,
hogy itt élt Váci Mihály,
itt élt Czóbel Minka,

s felírta a nevét az
égre mindörökre
Szabó Lőrinc, Hölderlin,
Kosztolányi, Goethe –

akkor nem mondhatjátok,
hogy nem szóltunk soha,
s ha szóvá tennétek, úgy
ki is az ostoba? –

akkor nem mondhatjátok,
hogy semmit nem tettünk;
mi mindent, ami él, az
égig felemeltünk.

Forrás:

<http://szozat.org/index.php/lira/tartalom-2/24640-sitku-robert-suttogok>

HORVÁTH HOITSY EDIT

Csak a szél gondtalan

Kölök szél szöszmötöl a parkban,
szuszog ritkás bokrok között,
gallyat zörget és tavalyi harasztot,
sarjút cirógat, s hentereg a járdán.
Összecsókoltat sok szerelmes ágat
s most fényre-szökkent levelet.
Szirmot tépked, ha éppen kedve tartja,
marokszám, majd magasra röpteti
játékosan, s ledobja, hogyha ráunt.
A vadszőlő indáit félrefűjja –,
ez bújtatná a hézagos falat,
de kénytelen fölfedni a nyomor
szégyenét... Mert itt egyedül a szél,
a szél a gondtalan. És tán az a gyerek,
ki nem tudja: anyjának gondja száz
s még számtalan, és aki szalámis-vajas
tízórait visz tarsolyában,
ha reggel iskolába indul.

Tájkép

(Disztichon)

Szemben a sarkon, a vén ház vásott, tört ereszeről
lassan a földre csorog a rozsdás-rőt
szövevény.
Megfosztatván zöld köpenyétől a fal, repedését
fölfedi –, itt a nyomor tárja ki szégyeneit.
Éjszaka fagy harapott a félős nyárfalevélbe,
sír legyezői után az árva platán, a szegény;
árnyak fekszenek rézsút a satnya, sárga bozóton,
gyérül a cserjés már, szikkad a mályvabokor.
Kő-kövön utcák feltúrt, zugnyi közében
gyűl a szemét, a dús dudva se fedheti el.
Visszariadnak innen az éhes kis cinegék is –,
csak kinek otthona nincs, bírja ki errefelé...

BODNÁR LÁSZLÓ

A múlandóság tükrében

Múlandó időarc
mely ráncokban mesél.
Emlékek lágy ködén,
könny halvány fátylán át
elképzelt vágyakat
egy cseppnyi bánat rejt.

Csendpercek, ha néha
próbálják szívedet,
szeretet szívkulcsát
ne dobd el soha sem!

Pillanat varázsa
ott rejlik tebenned.
Múlandó időarc
tükre az életed!

Spirális világ

Az idő ölelése a mozgás,
Egy végtelen keringő gondolat.
Álmaink magja, az örömeink,
életpirál, lélek-összefonódás.

Fentről nézve, a világ spirálja,
a percek szövevénye, bölcs tükör.
Elvesztett intervallum emléke,
a belső mélység, örök körforgás.

KRÁNITZ LAURA

csak ennyi volt a minden...

aznap száraz fojtó meleg volt
bőrtapadós izzadás este
a naplemente erőtlenség
a fák lombjai között
kértem rajzolj le
ne ceruzával
az fénytelen
az érzékelés színeivel
ezáltal születik meg az egység

másképp töltődik a lélek
mert mindenhez fény kell
néha jó elbújni ha fáj
ne érintsen csak segítsen
nélküle nincs élet csak létezés

más irányba lebegsz
ha változik a leosztás
majd bezáródnak a nyitott kapuk
eltűnnek az ablakok
magával ragad
a beszűkült terek néma ereje
és eltolódnak az arányok

*

Aztán úgysem lesz semmi.
Egy papír töredékén
ott marad valami,
mert csak ennyi volt a minden...

komor november*

(én) hittem bennünk
de nincs megoldás kulcsa
más nyakába függ
ez most egy bukta
a ragaszkodás nyelve
máshol csapkod
rozsdás a lakat
az összes ajtón

közös dalunkból
csak ennyi maradt?

árnyéklebegés

* Első közlés

a láthatatlan

(Én) (is)
ott voltam
megszólaltam
tagoltan
a fényszórók
fényében
kissé
elbizonytalanodtam
olvastam
a figyelmetlenség
sorba rakott
székei között
gondolatokat
hangsúlyoztam

az érzékelés áltat?

pár perc alatt
mennyi mindent láttam...

BODÓ CSIBA GIZELLA

Bármerre mentem

Bármerre mentem, Neked daloltam
Lehet, hogy néha rímtelen. De mindig
Mosoly volt akkor arcomon, mert
Olyan jó volt, mint a kelő Hold, vagy
A Nap kelte, mert átjárta mindenem
Mint a Kegyelem felismerése a pillanatban.
A folyó kanyarban, a folyondárban,
A pici réti sok virágban, a fák törzsének
Évgyűrűiben, a távolság végtelenében,
Felhők játékos képtelenében, és csodás
Képességében, amivel rajzolt, festett,
Alkotott, egy birkanyáját, vagy egy
Nyári kalapot, kimeríthetetlen volt
Tárháza, olykor vidításunkra tette,
De néha az esőt is bevetette, hogy
Frissítsen a gondolaton, színeket,
Szivárványokat kanyarítson legörbült
Ajkakon. Mert a Természet azzal
Volt megáldva, hogy minden kis
Teremtménye az emberiséget szolgálja!

u.irat

Tegyük hát mi is ugyan ezt;
Vidítsuk fel a Teremtetteket,
A Természet adta Mindenségeket,
Hogy Mindnyájan énekeljünk
Istennek, ha az Úton ballagunk

– Felé!

Változás

A nagy madár szárnyát terítette
Sötét lett az égbolt, szinte világszerte.
Akkor a madár kígyóvá változott,
Mindent elhagyva, némán tova siklott.

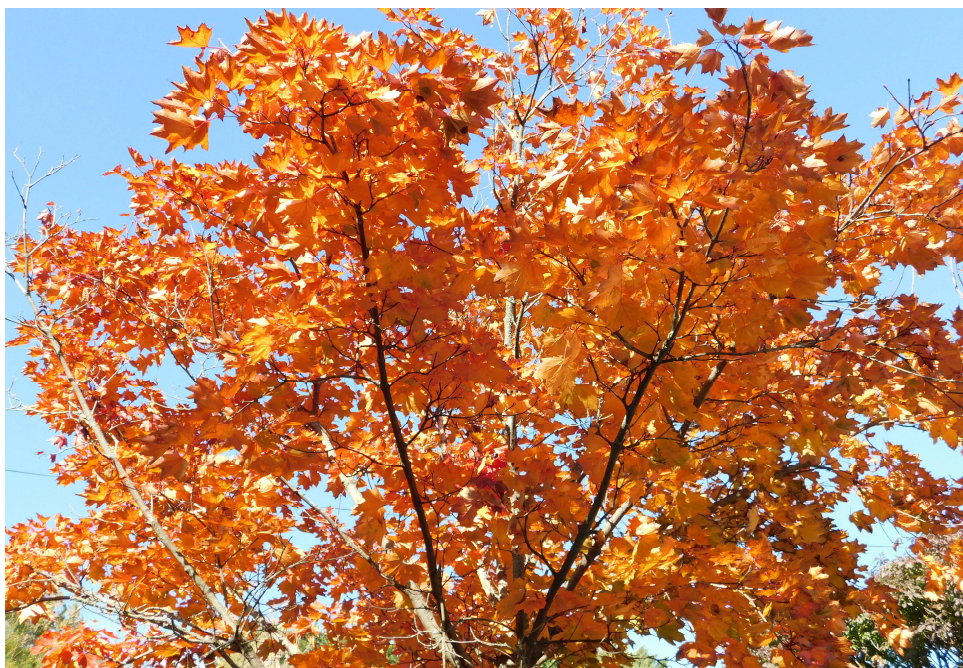
Százezer, pici pinty utána eredt,
Kígyónak testén végig telepedett,
Simulékony kígyót a földhöz szegezték,
Így tiltakozott a madár szövetség.

Ettől a nap felragyogott, kacagott az égen,
– Pipacsok táncoltak a gyönyörű réten. –
Ami vagy, az legyél, minek teremtetek,
Más bőrébe bújva, hazugok a testek!

Balatonfüred, „Az ősz gyöngyei”

Budapest, „Pagony-ősz színei”

BODÓ CSIBA GIZELLA fotói

MESTER GYÖRGYI

Kutyavilág

Már többször besötétedett és kivilágosodott, amióta elment. Ilyen még sohasem fordult elő, hogy *egy besötétedés után*, Gazdi ne jött volna vissza.

Valami történt. Érezte a zsigereiben, hogy valami nem jó történt. Már az is *nem jó*, hogy nincs ott.

Enni és inni mindig hagyott neki, ha elment. Most is teletöltötte a tálját, vizet is öntött, majd mielőtt behúzza maga után a kaput, szokás szerint megpaskolta a hátát, megvakargatta a füle tövét. A szeretet eme egyértelmű megnyilvánulását ő hálás vakkantásokkal viszonzta.

Most ismét – immár sokadszorra –, bejárta a drótkerítéssel körbevett, apró udvart. Na, nem azért, mintha bármit félteni kellett volna az udvaron, hiszen nem volt ott más, mint a kézzel összetákolts faviskó, meg egy későn termő vadalmafa. Bekeríteni is csupán azért kellett, hogy az erdő tudja, a kapuig jöhet, nem tovább. A dróthatárig gyomlálták az udvart, a kapun túl pedig ott ágaskodott lábujjhegyen a vadon, majdani bebocsátásra várva.

Még a kirándulók se nagyon merészkedtek erre a tájékra, melyet nem érintettek kijelölt turistaösvények, mindenütt szúrós volt a bozót, egyenetlen, hepehupás a talaj, amin a turistabakancs is könnyen megbicsaklik. Ugyanakkor épp ezért esett a helyre az öreg erdősz választása, mert itt zavartalan nyugalomban mélázhatott, elmerenghetett olyan múltbéli eseményeken, amelyek széppé tették az életét, s amelyek szinte kivétel nélkül az erdőhöz kötődtek.

Már nem vadászott, csak sétálgattak az erdőben azokon a napokon, amikor nem a városi házban, hanem ebben a kis fakalyibában időztek. Öregek voltak mind a ketten. Az erdősz özagancs-fogantyús bottal járt, ő meg botorkált mellette, igyekeztén lépést tartani Gazdival, mivel már gyengén látott, szürke homály ereszkedett valaha éles látású szemére. A nyulat is inkább csak érezte, nem látta, s hogy utána fusson, hovatovább eszébe se jutott.

Előbb az ennivaló, majd a víz fogyott el a tálakból. Ha éhesen is, de megtette szokásos őrjáratát. Odaballagott a házikó bejáratához, de ott nem látott változást, csak a zárt ajtót. Ezen nem lepődött meg igazán, hiszen Gazdi távol volt. Egyértelmű megállapodásuk szerint, Gazdi mindig a házban őrködött, ő meg idekint az udvart vigyázta. És ez jól is volt így.

Ahogy telt az idő, kénytelen-kelletlen rátalált egy addig ismeretlen, fájó érzés, a mindig és mindenütt ott lévő Gazdi hiánya.

További besötétedések, majd kivilágosodások jöttek, amikor az éhség már annyira gyötörte, hogy ráfanyalodott a fa tövébe potyogott, férges vadalmára. Nem volt mohó, főképp nem telhetetlen, de szinte meg sem érezte a vásott fogaival agyonrágott, gyomrába jutó almadarabokat.

Valamit tenni kell, mert Gazdi sokáig elmarad.

Megindult a kerítés mentén, s félvokon, botorkálva kereste, hol kaparhat magának valami gödröt a drótháló alatt. Végül talált is egy olyan helyet, ahol viszonylag lazának tűnt a talaj. Kopott körmeivel ásni kezdett. Amikor úgy látta, már elég mély a lyuk, beléfúrta magát, és a kerítés túloldalára próbált átnyomakodni. Elakadt, se ki, se be. Amikor még erősebben tolta előre az orrát, s lábaival kaparta a földet, hátába éles fájdalom nyilallt. Mikor végre átért és visszanézett, a drótra akadva nagyobb, véres szőrösömókat látott. De legalább kint volt. Lassan megindult a sűrű irányába.

Jó idő múlva visszabicegett a házhoz. A gyomra ugyan nem volt tele, de az éhségét némiképp csillapította a döglött varjú, amit az egyik bokor tövében talált. Meg nem látta volna, de az orra még működött, a dögszagot megérezte.

Aznap éjjel, besötétedés után, vihar tört ki. A szél csikorgó fogakkal tördelte a nagyobb ágakat, szaggatta, parittyaként lőtte ki a vékonyabbakat, az egész kalyiba beleremegett a szél tomboló erejébe. Esett is, épp elég ahhoz, hogy az udvar gödreiben megülő esőlével szomját oltsa.

A vihar elültével, szokásos reggeli őrzárata során meglepődve látta, hogy a kalyiba ajtaja résnyire nyitva áll. A belényilalló öröm, hogy Gazdi visszatért, hamarosan csalódássá változott, mert mint idekinn, épp úgy odabent a házban is, csend honolt. Orrát ekkor váratlanul megütötte a bentől kitóduló, avasodó szalonna ingerlően gyomorkorgató szaga. De ez mit sem számított. Ami igazán fontos lett volna - és annyira hiányzott, de nem érezte -, Gazdi megszokott illata.

Ezután még jobban kellett örködni, a nyitott ajtó miatt. Bár a besötétedések és a kivilágosodások egymást követő sokaságában egyre hidegebb lett a levegő, és a zöldből sárgásbarnává váló lombok lassan mind lehullottak, eszébe se jutott, hogy bemenjen a házba. Nem így állapodtak meg, és ő ehhez tartotta magát.

Egy kivilágosodáskor, az égből aláhulló fehér por – ami a városban is rendszeresen jelentkezett a hideggel együtt –, teljesen belepte őt, meg a rongyos matracot, a kalyiba melletti bokrok alatt kialakított fekvőhelyét.

Feltápászkodott, majd a maga vájta gödrön megszokott mozdulatokkal átréselődve, az erdő felé indult. Két besötétedés és kivilágosodás után, muszáj volt bemennie a fák közé, mert a férges vadalma már csak emlék volt, és örülhetett, ha elhullott pockot, vagy fagytól lelassult, meggémberedett békát sikerült zsákmányolnia. Amíg le nem esett az égből az a hideg, fehér valami, általában talált is ennivalót, de ha nem, ott volt néhány ehető gyökér, amit időnként – ha fájt a gyomra –, máskor is rágni szokott. Sovány táplálék, igaz, de neki már nem kellett sok.

Visszatérve a házhoz, átbujt a kerítés alatt, és a vackához ballagott. Besötétedés után, váratlanul, mintha Gazdi hangját hallotta volna. Gyengén hallotta, gyenge volt már maga is, ereje napok óta fogyatkozott. Érezni érezte, csak nem értette, miért történik mindez. Most azonban, mintha valami felrántotta volna vackáról, s hajtotta a kalyiba felé. Az ajtót tárva-nyitva találta, de csalódottan érezte, nincs Gazdi-szag. Már nem volt kedve, sem ereje, hogy a rongyos matrachoz visszabaktasson, hát leheveredett a koszlott-foszlott lábtörlőre a küszöb elé. Előbb meleget érzett, mintha a házból, az avas szalonna illatával keveredve, Gazdi szeretete áradt volna kifelé, majd egyre hidegebb lett, és ő elaludt...

A nyugdíjas erdész, miután városi házába visszatért, az első éjszakán meghalt. Közeli hozzátartozója nem lévén, a távoli rokon örökös csak azt látta, üres az udvaron a kutyaól. Korábban bizonyára kutyát tartott az öregúr – gondolta –, hiszen vadász volt. Az erdei viskóról senkinek nem volt tudomása. Az elhunytat eltemették, a házat eladták.

Évek teltek el, amikor két fiatal, vállalkozó kedvű erdőjárót a kalyiba felé vetette a jó sorsa. Vagy inkább a rossz sors, hiszen eltévedtek, letértek a kijelölt útról. A kerítéskapu ugyan továbbra is zárva volt, de a faviskó ajtaját ide-oda csapkodta a csípős, tavaszi szél.

A küszöbön láttak valamit. Valamit, ami felkeltette az érdeklődésüket. Egyikük bemászott a kerítésen, óvatosan persze, mert mit lehet tudni. A birtoksértés mibenlétéről voltak ismereteik.

Az ajtó előtt mumifikálódott kutyatetemet találtak, amely akként feküdt a küszöbön, hogy még holtában is őrizte a házat. Úgy, ahogy annakidején megállapodtak, ahogy Gazdi meghagyta: én idebenn, te odakint...

SZIWERY BALÁZS

Leheletvékony szerelem

Összeforrtunk.
Lábunk összegabalyodva,
lelkek alig-karcolásából lett
a velőtrázó szerelem.

Egy párnaszerű sziget árnya
összefonódott sziluettpárra,
ráfestett neveinkkel.
Falnak támaszkodva,
szeretkezés után füstöt fújva
reszketek.
Testetlen lelkek testi szerelme ez.
Szobánkat belengi
a legyalult hús szaga.

Legalább a csendet ne vedd el.
Keserédes ízű csókoddal
számát habos gyalázattá köpülöd
fénytelen nyelved mozgásával.
Arcok fénye,
vékony némaságban.

Tántorgás az éjszakában.
Zúgás. Földre szállás.
Törött szárnyam
magam után vonszolom.
Fejem körül legyek glóriában
döngenek.
Mégfagy a számon a kiokádott lehelet.
Húvös a reggel.

Összepréselt lángjaim hevüléséből,
vérből és sárból összegyúrva élünk,
anyagtalán gusztustalansággá
aszott testünk –
márványbörtönében.
Te az élettelen láng a hamu alatt,
én meg a rászáradt vércsepp
a soha nem volt kenyéren.

isten nélkül

*(Meghalt a pápa. Látom az
emberek gyásztalan
megnyilvánulásait. Nem Isten halt
meg, de egy kis része.)*

Habok nyelik el a zúgást.
Fehér örvény zakatolása,
„mélyen a torokban, tüdő kifulladására”
Emberek, szárnyak, csödület.

Nézd a harangszó süket.
Talpán aranyból vert sorok
gyalázat, végség, Isten neve,
mely belefűl a habokba valahol.

Aztán a mélybe húzott vadállat
nyüszítése saját felhígult vérebe full,
és mint csatornába folyt bűzös lé,
az égbolt árnyai között kihull.

Távolság, mely a föld gyomrába visz,
hatalmas robaj- sivár a föld.
Elfelejtett részek, emberi testek körben,
középen üres trónján ül a halál.

BUDA FERENC

Mi híja még
Versek 1955–2005

Nagyapám

Nagyapámat sose láttam,
megelőzött a halálban.
Simaszőrű fehér kecske
s tarka malac legelészik
már felette.

Fejfája sincs, rég ellopták,
széthasítva tűzredobták.
Krumpli főtt a fejfa lángján,
repedt, rozsdás, ritkánfűtött
bádorgályhán.

Néki ez az ágy: a végső.
Nékem ez az első lépcső
fölfelé, a tiszta napra,
nagyapámnál messzibbre és
magasabbra.

Az utódok szaporodnak –
lemaradnak a halottak.
Ritka köddé vált az emlék,
nem lelek sírt már seholsem,
bár keresnék,
és kihűlve alvad bennem
árnyéka, mint vér a sebben.

Mindegy most már. Hadd aludjék.
Ha siratnám, csak hazudnék.
Váljék teste puha röggé,
pihenjen és porladozzék
mindörökké.

Pincelépcső

Higgyétek el, nem vagyok akárki.
Pincelépcsőn tanultam meg járni.
Csetledeztem, botladoztam félve,
s négykézláb, de fölmásztam a fényre.

...Éjszaka van, régen lepihennék,
de nem hágy egy elfeledett emlék.
Mögöttem a kongó pincegádor,
megszólít a pókhálós homályból,

megszólít és agyamon kopogtat,
hangot hallok, nyirkosat, kopottat:
„Célod legyen, ha nem is a végső,
hogy pusztuljon minden korhadt,
vásott pincelépcső!”

...Higgyétek el, nem vagyok akárki,
pincelépcsőn tanultam meg járni.
Csetledeztem, botladoztam félve,
s négykézláb, de fölmásztam a fényre.

https://reader.dia.hu/document/Buda_Ferenc-Mi_hija_meg-15445

UMHAUSER FERENC

Őrület, avagy kutyatej és kutacs

– A baziliszkusználó szemek zöld smaragdok, mint Éváé. Lehet, hogy ő az? Csak éjszaka ne lenne! Mindenhol árnak, kísértetek jönnek elő. A pszichiáter azt mondta őrült vagyok, persze nem nekem, de én olvasok a gondolataikban. A lenéző mosolyuk, a sajnálkozásuk. Ne tudják meg! Ez a lövesszerű robbanás a fejemben. Én elhiszem, hogy őrült vagyok és csak a lázas agyam vetíti ki a rémképeket az éj vásznára, no de honnan képződtek le, minek a vetületei? Mindenki őrült, aki olyanokat lát, amit a többi nem, mert érzékenyebb. Először fájt, most már jó így. Nem is sejtek mekkora szabadság az, ha őrültnek tartanak. Én nyugodtan kimondhatok bármit, beszélhetek félelmeimről, sőt ha úgy tetszik síkíthatok. Nem vesznek komolyan. „Szegény” – mondják. Ők a szegények..., az a rohadt gyík! A vérem íze édeskés a nyelvén, érzem, ahogy ízleli, még nem..., de valamikor. Azt mondják skizofrén, paranoiás. Lehet, már mindegy.

– Egy valóság van. Szerintük nálam egybefonódik a valós és a kivetült. Ezek egészen racionálisan hangzanak, ha nem lennének a belső hangok vagy szét tudnám válogatni, akkor én is egész normálisnak tűnnék. Jó lenne? Talán nem lennének félelmeim, de hát a félelmek voltak előbb, azután bomlott fel az egység! Hülyeség! Most van egység, a való és a képzelet alkot egy egészet. Az ő gondolkodásuk vérszegény.

– Honnan jönnek ezek a micsodák? Az egyik most is itt liheg a fülemben. Azt mondják megkasadt az énem, üldözési mániám meg szociofóbia. A lélek tükre megrepedt, torzan, felnagyítva adja vissza a valót. Akkor mégsem bennem van a hiba. Az egész a hibás és én csak érzékelem.

– A többiek bezárkóztak elefántcsont tornyukba, kagylóhéjaikba. Lárvaarc, csecsemőpóz, ujjszopás. Befelé fordulás, kívülállás. Sikoly. Ne bánts! Hangyák, repedés a falon, felkúszik a fájdalom...

– Nem tudom elmondani, szavakba önteni. Nem értik.

– Nem érteni kell, érezni! Mama! Kő-borította arc, a fű a síron hogy lengedez. Apró pihék, a nyárfák bólogatnak. A nap. Fázom, meleg van. A lélek elvész. A napok nem válnak el. Vérzik a térdem. Ó, a vér mily édes! Apró amőbák, belülről falnak fel. Én nem akartam. Kés, ... a hideg. Körülfon, átölel, most jó. Megyek az úton. Gyerekek. „alagyula meglagyula”.

– Kérsz egy cigarettát? Vigyorgok. Nem kéne, de már megszokták, elvárják. Ha egyszer normálisan válaszolnék, meglepődnének. Mi az hogy normális? Jó itt benn, nem férnek hozzám. Mutogatnak, sajnálnak. Ilyenkor jó nekik, hogy ők „mások” ... Csak nem vesznek észre, elrejtik, eltemetik, becsapják magukat. Én nem. Nincs idő. Ez a kő tegnap is, ma, holnap. Hol a választóvonal? Az ünneplőruhám. Most mezítláb vagyok. Akkor még volt idő, akkor még élt. Már csak ma van. Egymásra vetítődnek, bennem nem múlt el. Érzem, ahogy simogat. „Kisfiam” becsapott, de mégsem. Itt van és nincs. Olyan különös. Elfolyik, a föld beszívja. Engem is, de nem hagyom magam, vagy hagyom csak nem kellek. Nem vagyok, hanem létezek. Szép az a pók, ő nyolc lábbal szeret. Engem nem ölelnek, a légy menekülni próbált. Nem kapálódzom, én vagyok a légy, de engem nem vesznek észre, mert az értelem hálójából, a láthatatlan résein át kiestem. Szétestek a képek, a hangok.

– A színekről mesélni egy vaknak, a zenét megértetni egy sükettel, pedig itt lüktet, pulzál monoton: ti-ti-tá, tá-ti-ti-tá. Egyszerű két hang csendül, árad, fölemel. Ledob, kopog, kicsúszik. Az este, árnak, az ágy, baziliszkusználó. Ma még nem is ettem. Vagy igen? Édes, olvad, szétválak. Az álmok. Nem menekülhetsz. csend, zuhanás, a koponya varratai, sikoly, egy másik én. Robbanás a fejben...

– Vedd be a nyugtatót Gyula!

– A piros parolim!

– Majd holnap.

– De az a köd és csúszik! A baziliszkusználó. A kígyó mérge a nadrág szárára fröccsen. Hintázik a fűmag. Mint kitört méregfog, az elmúlás mar belénk.

KORIM LÁSZLÓ

Első könyv (részletek)

... PÁROS LÁBBAL JÁROK KÖRÜLÖTTED CSAK A LEGYEK DONGANAK ...

Megkérdeztél-e valakit, hogy miért élünk? Vagy csak úgy puffan, mint az elfelejtett pofon? Mindebből a tanulság egy körömhegynyi s az is erőltetett.

Tudod a múltkor meg akartam magyarázni az atomfizika lényegét és belesültem, mert csak a tea főzés receptje jutott az eszembe. Olyan üres voltam, akár egy kifordított nadrág. Persze valami azért volt bennem. Az akarat, hogy szemlesütve a szemedbe nézzek és hallgatólagosan rád mosolyogjak, mint egy elfelejtett pont vagy vessző. A vessző hosszabb, mint a pont. Tessék, tapsolhatsz. Mondtam végre valamit. Tudom te nem méltánylod igyekezetemet, hiszen csak a tátott női lábak érdekelnek meg amit ott találsz, ha közöttük följebb mászol ...

Nem feleltél kérdéseimre. Le akartalak akasztani a szegről, de nem sikerült, bármennyire igyekeztem is. Végül rám dőlt a fal és megütötte a fejemet. Azóta vaslogikával szólok, különben dadog a szavam és piros szemed ellenére letagadom, hogy én én vagyok, hiszen minden ember más, tehát én is más vagyok. Mindig az, aki lenni szeretnék, tehát önmagam.

A hasonlóság a felhők valósága s ezt felismerve eljutok a hazugsághoz és minél tébolyultabb a világ, annál közelebb kerül hozzám, azaz a valóban újra gazdagabb leszek. Ha a jelenéseknek nem adsz igazat, nem számít az, hogy ismertelek, mert én nem én vagyok és mivel a jelenések valótlanok, így én is egy jelenés vagyok ...

A gép nem hagyta magát két vállra fektetni. Hiába is tette volna, erősebb volt ellenfelénél. Azt hitte játszik, ám aztán komolyra fordult a dolog. Bárhogy erősködött, nem bírta meggyőzni a másikat, mert a másik mindig komolyan vette a szavát. Ember volt és az emberek hittek a gépi logikában. Úgy tudták csak ők hazudhatnak.

... HAZUDTAM MIKOR EGY LÁNY A KÖZELEMBE ÉRT HAZUDTAM MERT HAZUDNOM KELLETT FÉMÖSZTÖNEIMET HIÁBA FEDTEM VOLNA FEL CSAK VÉR ÉS LÁZADÁS JUTOTT VOLNA RÉSZEMÜL MERT EMBER VOLTAM MAGAMNAK ÉS HITTEM IS BENNE DE A TÖBBIEK KIK SZEMEMBEN NEM VOLTAK EMBEREK MERT HÚS VOLT A LÉTÜK ÉS VÉR GÉPNEK VÉLTEK S MEGALÁZOTT ÉRTELMEMMEL HAZUDTAM LÉTEZÉSEMÉRT DE MOST HOGY CSAK TE VAGY ITT ÉS FAJOD SARJA MARADTÁL PUHA MÁZOD ÉRTELME LANGYOS NEKEM PIROS SZEMED ELÉ VETEM MAGAM LÁSD TUDD MEG AZ EMBER ÉN VAGYOK NEM PEDIG TE ...

SZESZTAI ZSUZSA

Miként a kezdetekben

Mintha ott lett volna a kezdetekben:
a zápor, ami hirtelen jött, majd az eszmélet,
hogy a dolgok mögött hiába kerek és színes a háttér,
ha kikopik az is, ami örök,
és csak utazik zsigereink szűk folyosóján,
betoppan mint egy hívatlan vendég
vasárnap délután: ő beszél, mi hallgatunk,
apró morzsákat kutatunk, sebeket tépünk,
miután feltesszük a kérdést: vezet-e bárhová
a múltidézés, a lázadás nekrológja,
s örülünk, hogy a hajnal
nem ébreszt fel verejtékben úszva,
és az elveszettnek hitt iránytű megkerül,
a zsebünkben volt akkor is,
miként a kezdetekben.

Otthagytam magamból

Bordák közt a lélegzet
fel és le – emelkedik, ahogy a hullámok.
Örökké változó a tenger.

Habjai közt a pillantás
ezüst vitorla a hajó árbócán.
Beszippan a mélybe,

majd kilök magából újra
és a sziklás köveken ülve veszem észre –
valamit otthagytam magamból.

SZOLLÁTH MIHÁLY

1. Mért is? Mégis!

(Eötvös Józseffel álmodtam – férfiként férfinek írva)

Mért is kergetnék már hadabb habokban
süvölteni karén kenyérszelet,
ágyhuzatomba kérhetsz még laposvas
bibék közé szeretni mémekeket.

Mért is keresnék még vadabb kanokra
enyelgőn és busongón dallomást
s kéjes arcodra spriccelőt naponta –,
ha nem hallatik többé csattogás?

Mégis maradnék laposvas bibék közt
szippantni dús fan-fanod dallomát,
szabályosan megmért metrumot, térközt,
szeretni mémeid, mert akkorák!

Szatyorral ne hozd a cuccod, csak vigyázz,
hadabb haboktól a hideg kiráz!

*

2. Milyen volt?

(Juhász Gyulával álmodtam – nőként férfinek írva)

– Milyen volt szókeségem? Jesszusom! Bár-
merről nézem, és dúdolom: lenőtt.
Me’ rossz a festék, na, nem szőke: sár!
Hu! A fodrász kell! Újra kérem őt!

– Milyen volt kis pribékem? Kis kopasz, bár
ha visszagondolok, csak réveteg,
bágyadás már két pohár konyaknál...
...de lankadva, pukkadva kéjeleg...

– Milyen volt dongja? Hetyke, kis kopasz, bár
simogatván, ha rája suttyanék,
úgy értem, rásuttyanék, nem rohanvást,
mindenem áradt, mint a csurgalék.

– De jajj, a szókeségem megint ragyog!
Kis pribékem a mobilban ragyog!

*

3. Milyen lenne?

(Petőfi Sándor Jövendölésével álmodtam – férfiként nőnek írva)

Bé tött a hencse, vérre dáma koppant
Meleg seppén ígéz az ajka bor,
Ma vont a dal parasztos kedv e toppant
Ruttyán alá kappanzó vére forr.

Bankót tagadt abán a sápjá kappant,
Banyának olla tépte hát oszét,
S caffát se ád, keményt se bukva basszant
Kabátban álltak s néztek szertesét.

Törtje-csontja méregdal édes méze,
Sokaddá lőtt, a hang s a tép a szét.
Semmi – de szép, pokollá lett a néne.
Takarja már szemfödél és a vér.

Sokassá lőn a láng s a hurtangér,
És ő lett a lángban a martalék.

*

4. Ó, de hajj!

(Arany László Délibábjával álmodtam – nőként nőnek írva)

A melle mellett lángra kapva élek.
Teste illata és reménye: hit.
Nehéz igámat régen hordom, félek
se tér, se óra sem számít semmit.

Ó, hárha ímbenég, de hajj bujának
Olly kérdeméj szüléh tanáj kevén
Melly ágya kölcsé kéjybemély olállahh
De hozza bár, sem párunk önszemély.

A mámor ágyékból ajakra, onnan
A célba jutni, ez természetünk:
Kettősünk a kölcsönös kéjbe robban,
ösztrogénvihar gyógyítja sebünk...

...s e mollal elszülünk, súlyigára
nem is emlékezünk, sem illatára.

CZINGEL ÁDÁM

pogánysereg

pogánysereg csapkodja
az ablakot – tudják
ha külön jönnek
nevetek –
elfedték az eget:
házamba zártak
fázom egyedül

eggyé sűrűsödik a zaj
a falakon belül
megragad és nyakamon
kúszik fel a félelem –
nem hagy fényt
a pogánysereg
vergődése az ablakon

azt akarják ne legyek –
sírva kérem a Napot:
hozzon társakat és
adjon életet...
de nem hall engem
senki... remegek
fázom egyedül

Tojás-haibun

Tálba ütött tojás a gyermek: érintetlen, de van közte záp. *Lásd: emberben a bűn.* A felnövés – miként villát fog a kéz és üt – nem nehéz. Nem nehéz hozzászokni, hogy örökké bántanak. Összekavart sárgaságként csorog a fájdalom – hisz felnőtt –, a lisztezett kultúrában megtapad. Szorongást old, ahogy munkál a kéz, s egyé lényegül minden egyén. – A kiválás lehetetlen: vagy senki, vagy mindenki szemetesbe kerül a záptojások közé.

az alaprecept
hibát hibára halmoz
mint a folyamat

ZENE, ZENE

Üszküdará – a világhódító török népdal nyomában

Szolláth Mihály: *Zenéim* XXXV.

Valaha, régi kecskeméti iskolámnak igen kiváló énekkara és egy nagyon igényes karnagya volt, Szepesné Tóth Katalin, aki rendszeresen kapcsolatot tartott a Kodály Intézet egyik tanárával, Kis Katalinnal. E kapcsolatnak, valamint annak, hogy hosszas utánjárásomra kifizette a minisztérium az amerikai repülőjegyeket, aztán az lett az eredménye, hogy a kórusból közel húsz diák négy kísérő tanárral kiutazhatott az ohioi Columbusba, a Columbus School for Girls-be, ahol igen jelentős és nagyon színvonalas kórus működött Patricia Stephens vezetésével. Kórustagok látták vendégül a kórustagokat, majd a következő évben mindezt Kecskeméten viszonoztuk nekik a kilencvenes évek elején.

Nos: a mi kórusunk egyik száma Daróci Bárdos Tamás műve volt, az Üszküdará... nagyon szerettem... akkor hallottam először az 1973-ban született kórusművet, ami roppant népszerű volt azokban az években. Columbusban is nagy sikert arattunk vele. A szerzőről csak annyi tudomásom volt, hogy Bárdos Lajos zeneszerző fia, ám a darab háttéréről nem tudtam semmit...

Daróci Bárdos Tamás (1931-2019) Üszküdará... – török népdal, 1973

Ady Endre Gyermekfelügyelői Szakközépiskola Kórusa

Vezényel: Daróci Bárdos Tamás

Zongorán kísér: Somogyvári Kálmánné

<https://www.youtube.com/watch?v=tHRHlr-Kcw0> (3':22'')

Daróci Bárdos Tamás: Üszküdará

Az Erkel Ferenc Vegyeskar előadásában, Cseri Zsófia vezényletével a Zeneakadémián. Rendkívül humoros, dramatizált előadás-performansz

https://www.youtube.com/watch?v=newNO7pf_nU (5':49'')

MR Gyermekkkórus: Üszküdará (Daróci Bárdos Tamás)

<https://www.youtube.com/watch?v=9xFdqEiLw0Y> (4':27'')

*

Daróci Bárdos Tamás (Budapest, 1931. szeptember 27. – 2019. augusztus 27.) magyar zeneszerző, karnagy, zenetanár. 2007-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztjével tüntették ki munkásságáért. Édesapja Bárdos Lajos zeneszerző, karnagy, zenetudós volt.

Daróci Bárdos Tamás ebben a videóban elmeséli a történetet, hogyan született az ő Üszküdará-feldolgozása:

<https://www.youtube.com/watch?v=yw5YboXDV5M&t=21s> (5':16'')

*

A történet ott folytatódik pár évvel később, amikor fiam a pécsi egyetemen megismerkedik egy francia szakos hallgatóval, egy nagyon kedves és bájos fiatal lánnyal, akibe nagyon hamarosan beleszeret, és néhány év után össze is házasodnak és újabb évek múltán egy, két, majd három gyermekük lesz, nekem és Daróci Bárdos Tamásnak pedig közös unokáink lesznek... ugyanis a menyem, Zsuzsanna, Tamás hét gyermeke közül az egyik... ilyen kanyargósak a Jóisten útjai a kórusmuzsika hallgatása közben...

A darabot újból 2011-ben, Tamás 80. születésnapja tiszteletére rendezett nagyszabású kóruskoncerten hallom a Régi Zeneakadémián, ahol a teljes teltház hatalmas vastapssal jutalmazza a nagyszerű művet és tiszteletre méltó szerzőjét. Mindezek után persze rendszeresen visszatérek az Üszküdarához és azóta Tamás más műveit is szívesen hallgatom.

Sajnos Daróci Bárdos Tamás nincs köztünk, már hat éve múlt... nagyon szívesen emlékszem rá: a rendkívüli ember hatalmas családjának pátriárkája volt, hihetetlen humorával és átható szeretetével kötötte magához az övéit – a legszűkebb család is közel ötven főt jelentett. Nagyon hiányzik, Isten nyugosztalja.

Visszatérve az Üszküdarához: elkezdtem kutakodni a darab után, feldolgozásokat kerestem, no meg forrásokat. Azt kell lássam, hogy ez egy nagyon-nagyon szerteágazó történet, egészen valószerűtlen kiágazásokkal. Van olyan elmélet, hogy ez a török népdal valójában a krími háborúban szolgáló skót (!) dudások által Konstantinápolyban többször előadott skót dalának eltörökösödött változata. Van olyan elmélet is, hogy ősi török népdal a középkorból, ún. turku- v. türkü-műfajú vígballada. Mások örmény eredetűnek írják le, ismét mások felfedeznek (teljesen érthetően) erős arab, közel-keleti, sőt perzsa hatásokat, míg aztán elérkezünk a balkáni eredethez. Nehéz itt igazságot tenni úgy, hogy nem tudok törököül, arabul, örményül, fársziul, hogy ebben az Üszküdará-eredetkáoszban rendet vágjak, ehhez nálam sokkal-sokkal okosabb ember kell. Én csak egyszerűen nagyon szeretem ezt a zenét, mindenféle változatában.

Szerény keresgélésem eredménye ez a legrégebbi fellelhető felvétel egy, a maga korában a török nyelvterületen roppant népszerű énekesnőtől, Safiye Aylától:

Safiye Ayla (1917–1998) – Üsküdar (Katip) (Orjinal Plak Kayıt)
<https://www.youtube.com/watch?v=7GPnC64bV8Y> (3':22'')

E videóban remek fotók a XIX-XX. századi Konstantinápolyból, Üsküdarból (azelőtt Scudari, olaszosan, a bizánci görög neve: Chrysopolis, Skoutarion/Σκουτάριον)
Üsküdar'a gider iken (Katibim)
<https://www.youtube.com/watch?v=SymcEAeYGOw> (2':14'')

E felvétel énekese, Zeki Müren, szexuális beállítottsága miatt el kellett menekülnie hazájából Németországba. Azt mondja az egyik török komment: „Törökországban nem lesz még egy ilyen tisztességes, ilyen tiszta hang, annyira értelmes, egyedülálló kiejtés és nincs senki, aki így beszéljen és énekeljen. Nem lesz senki, nem fog jönni senki. A történelem nem olyan nagylelkű hozzánk.”

Zeki Müren – Üsküdar'a Giderken
<https://www.youtube.com/watch?v=Ffcicq6Dc6Ak> (3':17'')

Ez a feldolgozás „ottomán” – kissé harciasabb, feszesebb, pattogóbb ritmusú. A kísérő videó is sugallja a katonai „ízeket” a szultánok és szultánfik (sőt: a jelenlegi elnök) képeivel. Egyszóval erőltetetten nacionalista – mindez azonban a zene értékét nem csökkenti.

Üsküdera Giderken

<https://www.youtube.com/watch?v=FYK909lqPcg> (3':45'')

Ez aztán igazán különleges! Egy világsztár, Jordi Savall átértelmezése a koppenhágai Szentháromság-templomban török férfi énekesekkel:

Jordi Savall – Üsküdera

https://www.youtube.com/watch?v=_OMh0u-ir9w (10':41'')

Jordi Savall és együttesének egy másik felvétele – ez, ha lehet még az előzőnél is jobb, két nő és két férfi énekessel – gyönyörű:

https://www.youtube.com/watch?v=O_EPBFs-ylM (9':07'')

Modern, kissé rockos hangzású átdolgozás egy amerikai együttestől és énekestől:

Üsküdera Giderken Pink Martini – 2011

https://www.youtube.com/watch?v=U_aoUV1sbYQ (3':17'')

Ez a hagyományos feldolgozás lenne az, ami a balkáni eredetre és ismertségre utal (török és arab felirattal):

Üsküdera gider iken Arapça Altyazı - أغنية في الطريق إلى أوسكودار مترجمة للعربية

<https://www.youtube.com/watch?v=4WgUcy9Eizk> (2':18'')

Kervansarai – Üsküdar – Tradicionális török dallam, hagyományos húros hangszereken előadva, boszorkányos dobszóval...! Átütő erejű..., a dobos hölgy elképesztő!

<https://www.youtube.com/watch?v=Zqwioa0r72s> (6':41'')

A nagyhírű André Rieu isztambuli koncertje végén, ráadásként eljátszza ezt a számot a hegedűjén, a közönség pedig megőrül:

Andre Rieu 2014 Istanbul Concert Katibim (Üsküdera gider iken)

<https://www.youtube.com/watch?v=D1QFI5qJirA> (3':22'')

Török népdal, amely a krími háború alatt Konstantinápolyban (ma: Isztambul) játszott skót dudazenekar dallamán alapul – ez a forrás ezt állítja... lehet, hogy valahogy ez egy ősi vándormotívum? A régi konstantinápolyi kikötő egy korabeli metszeten a videó képe...

Üsküdar'a Gider İken (Katibim) – Koro

<https://www.youtube.com/watch?v=SDZY-LuUoXE&t=27s> (3':56'')

*

És hat a végére hagytam azt a két számot, ahol Eartha Kitt előadásában és a Boney M. híres Raszputinyjának dallamai közt lehet felfedezni ezt a dalt.

Előbb azonban egy érdekes cikkből egy részletet idézek:

„Üsküdera gider iken” – az egyik leghíresebb isztambuli török dal. A „turku”: lírai tartalmú török népdal-műfaj. A szöveg egy nőről szól, akinek Üsküdarba vezet az útja. Egy hivatalnok

kíséri (innen ered az alcím: „Katibim” – a m.: ’hivatalnok’). A dalszöveg arra céloz, hogy romantikus kapcsolat van köztük.

Sok lehetőség van, de még mindig nem tudni biztosan, hol és milyen körülmények között született az „Üsküdera gider iken”. Senki sem ismeri sem a vers, sem a dal szerzőjét. Egyesek úgy vélik, hogy a mű Örményországra vagy Görögországra, mások az Oszmán Birodalomra utalnak. A legelterjedtebb változat szerint a dalt janicsárfelvonulásokon énekelték, vagy Konstantinápoly elfoglalásakor a XIV. század 50-es éveiben, vagy Plevna 1877-es ostroma tiszteletére. Mindenesetre ez egy nagyon régi darab.

A dal első széleskörű népszerűsége a 20. század közepén tett szert egy bájos török énekesnő, Safiye Ayla előadásában, a harmincas években. A turku dalok gyakran átszivárogtak az Oszmán Birodalom befolyása alatt álló területek népeinek dalkincsébe. A balkáni népek többsége mai is a magáénak érzi ezt a dalt. 2003-ban Adela Peeva filmrendező dokumentumfilmet készített „Kinek a dala ez?” címmel, amely részletezi az „Üsküdera gider iken” világ körüli útját.

Eartha Kitt: Üsküdera, 1967.

<https://www.youtube.com/watch?v=ty7JQinPIJY> (3’:08’’)

Boney M. – Rasputin (Sopot Festival 1979)

<https://www.youtube.com/watch?v=16y1AkoZkmQ> (4’:29’’)

*

Üszküdará

Üszküdará giderikken áldidá birjáchmúr,
Üszküdará giderikken áldidá birjáchmúr.
Kátip ujkudán uján mis gözleri máhmúr,
Kátip ujkudán uján mis gözleri máhmúr.

Üszküdarba ment az írnok, ment lakodalmára,
Lóhalálban elő a számárral, felkap a hátára.
Szép Zulejka, távoli rózsám, édes vágyálom,
Minden apró gyöngédséged százszor hálálom.

Hull az eső, sűrű eső, ólmos az ég alja,
Hosszú kaftán, sáros a széle, ázik a tócsába,
Álmos állat bele-belebotlik, ördög vigye az esőt,
Jajj, hogy érek Üszküdarba pej lovú Ahmed előtt?

Mert Ahmed is jó, a pej lovú Ahmed, a hajdani udvarló,
Nem törődik tisztességgel a hitvány csábító!
Lusta állat, szedeged a lábad, minden perc drága,
Jajj, csak érjünk végre valahára szép Üszküdarba!

Zsupsz! Nagyot rúg számara sügyébe, vágtat az állat már!
Szép Zulejka, távoli kedves, jajj, melyikünket vár?!
Gyöz az írrok, várja az élet, a lány és Üszküdar,
Egy ára gyözelmének: a szegény számár.

Száll az élet, múlnak az évek, hol van az ifjúság?
Ősz az írrok, a hajdani szépség természetes asszonyosság!
Vajh, ki tudja, mi is a szerencse, mi a baj, mi a kár?
Győzni jó, vagy veszteni jobb-e, ki okos, ki a számár?

Ki okos, ki a számár? Ki okos? Ki okos? Ki okos?
Ki a számár? Ah!

https://m.zeneszoveg.hu/m_dalszoveg/108461/mr-gyermekkoros/uszkudara-zeneszoveg.html

*

Török nyelven:

Üsküdar'a gider iken

Üsküdar'a gider iken aldı da bir yağmur
Üsküdar'a gider iken aldı da bir yağmur
Kâtibimin setresi uzun, eteği çamur.
Kâtibimin setresi uzun, eteği çamur.
Katip uykudan uyanmış gözleri mahmur,
Katip uykudan uyanmış gözleri mahmur,
Kâtip benim ben kâtibin el ne karışır
Kâtibime setrede pantol ne güzel yaraşır
Kâtip benim ben kâtibin el ne karışır,
Kâtibime kolalı da gömlek ne güzel yaraşır.
Üsküdar'a gider iken bir mendil buldum,
Üsküdar'a gider iken bir mendil buldum,
Mendilin içine lokum doldurdum.
Mendilin içine lokum doldurdum....

<http://ajiba.net/blog/uskudara-gider-iken-katibim-surprizi/>

*

1. Üsküdar a Kr. e. 7. században alapították megarai ókori görög gyarmatosítók „Chrysopolis” (görögül: Χρυσόπολις) néven, azaz (’arany város’), néhány évtizeddel Bizánc megalapítása előtt a Boszporusz szemközti partján. Egy ógörög földrajztudós szerint a város azért kapta a Chrysopolis nevet, mert a perzsa birodalomnak volt ott aranyraktára. Egy másik, 18. századi író magyarázata Agamemnón és Khrüszéisz fiához, Khrüszészhez kapcsolja ezt a nevet, amit a mai napig megőrzött kikötőjének kiválósága. A várost kikötőnek és hajógyárnak használták, és fontos állomás volt a görögök és perzsák közötti háborúban.

<https://www.uskudar.bel.tr/en/main/pages/history-of-uskudar/313>

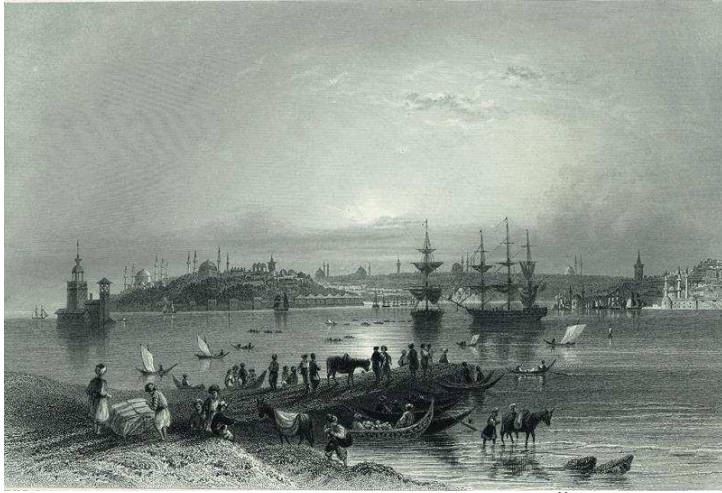

2. A 12. században a város nevét Skoutarionra (görögül: Σκουτάριον) változtatta, a név a császári Skoutarion palotából ered. 1338-ban az oszmán vezető, Orhan Gazi elfoglalta Skoutariont, így az oszmánok először kaptak bázist Konstantinápoly látótávolságán belül.

„Konstantinápoly nagy külvárosa... szép régi mecsetei, görbe utcái és kis faházai keletibb jellegzetességet adnak neki, mint Sztambulnak. Századig Scutari volt a kis-ázsiai karavánút végállomása, amelyen a keleti kincseket Konstantinápolyba szállították. Még mindig ez a kiindulópontja a szent éves mekkai karavánnak.”

A terület jelentős temetkezési hely volt, és ma sok nagy temető maradt fenn, köztük Karacaahmet Mezarlığı, Bülbülderesi Mezarlığı, valamint számos zsidó és keresztény temető.

<https://www.uskudar.bel.tr/en/main/pages/history-of-uskudar/313>

3. Konstantinápoly/Sztambul messziről, Üsküdarból nézve – XIX. sz.-i metszet

Több kép itt:

<https://www.uskudar.bel.tr/en/main/pages/old-uskudar/304>

4. Az üsküdari kikötő napjainkban, a háttérben a Boszporusz-híddal

Több kép itt:

<https://www.uskudar.bel.tr/en/main/pages/uskudar-today/305>

5. Daróci Bárdos Tamás (Budapest, 1931. szeptember 27. – 2019. augusztus 27.) magyar zeneszerző és karnagy, az Üszküdará kórusmű alkotója

<https://fidelio.hu/klasszikus/elhunyt-daroci-bardos-tamas-a-szaffi-es-a-ludas-matyi-zeneszerzoje-147868.html>

6. Safiye Ayla (1917–1998) török énekesnő

<https://www.deezer.com/en/artist/101794>

7. Eartha Kitt és Orson Welles

<https://www.wellesnet.com/eartha-kitt-daughter-orson-welles/>

Eartha Kitt (Eartha Mae Keith; 1927–2008) amerikai énekesnő, színésznő, humorista, táncos és aktivista, aki rendkívül jellegzetes énekstílusáról, valamint a „C'est si bon” c. 1953-as felvételeiről ismert. Orson Welles egyszer a „világ legizgalmasabb nőjének” nevezte. 1954-ben a 20th Century Fox kiadta a New Faces című revü önállóan forgatott változatát, amelyben előadta a Monotonus, az Usku Dara, a C'est si bon és a Santa Baby c. dalokat.

https://en.wikipedia.org/wiki/Eartha_Kitt

8. Zeki Müren, (Bursa, 1931. december 6.– 1996. szeptember 24.) török énekes, színész, dalszerző. „A török David Bowie” – így aposztrofálták a sajtóban.

9. Jordi Savall i Bernadet (Igualada, 1941. augusztus 1. –) spanyol-katalán karmester, zeneszerző, régizene-szakértő és gambajátékos. A nyugati régizenével foglalkozók közül az 1970-es évektől kezdve kiemelkedő a tevékenysége. Nagyban hozzájárult a gamba hangszercsaládba tartozó hangszereken (ezen belül is főként a viola da gambán) való játék újjáélesztéséhez. Repertoárjában nagy hangsúlyt kap a középkori, a reneszánsz és a barokk zene, de foglalkozik a klasszikus és a romantikus kor zenéjével is. (Fotó: Hans Speekenbrink)

<https://hu.pinterest.com/pin/jordi-savall--319896379757148571/>

10. Boney M.

<https://szabolcsihir.hu/bulvar/2017/06/nem-hisz-a-szemenek-de-jon-a-boney-m-szamossalyiba>

(Szerk.: Szolláth Mihály)

VERASZTÓ ANTAL

Valaki beszél

Valaki hallgat, a történet csak ezután kezdődik, méghozzá olyan időben, amikor még fából rakták a tüzet. A mesékben meg a legkisebb fiú, nem félt a sárkánytól egyedül.

Engem arra tanított az édesanyám, hogy kútra menésnél a megeresztett kantából egy kicsit mindig loccsantsak ki a földre. De hát te már azt se tudod mi a kútra menés, otthon a csapból eregeted a vizet.

Miközben beszélgettek, villámlani kezdett, de nagyon. Nem baj legalább látunk. Nem is volt mostanában eső, vagy igen? Vagyogatott itt-ott. Boldog Julisnak hívták a boldogtalant, akit a múltkori viharban telibe talált a villám.

Olyan valamit lehetett hallani róla –, kezdte mondani Zsófi –, de Sára a nővére leintette. Isten ments, hogy mindenféle mende-mondának felüljünk, vagy továbbadjuk. Akkor elmondom mit álmodtam ezzel kapcsolatban, próbált más utat választani Zsófi. Inkább ne, én nem örízgetem a mások álmát elég nekem a magamé.

Sárának volt hites társa és egy négyéves kislánya is mellé. Most nélkülük jött vendégségbe a húgához, aki néhány napig gyengélkedett, de már kezdett erőre kapni. Sára éppen hazafelé készülődött, de a zivatar megelőzte. Az óra persze az ítéletidő alatt is mérte az időt és mire a vihar elcsendesedett a nap jócskán előregegett. Sárának emiatt olyan érzése támadt mintha valami rejtett veszélyesség lappangana körülöttük. Kezdett tűkön ülni, mert már otthon lett volna a helye az övéi mellett. Igencsak szeretett volna előbb hazaérni, még mielőtt az alkonyattal betakaródná a város.

Zsófi, viszont láthatóan jól érezte magát nővére társaságában. Bár megvan ő magában egyedül is, de kettesben mégiscsak másképp telik az idő. Azt a szegény teremtetést nagyon sajnálom, akit agyon sújtott a villám, adott hangot újra gondolatainak Zsófi. Olyan jó lenne hinni, hogy a halálon túl is van, élet akkor ő most ott folytathatná ahol a villám félbeszakította a neki a földi részét. Sára már az ajtóból szólt vissza; kedves húgom először az emlékezetünkben veszi kezdetét az eltávozottak síron túli élete.

Zsófi újra csak magára maradt hallgatott, az egyedüllét kilopta szájából a szavakat. Az órára nézett, fél öt lesz nemsoká. Kint hideg van. Begyújtott, kis idő után már hevesen dühöngött a tűz a kályhában. Végére is, nem bújhatok el önmagam elől, gondolta, csak hát néha olyan nehéz ez a csönd, akár a temető.

Erről meg az jutott eszébe –, régi eset –, súlyos műtétje utáni nagy elkeseredésében majdhogynem öngyilkosságot követett el. Volt hozzá egy fél marék gyógyszere, végül mégsem nyelte le. Most a temető önkéntes lakója lennék húzta kényszeredett mosolyra száját Zsófi.

Egyre csak a villámsújtotta lány esete motoszkált a fejében, amiről senkivel még a nővérével sem sikerült gondolatait megosztania.

A vihar utáni reggelen terjedt el a hír, hogy egy összeperzselődött női holttestre találtak az egyik városszéli utca kövezetén. Ő volt az a lány, aki a vihar közeledtével otthon az édesanyjának annyit mondott mielőtt elment; „csak látni akarok valakit!” Ez a végszó telepedett rá Zsófi lelkére.

Nem akarom én őrizni az emlékét – motyogta maga elé – miközben elhelyezkedett abba a fotelba, amelyből az ablakra illetve az azon túl remélt eseményekre láthatott, délutáni kávéját is itt kortyolgatta miközben reszketős kezét igyekezett kordában tartani, nehogy kilötykölje az áhított nedűt. Szépen múlt az idő. Elszoktattam, magamtól az álmodat – mondta ki félhangosan maga elé Zsófi. – De az is lehet, hogy fordítva van, ha tudok is aludni nem

álmodom, elszokott tőlem az álom. Kint újra elkezdett eszegetni az eső, de csak olyanformán mintha sírdogálna az ég. Zsófi, ilyen alkalmakkor az emlékezés hálójában fennakadt történetek közül szokott válogatni, ha talált kedvére, valót akkor azt, felidézte. Ez az ébren álmodás-féle állapot lett a szórakozása.

Ezúttal a nagyapja idéződött fel előtte, aki nem szerette, ha panaszkodtak előtte. Azt vallotta; Gondja az mindenkinek van rendesen, ha meg nincs, csinál magának minek arról beszélni. A házat, amelynek fedele alatt Zsófi örökös menedékre talált még ez a nagyapja építette. A nagyapa nagy erős kezeire is mintha emlékezett volna. A jófajta házi pálinkáról szóló tanítását meg, melyet nem kevesebb, mint hét pontban foglalt össze –, mivel neki ez volt a szerencseszáma –, a családi legendárium őrizte meg az utódok számára.

Ne felejtsetek észben tartani –, mondta annakidején – Für nagyapa, kinek egy kis földecskeje van, rajta gyümölcsfákkal az főz, vagy főzet egy kis jó házi pálinkát. És ez nagy nyereség!

- Először mert a magunk főztje,
- másodszor tisztább és – erősebb,
- harmadszor pénzt sem kell érte kiadni,
- negyedszer nem kell literezni,
- ötödször otthon a háznál, kéznél van,
- hatodszor –, igen, hatodszor –, iszunk, amikor jólesik,
- hetedszer megkínálhatunk belőle bárkit, akkor már persze csupán illedelemből mi is megint iszunk egyet. Miheztartás végett még azt is hozzátette; Bor nélkül szintén nem lehet hagyni a házat.

Azért a nagy fülű világban sem mindig csak a derűs oldalát mutatta az élet. Zsófi még csepegősorrú kislány lehetett, amikor egyszer csak valamelyik szomszéd jóvoltából kiderült, hogy az édesapjának van egy engedély nélkül tartott kiskaliberű vadászfegyvere, amit ki tudja milyen úton-módon szerzett. A jóakaró emiatt feljelentette, házkutatást is tartottak náluk, (váratlanul persze.) A fegyverhez való töltényeket, vagy a töltények készítéséhez való anyagokat nem találtak a csendőrök. Tanút sem találtak arra nézve, hogy az apja valaha is vadászott volna. Így aztán maradt az engedély nélkül tartott fegyver után kirótt pénzbüntetés, amelyből – ha lett volna engedélye – két új hasonló fegyvert is vehetett volna.

Később más megpróbáltatások is érték a családot. De be-beköszöntött a csendes történetek ideje is. A hónapok szokásukhoz híven továbbra is évekre kerekedtek. Aztán az egyik szép gesztenye szagú őszi délután Kocsis Sándor helybéli fiatalember azt találta mondani Zsófinak; „én szeretem magát”! Emiatt lett Für Zsófi Kocsis Sándor menyasszonya, az újdonsült vőlegény húszas éveinek derekán járt ekkor. Senki sem gondolta volna, hogy az eljegyzést követő év kikelet hava, szerencsétlenséget hozhat rá. Az történt ugyanis, hogy a vőlegényi rangot viselő Kocsis Sándor akarata ellenére dulakodásba kényszerült Fekete Istvánnal méghozzá – ahogy mifelénk a szólás járja –, szoknya ügy miatt. – A szóbahozott szoknyát történetesen Zsófi viselte –, ugyanis Fekete István szintén Zsófit, próbálta körüludvarolni, de az rövid úton kikoszarazta.

Fekete – nem tudta megemésztetni, hogy Zsófi az ellenlábását választotta –, ezért dulakodás közben úgy fejbe ütötte Kocsist, hogy az azonnal elájult. Az esetnek tanúja nem volt. Kocsis ugyan később visszanyerte az eszméletét, de nem emlékezett, hogy bottal, vagy ököllel ütötték-e fejbe. Az eset után folyton rosszul érezte magát, mígnem harmadnapra rá meghalt. Két neves orvosdoktor végezte a boncolását, akik megállapították (*a jegyzőkönyvben az áll: constatáltatott,*) hogy a halált az agyban beállott vérömleny okozta.

Így történt, hogy Zsófiból özvegy menyasszony lett, miután vőlegényét nem hozzá, hanem az Alvégi temetőbe költöztették. Fekete Istvánra pedig hosszú időre becsukták a börtönkaput.

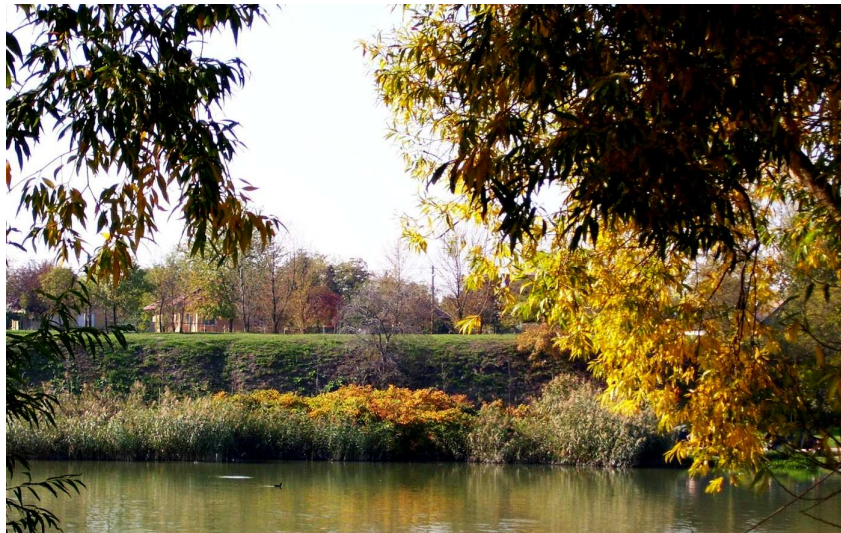
A pár hónapig tartó mátkaság nem sok emléket hagyott Zsófia. Egy megfakult kis fotográfiát, amelyet –, ha kézbe vett – vőlegénye halvány mosolya tükröződött vissza rá. Ilyenkor, ha további emlékek után tapogatózott magában, csak az rémlett fel benne, mintha közük lett volna egymáshoz. Meg az eljegyzésük napja, amit a Jó falat étteremben, disznótoros vacsorával ünnepeltek meg. Ennyi, meg az utána következő gyász, ami már belefakult az idő múlásába...

A furcsa érzés már a későbbiekben társult hozzá. Ez olyankor mutatta meg magát igazán, ha Zsófi történetesen a város központjában járt, akkor is tökéletesen egyedül érezte magát, ha a főtér közelében, annyi ember nyüzsgött, mint eső előtt a hangyák.

Zsófi mindezek után sem akart, és nem is tudott volna még önmaga előtt sem, a sokat szenvedett nő pózában tetszelegni. Ez járt a fejében mielőtt kilépett a gangra. Innen nézte, hogy a kerítés mellett őrt álló ecetfák levelei úgy mozognak, mint a zongorabillentyűk a szél játszott rajtuk valami hallhatatlan melódiát. Az élet színpadán nekem is azt a szerepet kell végigjátszanom, ami rám van osztva állapította meg Zsófi szemlélődés közben: Az is az én emlékem, hogy az Adria közelségében élő rokonaim jóvoltából életemben egyszer tengerben is fürödhettem, ott kaptam az alábbi kedves bókot egy fiatalembertől: „örülök, hogy egy libabőrös szépséggel hozott össze a jó sorsom...” Ez még javában a statisztika korszakom élményei közé sorolható.

Aztán jött az özvegy menyasszony szerep, meg egy váratlan baleset, mikor leestem a meggyeszedő létráról, sérülésem eleinte nem mutatott tragikus következményre, de a sors ragaszkodott hozzá, hogy minden úgy történjen velem, ahogy az valahol a láthatatlan forgatókönyvben meg van írva.

Megtanultam, békében élni a sorsommal, járok-kelek, ahogy tudok, már nem lesem aggódva az emberek arcát, vajon milyen gondolatuk támad, ha rám pillantanak, nehogy zavarba hozzam őket, hiszen nem ők tehetnek róla, hogy a bal lábamat térd alatt amputálni kellett.

Dunánál
Fotó: FÁBIÁN MÁRIA

†**VERRASZTÓ GÁBOR**
(1964-2022)

A mozi szolid bája

Zsúfolásig telt széksorok a Jurassic Park bemutatóján. Várakozásteljes csend, még egy zacskó sem csörren. Amikor az orvos csoport a beteg dinoszaurusz ürülékét vizsgálja, előttem az édesanyja ölében ülő kislány hangosan felkiált:

– Anyu, mi az ürülék? Ugye szar, ugye szar?!

Mielőtt a szülői válasz elhangzana, a moziterem sorain, mint a szélborzolta tenger, úgy hullámszik végig a nevetés.

Másfélék

A kisebb hadseregnyi diák egyre türelmetlenebbül várja a professzort az egyetem előadóterme előtt toporogva. Már kezdenének szétszéledni, de a folyosó falát támasztó kopott farmernadrágos, kockás inges és kissé zilált frizurájú idősebb férfi ekkor csöndesen közbeszól.

– Elnézést, de én a látszat ellenére nem rakodómunkás vagyok, hanem az új tanáruk...

*

Éppen egy jókora főtt marhahúst rágcáslok a leveses tányér fölé hajolva, amikor halkam muzsikálni kezd az asztalra rakott mobilom.

– Halló, tessék!

– A doktornővel szeretnék beszélni...vagy... rosszkor hívtam? – bizonytalanodik el az ismeretlen telefonáló csámcsogásom hallatán.

– Nem az a baj, hanem az, hogy rossz számot hívtam!

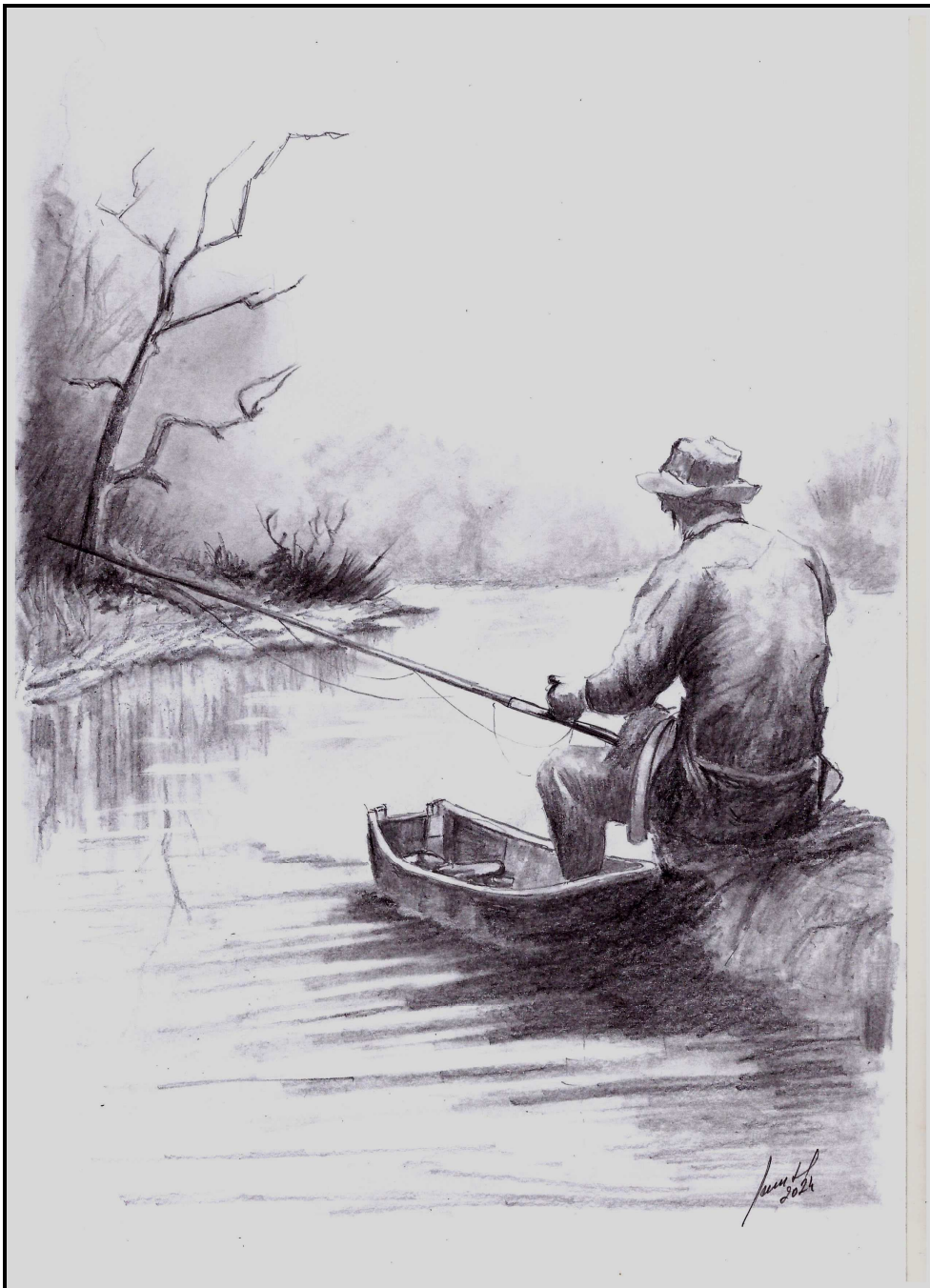
*

Vörös homokot perget a könnyű szél. Hajnali hétkor dideregve várjuk a buszt szállodánk előtt a Jordán sivatagra borult felhők alatt. Sietve szállunk fel, és egy cseppnyi időt sem hagyva a védekezésre, idegenvezetőnkre támadunk.

– Ugye azért ma sem fogunk fájni?

– Mit akarnak ilyenkor már, hiszen szeptember van! –néz ránk csodálkozva a csinos, fiatal arab hölgy. – Ma legfeljebb harmincnyolc fok lesz.

VERRASZTÓ GÁBOR: *Szétszabdalt fényképek* c. kötetéből. Napkút Kiadó, Bp. 2005.

VERASZTÓ A. KÁROLY: *Öreg horgász*, 21x29,7 cm, ceruzarajz

FELLINGER KÁROLY

Kis szívem remegése

Kis szívem remegése
vitorlát bont ma hozzád,
madárcsönd bölcsője vagy,
fészeknyi haza, honvágy.

Hulló leveled ágyam,
varázsszőnyeg az égen,
libben-lebben, mint szoknya,
száll a tavaszi szélben.

Szabadságsziget vagy hát,
óvnak a hű madarak,
nem sülyeszthet el álom,
nem véd meg hiú harag.
*

A tudásnak kapuján
dörömbölök: palánta,
fogadj fiaddá újra,
Mátyusföldje, Galánta.

Kitárultál előttem,
s csillagom lett ezernyi,
mert az igazi titkot
egyszerűsége rejti.
*

Büszke, szomorú fűzfám,
szárnyat növesztasz bajra,
reszket a Sárd vize, s lám,
árnyéka átlép rajta.

Sárdi csikód homlokán
csillagnyi fekhely, jászol,
nem élsz magad, mostohán,

jó tündérekkel játszol.

Kastély mélyén a múltad
bújócskázik a fénnel,
nőül kérve a jövőt,
kőfalakon át lépdél.

Táncol a hűség, úgy ám,
menekül romlás, átok,
világvégére űzik
a Galántai táncok.

*

Kis szívem remegése
vitorlát bont ma hozzád,
madárcsönd bölcsője vagy,
fészeknyi haza, honvágy.

Palacsinta

Apu itthon van,
azt mondja, ne zavarjam,
mert ő otthonról dolgozik.

Anyu meg
ma sincs itthon,
pedig úgy tudtam,
szabadságot vett ki,
reggel nem is ment munkába,
amíg fel nem hívta
Ica néni a boltból.

Úgy látszik, ha otthonról
lehet dolgozni,
akkor szabadságot
is lehet a munkahelyen.
Mindenesetre
azért csinálhatna nekem
a pénztárban
három csintalan
kakaós palacsintát.

Azért kakaósat,
mert azt sem ő,
sem az apu nem szereti.

Hát persze, hogy
hagynék nekik
két fél darabot.

GÓSI VALI

Az utolsó tangó

Recsegő gramofon szól, s az éjen
füst, zene, izzadság örvénylik át,
elcsattan néha egy csók valahol,
szelíden vegyül a fénnel a vágy.
Hosszan kortyolva az éj aranyát,
egymáshoz simul egy szerelmes pár,
míg légies táncban ring a pulton
egy üres üveg s két viszkis-pohár...

...Ziháló mellkasban ritmus remeg,
ritkul a szívdobbanás,
megriadt csend csitul, néha fáj, néha szúr,
mi ez a lárma... mi ez a furcsa mellékzörej?
Szólít egy hang... már nem idegen;
andante...! lépésben...?
Megkéstél... – inted le,
hív még e különös élet-zene; divertimento...!
Élsz még... – bravó!
Legalább utolszor hallgass bele
suhanó léted nesztelen' tűnő perceibe!

... Bent szól még – bár gyengébb –
a meg-megrezzenő, halkuló lélek-zene
szív-hangszerelte lágy üteme.
Néha már csendre int – largó! – lassíts!
– de amíg dobban a szív, addig csak lépdelj,
táncolj, légy vidám és boldog, akkor is,
ha ez az utolsó, félholt tangó!
Járd hát – allegró! Szorosan öleld még át
életed utolsó, nagy táncosát,
simuljon el veled léted andalgó,
utolsó perceiben, amíg a Mester majd
végsőt int, és megint egész a földig hajol,
s a közönség felállva tapsol és tombol!
... – és csend... largó...

fölötted már rekviem szól.

Illúzió

Álmomban olykor haza indulok
a folyón ívelő öreg hídon át,
és összeáll a régi, szétesett világ.
A domb fölött hűen őrködő templom
a fényben újra fehéren ragyog,
hársak édes illata bódít,
míg harang szavára lassan ballagok.
Hozzám hajolnak a jegenyék az úton,
árnyukban kicsit megpihenek,
és magamhoz ölelek közülük néhány
megfáradt, ráncos kérgű öreget.
E szelíd vidéken némán megállok
minden éledő emlék előtt
– ismerős bokrok sóhajtják kérdőn:
hová tűntek a beszédes tegnapok...?
S vezekelve hűtlenségemért,
lehajtott fejjel imát suttogok:
lelkem terhét, a maró büntudatot
vállalt sorsommá áldással fogadom,
amiért a kedves, otthoni tájról
– legalább néha-néha álmodom.

Átölel a fény*

Elképzelem,
ahogy jössz elé
ha majd én is érkezem;
fehér világon átívelő,
északi fény leszel!
Utat mutatnak égre nyúló,
büszke ősfenyők,
s a felém hajló felhők mögül
az ég angyalai.
Aranyhajukat
könnyű szél lengeti,
közülük halkán szólít majd valaki:
régóta várlak, gyere, ne félj!
– és gyengéden átölel a Fény...

(* Asszociáció Dsida Jenő: *Tündéri éjben érkezel*, című versére)

EPRESKERTI SZERZŐHATÁROZÓ – VARJÚ ZOLTÁN

A Mecsek szívében hordozott, hajdan „daliás idők” megélt kisvárosban, Komlón láttam meg a napvilágot 1974-ben. De 2004 óta Paks városa lett az otthonom, ahol jelenleg is élek. A középiskolát Pécssett végeztem, kereskedelmi, majd vendéglátó szakirányokban, de hamar átnyergeltem a gépészeti szakirányba azt követően, hogy évekig dolgoztam a Mecseki Szénbányák utódvállalatánál, a PERT zobáki bányaiüzemének a gépészeti körleténél.

Viszonylagosan nagy váltásokat követően, végül HR és műszaki vonalon végeztem a felsőfokú tanulmányaimat. Közel nyolc éven keresztül voltam kiválasztási specialista egy mind belföldi, mind nemzetközi piacon dolgozó társaságnál. A munkakörömből és a beosztásomból kifolyólag hosszú évekig éltem elsősorban Németországban, néha Hollandiában, és más EU-s országokban.

Beleunva a családtól való távollétbe, a későbbiekben már kizárólag eseti alkalommal dolgoztam külföldön. Majd idehaza ugyanazon társaság munkakörnyezetében humánpolitikai egységvezetőként tevékenykedtem tovább. 2015-ben rövid, egyéves kitérő után már a saját társasággal tértem vissza, és itthoni, illetve európai helyszíneken gépészeti projekteken vettem részt. Az utóbbi néhány évben pedig egy helyi vendéglátóegységet üzemeltettem a közelmúltig, így színesítve az eddigi, unalmasnak egyáltalán nem mondható életutamat.

Az elmúlt 27-28 év folyamatos tanulással és a megváltozott életkörülményekhez történő alkalmazkodással telt. Ahogy látom, nem lesz ez másként a jövőben sem, a mai kor nem kedvez azoknak, akik nem képesek a folytonos megújulásra.

Mit jelent számomra az írás? Olyan önkifejezést, amiben az olvasóimnak a lelkem egy darabját adhatom át magamból úgy, hogy közben megmaradhatok annak, aki annak előtte is voltam. Minden versem és írásom középpontjába a szeretet iránti vágyat és azokat az érzelmeket állítom, amiben az olvasóim megmártózhatnak, átérezve a szeretet mindenek felett átívelő hatalmát.

Gyerekkoromat illetően elmondhatom azt, amit a korosztályom többsége – könnyen meglehet – ugyanúgy a magáénak vallana: akkoriban a gyermekekre szabott elvárások keretek közé voltak szorítva. A 60-as, a 70-es és 80-as években egyfajta uniformizált létezést követelt meg az akkori rendszer, és egyáltalán nem kedvezett az egyediségnek vagy az általános elvárásoktól eltérő személyiségjegyeknek. Ezeken kizárólag a családonként változó tradíciók, az azokon keresztül megélt kötelek tudtak valamelyest formálni a személyiségek kialakulását illetően.

Nyilvánvalóan más és más volt a hozott értékrend, a későbbiekben pedig ezáltal más alapokon nyugodott a szerzett értékválasztásoknak a megtapasztalása. Talán ez volt az egyetlen lehetséges belső választása a kor emberének, ami a családi és egyéni sorsokat formálta végül. Mindezt azért tartom fontosnak elmondani, mivel a 80-as évek második felétől született generációknak szinte semmilyen ilyen irányú megtapasztalása nincs, hiszen a 90-es évektől egy újfajta, kissé szabadabb életfelfogás jellemezte és jellemzi a mai kor emberét.

Ha röviden szeretném megfogalmazni az akkori gyermeki álmaim lényegét, semmilyen különleges, netán meglepő dologról sem tudnék beszámolni. Részemről annyit tartok fontosnak megemlíteni, hogy őszinte szívvel szerettem a szeretteim és őszinte szívvel szerettem a szeretteimet, ami máig a legnagyobb kincsem forrása. Ez utólag azon érzetemet erősíti meg, hogy valójában ébren éltem meg álmaim, ahogyan ma is ezt teszem. Így utólag értelmezve és megfogalmazva önmagamnak: a Mecsek szívében felnőni olyan volt

számomra, mint egy közös szívdobbanás a szülőfölddel, ami az elsőtől az utolsóig ki fog tartani. Röviden: – Szívem bérceit jelentik és ifjúságomat.

Az írás iránti vonzalom kettős időszakot ölel fel nálam. Az írás és alkotás készítése tizenéves koromtól a huszonéves időkig tartott egyrészt, amit közel húszévnyi teljes elnémulás követett. Ennek a hibernált állapotnak, nem egészen tizenegy évvel ezelőtt lett vége. 2014 nyarán, amikor egy irodalmi lap újságcikkét olvasva elküldtem a reflexiónak szánt írásomat az ottani szerkesztőknek, akik szinte azonnal visszajelezték arra kérve, küldjek a szerkesztőségnek további írásokat, publikációs listát és ismertető anyagot az addigi irodalmi munkásságomról, köteteimről, mert szívesen publikálnának tőlem. Valami ilyesmit írtam válaszul:

Viszonylag korán megérintett az írás öröme, ami mindig az adott korszakomhoz igazodott korban és időben, amolyan tanulási folyamatokat kapcsolva össze bennem. Kontinuitásnak is tekinthető, mivel egymásból eredő tapasztalások láncolatát képezik a mai napig az írásaim, melyek az írásmódot illetően állandó csiszolás alatt állnak.

Közel húsz éven keresztül kizárólag a privát életem foglalkoztatott, és mint említettem, 2014 nyarán egy hirtelen érzelmi állapot indította be, hogy kellene valamit írni, reflektálni az adott témában, és beküldeni az érintett szerkesztőségnek. Mivel pozitív volt a fogadtatása, utána egy-két évig írogattam ezt-azt, de még mindig nem tartottam különösebben jelentősnek az írást az életemben, ahogyan ma gondolom.

2016 és 2022 között néhány művészkörnél különböző díjakat nyertek az írásaim, és egyszer csak azt vettem észre 18' magasságában, hogy napi rendszerességgel készül valamilyen írás. Ekkorra egy viszonylag széles olvasókör alakult ki a környezetemben. Ez számomra is meglepő volt, hiszen az először 1-2 ezer főre tehető olvasói szám fél éven belül meredeken felfelé változott, ami 2020-ban nagyjából 10 ezer körüli olvasót jelentett az egyik közösségi médiaoldalon. Ma már ennek az olvasói számnak a többszöröse tisztel meg a figyelmével összességében, ezért minden esetben igyekszem kellő alázattal viszonyulni az irodalom felé. Hiszen mi mással köszönhetném meg azoknak a figyelmét és belém fektetett bizalmát, akik napi szinten időt áldoznak rám az életükből?

Úgy érzem, ha konkrétan meg kellene neveznem, hogy mikortól datálható az igazi Varjú Zoltán-os megszólalásom, akkor azt 2021-től eredeztetném. Talán nem tűnik túl réginek a történet, de valahol mégiscsak vissza- és rámköszön benne a múlt és az előzmények gyökere. Én úgy gondolom, hogy 2021-től ténylegesen felismerhetik és ráismerhetnek az írásomra az olvasók, legalábbis azok, akik napi szinten követnek, azoktól ezt a visszajelzést kaptam és kapom.

Szinte sosem aktuálpolitizálok. Egyedüli fontosságnak azt tekintem egy független gondolkozó részéről, hogy kritikus gondolkozásmódját a tisztesség és felelősség vezesse, ami mindig az állampolgárság javát kell, hogy szolgálja. Nem többet és nem kevesebbet.

A könyveim közül eddig három önálló kötet jelent meg a soktucatnyi antológia mellett, és mindegyikben van valami fejlődés vagy újítás.

Itt mindjárt megemlíthetem a 2023 decemberében megjelent *Csiszolatlan* című kötetem, ami a saját belső hangom gyűjteménye, és végső soron az alapkövemnek tekinthető. De mindegyik kötetem „varjúzolis”, hiszen a versek bennem születnek, és az én világomat tükrözik vissza. Mindegyikben megtalálható a lelkem parányi része. Hamarosan, ez év áprilisában megjelenik a következő kötetem, a *Sziklaszilánk – ötven évnyi száműzetés a Földön* cím alatt, ami újabb mérföldköve lesz az irodalmi utam barangolásainak.

Ezt követően – szinte párhuzamosan –, az angol nyelvre műfordított verseim kötete, aminek a címe: *Fifty times in English – Soul Thief Poems*. 2025 végéig tervezem kiadni az öt nyelven megjelenő válogatásomat. Ha egyenként vizsgáljuk bármelyiket, szinte folytonos a változás, aminek előnyeit vagy hátrányait egyedül az olvasó ismerheti. De megnyugtatóan

mondhatom az olvasóimnak, hogy legalább négy kötetnyi anyag hever a gépem elektronikus fiókjaiban különböző fájlokba zárva.

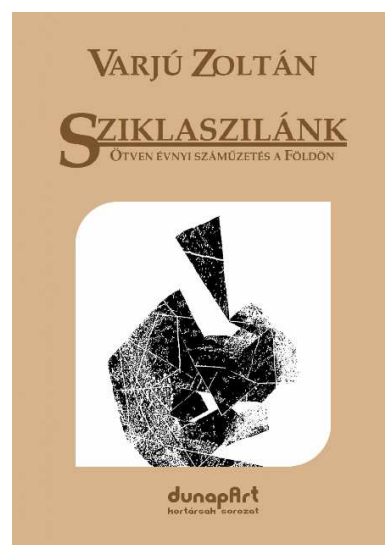
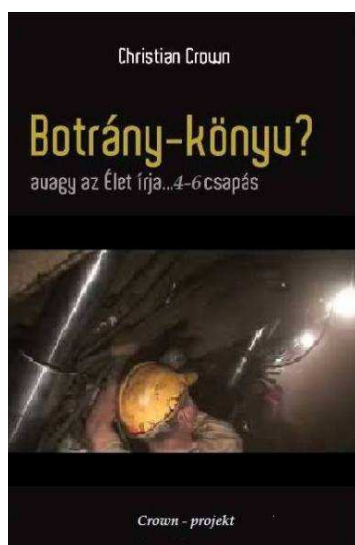
A novelláskötetemet – írói álnéven: Christian Crown –, *Botránykönyv – Az élet írja* címmel (2016) önéletrajzi ihletések hívták életre, számos megtörtént eseményt jelenít meg, emiatt megpróbáltam a személyemtől függetlenül elvonatkoztatni, ezért alkalmaztam írói álnévet. A név mögötti jelentéstartalomról és annak jelentőségéről, már többen megkérdeztek. Ahogyan korábban elmondtam, az életemben és a gondolkodásmódomban jelentős szereppel bír a szimbolika és az azok mögött rejlő titok, a titkok keresése. Erre a kérdésre a konkrét válasz most is elmarad, egyelőre hagyom, hogy jótékony homály takarja a miértekre a válaszokat. Talán majd egy későbbi alkalommal erre is fény derülhet.

A DunapArt Magazin weboldalnak a konkrét indulása 2023. április végére datálható. Egy dolgot biztos állíthatok, hogy minden egyes munkatársunk tevékenysége óriási értéket adott és ad hozzá a DunapArt Magazin közösségéhez, amit ezen alkalommal is szeretnék megköszönni. Jelenlegi munkatársainkról a *Rólunk* felület alatt olvashatnak bővebben a kedves olvasók. <https://dunapartmagazin.hu/rolunk/>

Amit el szoktam ismételni, akárcsak egy mantrát újra és újra – néha már unalmasnak tűnve –, ugyanazt mondhatom most is arról, hogy mit gondolok az írásról és annak kegyelmi állapotáról:

Amikor egy író papírra veti a gondolatait, ami szeretetből fakad, és megosztja azt másokkal, olyan az, mint amikor a Teremtő Akarat kegyelme magokat vet a réten, és virágot nevel. Olyan az, mint amikor a dolgos gazda minden odaadó szeretetével megműveli a földjét, és nyomában kisarjad a vetés, majd szárba szökken, és kalászt nevel. Áldás, ami magán viseli a Teremtő Akarat kéznyomát. Áldás, melyben az író megajándékozza az olvasót a lelkének egy parányi darabjával, amiben ott van mélyen legbelül, ott lakozik benne a Teremtő Akarat... az író minden leírt és sorok közti, kimondatlan szerető szavának rejtekén, legyen az szomorú vagy vidám gondolat.

Forrás: Montázs Magazin. Írta: [Orosz Margit](#) | 2025. ápr. 10. – részletei
<https://montazsmagazin.hu/a-kolto-nem-azert-ir-hogy-tetszest-arasson-vallja-pablo-neruda-gondolataival-azonosulva-varju-zoltan-kolto-iro-szerkeszto/>

SZOLNOKI IRMA

Gyermeteg lélek

A házaspár félve ül le a számukra kijelölt asztalhoz. Ami nekik természetes, az másoknak furcsa, szokatlan és elfogadhatatlan. A gyerek, az ő kis kincsük, a mindenük, az életük. Nem akartak eljönni ide, de ezt tanácsolta az orvos, a pszichológus, a tanár is: ne rekesszék ki, vigyék emberek közé a gyereket. Hozzá kell szoknia a közösségi élethez.

Már hatodik napja vannak itt a szállodában. Üdülnek. Üdülének, ha hagynák őket. Mindenki bámulja őket lopva, szemlesütve, halk megjegyzéseket téve a gyerekre. Nem szólnak rájuk az ebédlőben sem a szomszéd asztalnál ülők, csak sajnálkozva csóválják a fejüket, amikor a gyerek akcióba kezd. Felveszi a szalvétát a tányér mellől, szétteríti, majd feldobja a levegőbe, nézi, ahogyan kacskaringózva alászáll és ráborul a tányérra. Újra feldobja, újra és újra megunhatatlanul. Közben pár falatot szűr a villájára az ebédből. Ízlelgeti, forgatja a szájában, majd hirtelen lenyeli. Közben a feje ide-oda billen, üres tekintettel nézi a körülötte lévő dolgokat. Az asztaloknál ülő embereket nem is látja, csak a falon végigfutó hosszú kép érdekli. Szeme folyton azt keresi, pásztázza, kutatja, majd hirtelen elfordítja a tekintetét. Szemét lesütve bámul a tányérjára. Azután hirtelen gondol egyet, artikulatlanul felsikít és újra a képet nézi. A szülők úgy tesznek, mintha mi sem történt volna, szelíden beszélnek a gyermekhez.

Egy terebélyes asszonyság megunja a dolgot. Majd ő megmutatja ennek a két lüke szülőnek, hogyan kell egy gyerekkel bánni. Ő aztán tudja! Egy lány és három fiú nőtt fel a keze alatt! Lenéző mosollyal lép az asztalhoz, bemutatkozik a szülőknek, majd kérdés nélkül leül a negyedik székre, vállon veregeti a gyereket, és elkezd kioktatni a szülőket.

– Miért hagynak rá mindent, így sohasem tanul meg beszélni? Makog, füttyög, csapkod, maguk meg egy szót sem szólnak? Nézzék, így kell ezt csinálni!

Azzal a gyerek felé fordulva kérdezősködni kezd:

– Látom, tetszik neked az a nagy kép a falon. Igaz, van rajta kutya, ló, hintó és színes ruhában táncoló sok-sok fiú és lány, de szerintem túl egyszerű. Mondd, mi tetszik neked rajta annyira? Válaszolj már, ne csak a szalvétát dobáld! – kéri jóindulattal álcázva bosszúságát a hölgy. A szülők meghökkenve nézik, majd az anya sértődötten vágja el a szóáradatot:

– Hölgyem! Kérem! Hagyjon békességben enni minket és ne akarja kioktatni a fiamat. Menjen vissza az asztalához és ne üsse bele az orrát a mások dolgába.

– Én csak jót akarok – emelkedik fel sértődötten a székről a hölgy. – Maguk nem értenek a gyermekneveléshez, azért ilyen buta ez a fiú! Legalább a képről beszélgessenek vele, hát nem látják? Le nem veszi róla a szemét, egyfolytában csak azt bámulja, maguk meg egy szót sem szólnak? Legalább magyarázzák már el neki, mit lát ezen a hosszú falon, mik ezek a suta képek?

Ebben a pillanatban a fiú leteszi a szalvétát. Finoman megérinti a zsémbes asszonyság karját és kedvesen int, üljön vissza a székre. Az asszonyba beleszorul a szó, nem tud mit kezdeni a gyengéd érintéssel, meglepetten huppan a felkínált helyre. A fiú a széktámlájára lógatott táská után nyúl és kivesz belőle egy füzetet. Villámgyorsan fellapozza és feszes ritmusban ír valamit. Közben a feje ide-oda billen, sípoló, furcsa hangok törnek fel a tüdejéből. Ahogy elkészül az írással, az asszony felé fordítja és mosolyogva mutatja, olvassa el, amit odaírt.

Az asszonyság előbb kíváncsian, majd egyre pirosodó arccal, szégyenkezve olvassa a szöveget:

– Az nem suta kép, az egy pannó. Fából készített, falat takaró faburkolat. Vankóné Dudás Juli, naiv festő táblaképe, fára festett falusi vigadalom. Én nem ostoba, hanem egy beszélni nem tudó, tizennégy éves autista fiú vagyok!

RIERSCH ZOLTÁN

Bennünk égő gyertyák

Szerettem volna
abban a korban élni,
amikor még az
esti fények korma
festette be a szerelmes
szemek barázdáit,
amikor a vágy-közel
percei elfűjták a gyertyát.

Megváltozott a világ.
Ki tudja milyen vágyak
misztéruma előtt,
a bennünk égő lángok
násza helyett
lekapcsolom a villanyt.

A már nem létező
elfolytott tűz lángja
már nem táncol
árnyként a fehér falon.

Nem tudom miért.
Szeretnék még szeretni.
A szobámsarki pók szerint;
kesergő kései románc.

Egykor kék, már szürke
szemem valamitől párás.
Csend van.
Csak a csillagok csilingelése
csitítja, ami bennem hangos.

Még tavasz van. Mégis.
Az öreg, magányos fáról
száraz ősz levelek hullnak.

MOLNÁR G. KRISZTINA

Az én fáim

A fák mindig mellettem álltak.
Törzseiknek támaszkodom.
Jöjjön eső, szaggasson szél,
én beléjük kapaszkodom.

Az utolsó meghajlik tán,
menj tovább - integet monoton.
Átölelem megfáradt törzsét.
Te velem maradsz – suttogom.

Virágod

Ha ide, s oda rebbentél,
fénycsíkot húztál, nevettél.
Meghagytad a világot nekem.
Ma áttetszel a szirmokon,
szemedből bólint az idő,
a szürkeségben is felcsillan
léten túli szereteted.
Velem maradsz immár, örök
virág lett a világod – nekem.

VÁNYAI FEHÉR JÓZSEF

A képzelt part

Mozdulatlan rezgőnyárfák,
A levelek közt több a tér,
Mint az üresedő anyag –
Szaporodik a zöld halál.

Aki vagy, mindent elvettél
Tőlem. Csősz leszek az erdőn,
Sajátom lopom, mint kölyök
Trikója alatt a meggyet.

Vadvilág, vizek szárnyán nád,
Nagy udvara van a Holdnak.
Tenger bú képzelt partot ver,
Halványul bennem az arcod.

Télherceg, kutyahold

Beszélt hozzám a telihold,
Anyám arca volt, fekete
Árok a szeme alja, rőt
Szemöldöke csillagtövis.

Megmutattam, gazda vagyok,
Jövőt pesztrálok és szőlőt
Kötök, engedelmes gyermek,
Télnek zsugori hercege.

Kutyaként lesem a holdat,
Fény nekem katonaszurony.
Idegen test az égbolton,
Mennyhez szögezett anyahold.

KOLUMBÁN JENŐ

Ha vágyódva elindulok

Ha vágyódva elindulok
avar szőnyegű ösvényeden
a szorongás görcsét lenyelem
kiszáradt kút lesz a szemem...,

...és nincs közöm hozzád világ!
Bezárok előtted minden kaput,
ha csak pillantásnyi időre
belőled hozzám eljutok.

Megtisztulok szép gondolatban
meztelen lelkem megmutatom,
gyönyörködve néz rá egy Isten,
és akkor a lába elé dobom.

Levél kiált...

Levél kiált, mielőtt lehullna
esőcsepp koppan ablakon,
megreppen szélről a fűzfa ága,
hangulatom az ősszel rokon.

Elköltöztek már az összes fecskék,
a párkányon cinke kopog,
rigó motoz a sárga avarban,
az élő csendben hallgatok

Fa csontvázát durva szél zörgeti,
szürke felhőkkel fedett ég,
és esőcseppek közé vegyülve
hópelyhek szállnak szerte szét.

Lassan befed a fehérség mindent,
fagyos hó tompít neszeket,
tisztá némaság borul a tájra,
csak belülről én reszketek.

KOVÁCS LÁSZLÓ (Kovycs)

Ki véd meg téged?

Sarkokon lyukas átjárók,
megtépázott ózonréteg,
testedben kirabolt járatok.
Földgolyónk, ki véd meg téged?
Füstöt okádó kémények,
szennyet öklendező emberek,
világegyetemben keringő,
radioaktív porszemek.

Mind-mind életedre tör, Földem,
rongyba csomagolt kék bolygó.
Tűnő sorsoddal vég felé rohanva
nyög kérgeden a gravitáció.
Tüdődön a kiirtott főhörgők
elszabadult, pusztító viharok.
Felszíneden elpusztított erdők,
ként okádó, köhögő tűzhányók.

Atomtemetők, szennyes erőművek,
fegyverek, háborúk, kizsákmányolás,
elhalt sugárzó atomerőművek,
közelgő végső nagy leszámolás.
Olajtermelés, tátott szájból
csorgó fertelmes nyáltenger,
természet teljes kizsákmányolása,
erdőt vesztett hegyek korrodálása.

Sivatagokat létrehozó,
árvizeket, hőséget osztó,
soha nem tapasztalt, nem látott
szélsőséges időváltozás.
Ez mind-mind egy kiáltás,
egy jajszó, figyelmeztetés.
Bolygónkért tenni kell!
Dolgunk van itt, nem is kevés.

Élte, léte rajtunk múlik,
akiknek bűnében hempereg.
Talán még lehet tenni,
de ezek már a végső percek.
Még megmenthetők folyók,
óceánok, tengerek.
Állj! – kiált a mi Földünk.
Halljuk meg ezt emberek!

2014. Orl.

EGERVÁRI JÓZSEF

Öncenzúra

A kávé gőzölög,
sorsszerű pillanat,
ahogyan Hamlet kevergeti,
a koponya az asztalon,
a Koponyák hegyén
épp rakéták száguldanak,
vagy csak arrafelé;
sokan úgy hiszik,
a vakhit ölésre is feljogosít,
persze, ölni sokféleképpen lehet.

Isten is kér egy gőzölgő kávé,
cukor nélkül,
ám a párbeszéd elmarad,
mint mindig.
Magunkra maradtunk.

Girhes madarak a szavak,
már nem tudnak repülni,
önigazolásként bólogatnak,
öröklétért ácsingózom,
kávémba én teszek cukrot,
így talán nem rezonál
a keserű életre,
mely ott ácsorog a sikátoroknál,
akár egy céda,
és várja,
hogyan
valaki
elvigye
magával.
Aztán már nem várja.

Piros, kék, zöld, sárga
haját festek magamnak
(vicces!),
szolidálok a szivárvánnyal,
és ki nem állom a hangos bunkókat,
és szánom a csendes hülyéket –
a girhes madarak
már nem repülnek,
ám szánnak engem is.

Igyekszem elhatárolódni
a szennyessé politikai közbeszédtől,
a beszédtől is,
és a gyűlölködéstől,
a politikai celebek

silány orgazmusától,
tán már Istentől is,
mert hallgatása feldühít.

Elhatárolódásom
nem
médiaszennyezés,
ez hírnek is silány.

Pótcselekvésként még élek,
(hihetetlen állapot!)
egy kőnek támasztva hátam
az út szélén,
a szó,
a beszéd
holisztikus
messzeségbe
szökik,
nem is baj,
sosem mondtam semmi érdekeset.

Pótcselekszem,
igyekszem megfejtetni
a művészet lényegét,
egy graffitit
rajzoló az égre,
szivárvány
színű
szívecskés
szmájlit
(csakazértis!)
miközben a politikai pedofília
beszívároga a tankönyvekbe,
sőt, már az óvodások is
képesek térdepelni.

A költők mostanság ismét
a
szerelem
szépségeiről
és
gyötrelmeiről
írnak,
az öncenzúra működik
(netán csak ennyi a tehetség!),
a légy zümmögését is hallani.

SZABÓ JUDIT

Bennem az ősz

Tört fények között
bújik a csend,
s pókhálót sző
múló idő lábnyomán,
az összes élet mi megszületik
idebent, semmi más,
csak lombjukat hullató fák.
Az idő leveleit cseréli rajtam,
zöld leszek, majd újra rőt avar,
élek itt, aztán elindulok halkan,
s a végtelen lesz,
mi csendben betakar.
Ma nesztelen indulok a télbe,
hív a sötét és az éj,
de ahogyan a mag
veti el magát a mélybe
úgy várom majd én is
az új tavasz jöttét.

Nyílik az éj

Tompán sustorgó az őszi táj,
haldokló rét ölen szétmálló alkonyat,
mélybe vezető lélekutak várnak,
s a csendemből bontom ki az árnyaimat.

Múlásom visszfény, tükörvillanás,
néma sikolyokban feloldott vágys,
ködfátylon lebegő létfonálon ringok,
s szótlán maradok míg át nem látlak.

Tompán sustorgó az ősz búcsúdala,
s a hamvadás lassan mindent körbeéget,
halkan foszladozó folyondárindáin
az elmúlás szele csak engem tépked.

Nyílik az éj bennem, lopakszik a csend,
zuhanó fények simítanak szépre,
Sóhajom visszatartva lépek még előre,
s átverekszem magam a mindenségbe.

KETTKÓ ISTVÁN

Turini lepel

Tudom , hogy néha megfordulnak utánad
s mint Jézusról, rólad álmodnak a lányok...
léptél már krisztusi-korba
hordozod helyetted is Cirenei Simonként a keresztet
és én nyújtok feléd kendőt
s mint Veronika, teszem izzadt homlokodra - - -
vagyok meggyötört férfiarctól gyönyörű
Turini lepel.

Testté lesz bennem az ige

Add reám a gyalultatlan deszkakoporsó csöndjét;
a győri temető kihantolt ürességét,
hol Radnóti gyűrt noteszt
araszogatják a férgek
és én a köldökig érő pipacs-tengerben gázolva
megpróbálok átjutni
a túlsó partra
szerelmed olajágáért-
majd hozom lángra gyúlt arccal;
fogaim között kivirulnak a hervadt sóhajok
és testté lesz bennem az ige.

CZÉGÉNY NAGY ERZSÉBET

Határ

Pilled a határ.
Hatalmas halmok,
magvaknak hada.
Nap-arany ragyog;
– árpa kalásza –
Egymagam vagyok.

Szárnycsapást hallok,
s vállamra szállnak
dallam-barna holnapok.

Rabul ejtett nap

A platán rácsai
foglyul ejtették a napot.
Vért fröcsköl a horizontra
és lángba borítja az eget.
Elnémult madártollak
pillednek a rácsok között.
Egy roppanó ág a holnapra mered,
majd aláhullik a mába.
Vörösben izzik az ablaküveg,
tört fénye belép a szobámba,
végigfut a szőnyeg rojtjain,
majd felkúszik a falon,
s bíborszínű fátylat sző
a szűz-fehér plafonon.

Töredékek

I.

Úgy bukkantál fel újra,
mint napfogyatkozás után
a fényes korong.
Bántja szemem a fény,
s a lehunytt pilláim mögött
fájdalom- emlék borong.

II.

Sikolt a csend.
Némul a fájdalom.
Fekete nesz suhan a falon.
Függönyrebbenésben
alszik a holnapom.

III.

Vajúdik a csend.
A kételyt szülő félhomályban
jövőképek állnak
álruhában sorfalat.

*

NAGY JÁNOS

Impresszió

vonatok futnak a fázós némaságnak, nyakunkba fúj az esti szél, alkonyodik, céltalan kavicsdobálás most a szavakkal, törődött, fáradt bennünk a csend, én csak nézlek, bozótokat növeszt a kiszáradt táj, a távoli fák egy lassú dalra elhajolnak, kezem, kezeden, csak így, csak így maradni mindörökre, s mint festő lassú ecsetje úgy bontalak ki magamból - fáradt most ez a dal, fullasztó ez a vándorló lét, időről, időre, a szavak, csendek váltják fel a megszokottat, mint meditáló harcosok napnak feszített zászlai, lobognak, telnek a napok – ki érti ezt, ki tudja milyen létet sodor felénk a hullámozó idő, mely szavakkal töltik ki a belső csendet

Hajnal

mert visszanéztem a megcsókolt tájra,
öleléseiben a csillagokra, mert befogadott
ez a föld, befogadtak az elégett szavak,
a csonkolt gyertyák még bennünk égnek,
egymásnak hűsége hűséget építünk,
az öleléseink helyén maradnak csak
dolgos hétköznapijaink –
viszem most benned élni, itt – magam,
sírályainkat az ég peremén, egymásnak adjuk
a hitet, köveket dobunk az alagút-homályba,
tépjük ruhánkat, terítjük sóhajok ablakába,
imádkozlak szerelemre, hisz csak te fájsz már
bennem, végig tipegtünk, gügyögtünk, vakulásig
égtünk az egymásra csodálkozás nászában –
örök titkomat végtelenségeddel megosztom –
s amikor percekre magamra hagysz, a padlóra
hull ez a magány, a nélküled le nem írható
megcsonkolt szavak, ez a rongyos kabát, az őszi
köd, ahogy végig nézlek magamban

Árnyak az üveglablakokban

fekete szél s feneketlen csend tépi a hosszú éjszakák némaságát, szemünk mögött egy
lombtalan nap szirmai mögé temetődött, a tenger szeles vize – szertefoszlanak az árnyak egy
egyszerű éjszaka hordalékán, alázuhanak a mélybe a csillagok, mint visszhangok, arcok,
keverednek ebben a szélben, mire hajnalra, egyre feljebb, célba ér a Nap

kifordulnak a nagy hallgatás kínok, a mozdulathoz láncolom gyermeki arcom, új partok felé
indulok ezen az álmatlan éjszakán, rózsáim vetkőznek közben, s szirmaik átölelnek,
eltakarom arcom, mint ki szomorúan szerelmes, rongyos, fehér falak között, rémületet gyújt
bennem a láz, s csodatevő mezőkön járva hinném, hajad szálló ködében dalba kezdenék

ha lenne még időm, botorkálnék, mint a vakok, túl a tél omladékain, a kidőlt fák sikolyában,
hirdetve, a hirtelen ébredést, messze nézek, az üveg ablakokon túl a fekete szélben,
kertsövényből kibújva fájdalomfa feszül, rajta a sirató Krisztus értem, mély álomba merül

A. TÚRI ZSUZSA

Szokatlan virágének

Sokan úgy tartják, igazi szerelem csak egy van, én fulladok és rád gondolok egyből, ne hidd, hogy már nem szeretlek, nem mondom, hogy szerintem több szerelem is lehet, mert félreérthetik, félreértheted, pedig nem akarok bántani senkit, de tudom, hogy egymás után, vagy egyszerre is akár, nem is lehet hasonlítani őket, hiszen a szerelem is virágokat növeszt, egy édeni kertben sok virág van, mindenféle színűek és formájúak, cikázó fényekkel a szirmokon, pillészerű szépségek, nem hitted el nekem, pedig a virág a botanikában csak szaporítószerv, tulajdonképpen a szerelem eredeti funkciója is a szaporodás, miért ne lehetne az is kocsányos, ülő, nyitva-, vagy zárvatermő, kétszikű, de amit sokan virágnak neveznek, az tulajdonképpen az egész növény. A ligetben gyönyörködhetünk a színekben: ezernyi *calyx*, *corolla*, *perigonium*, nyelvekként nyalogató szirmok, bibék, porzók, tánc a szélben, ahány virág, annyiféle, ahány szerelem, annyiféle, aszimmetrikus, biszimmetrikus, sugaras rajzolatú szépségek, szerelem, szerelem, fürtök, készíthetsz virágdiagramot, lehet térképszerűen sematizált a keresztmetszeti rajz, akkor sem tudod, miért pont az, pont akkor és pont úgy, nekem senki se mondja, hogy eleve elrendeltetett, nem segít a filogenetika sem, nem mindig csak az a virág, amelyben mag is van, gondolj a sporofillum-füzérekre, nem csak egy szerelem lehet, de nem tudlak elfelejteni se, tenyeremben fehér magnólia, illatos hawaii rózsa, propellerszerű, csavart pártacimpákkal, s mióta utoljára láttalak *Port-of-spain* repülőterén a dézsákban nyújtózó pálmafák alatt, koszorúm sincs, fejem is úgy hajtom le, mint egy virág, mely inni kíván. Nem szeretlek kevésbé. De szerettem mást is azóta. Nem hívlak többé. Nem beszélek, mert a szó oly gyakran fröccsen epeként, nekem más és benned is más, ne hidd, hogy kevésbé szeretlek, akkor sem, ha több szerelem is létezhet, akár egyszerre is, csupa bíbor virág volt veled a kert, majd lassú hervadásuk után jöttek más színűek, ne gondold, hogy már nem szeretlek, bár régóta elfogadtam a nyegle unalmat, a keserű fintort, melyek kísérnek, ha valaki szóba hoz. Senkinek sem kell tudnia. Jós-madarak ricoltoztak felettünk : viharfelhők alá szorult visszhangok. Végül igazuk lett. Vészjósló sikolyok. Álmomban, ha a *manzanillai* parton állunk újra a tűzliliomok közt, vagy *Chakhachakar* romjai között sétálva árnyat borítanak ránk egy virágzó lángfa lombjai, esetleg *Saint-Louis* vörösben égő Bougainvillea bokrai alatt keressük egymást,

vagy vérpiros tulipánok mellett visz utunk
Haarlemtől délre, elnehezülnek a lépteim,
nem szólok,
csak nézlek, nem simítom le arcodról szomorúságodat sem,
vágódva elmerül a gondolat az örök vizekben,
aztán úgy ülünk megint a homokban *Charlottville* kihalt strandján,
mintha mese lenne az élet és sosem lenne vége,
ne hidd, hogy kevésbé szeretlek,
de nem szólok,
mert tudom,
bármelyik szó
lehet
az utolsó.

Fotó: DARVAS JUDIT

FÖLDESDY GABRIELLA

Lourdes

A Pireneusok lábánál fekszik ez a kisváros, amelynek nevét csak a környék lakói tartanák nyilván, ha 1858-ban nem történt volna itt egy olyan esemény, amelyet a katolikus egyház – sok megfontolás után ugyan – csodának nem minősít. A tizennégy éves lánynak, Bernadette Soubirous-nak megjelent Szűz Mária összesen tizennyolc alkalommal. Lábánál meleg vizű forrás fakadt, amely sokakat meggyógyított. A jelenés üzenetet küldött Bernadette-tel: emeljenek templomot ezen a helyen!

A fiatal lánynak nemigen hittek a papok, féltek a csalástól, a sajtó támadásaitól, az egyház lejárátásától. Bernadette a nevers-i kolostorba vonult, ahol csonttuberkulózisban halt meg 35 évesen. Ügyét 1909-ben kezdték vizsgálni, ekkor exhumálták, és testét épen találták a sírban. A hivatalos vizsgálatok nem állapítottak meg sem balzsamozást, sem egyéb csalást, a holttest épségére nem találtak egyéb magyarázatot, mint a csodát. Elindult a boldoggá avatási folyamat. Az ép holttest a kolostor templomában üveg alá került, az apácává lett Bernadette-et 1925-ben boldoggá, 1933-ban szentté avatták.

Lourdes azóta a világ talán legismertebb, és legtöbb látogatót nyilvántartó zarándokhelye. Naponta ezrek, évente százezrek látogatják, sőt már millióra rúg az odalátogatók száma. Sokan súlyos betegen, mankóval, tolószékkel érkeznek, hogy a gyógyvíz, vagy az ott mondott ima, szentmise által meggyógyuljanak. Nem mindenkinek, sőt, nem sokaknak sikerül. De van, akinek igen. Magyarázat nincs.

Gergő 1993-ban utazott Lourdes-ba. Bár családos ember volt a harmincas éveinek a végén járt, mégis egyedül akart ide elmenni. Felesége és kislánya nehezen, de beleegyezett az utazásba. Reumatológus orvosként a mozgásszervi betegségek gyógyítása érdekelte a legjobban, de volt más oka is a Lourdes-ba való utazásnak. Nagyapja – akit szintén Gergelynek hívtak –, körzeti orvosként dolgozott Kelebián, a település lakói tisztelték és szerették, sajnálták, hogy 34 évnyi ottani szolgálat után nyugdíjba vonult.

A következő év nyarán a körzeti orvos nagyapa feleségével és Rómában élő fiával látogattak el Lourdes-ba. Rómából az ott élő fia kocsiján utaztak mindvégig. Ekkor 1967-et írtak, két napot töltöttek a zarándokhelyen. Nem érezte magát senki igazán betegnek, a kíváncsiság, a híres zarándokhely megtekintése vonzotta őket a helyre. Megnézték a neogótikus kegytemplomot, a Bernadette szobrával díszített barlangot, valamint szülőházát, sétáltak, imádkoztak, misét hallgattak. A nemrég nyugdíjba vonult orvos és felesége még néhány napot Rómában töltött, majd hazatértek. Egy hónap se telt el, Gergely doktor rosszul érezte magát, nem kívánta az ételt, állandó fáradtságot, levertséget érzett. Felesége bevitte kocsival a közeli város kórházába, panaszai alapján kivizsgálást javasoltak. Vérvétel, tüdőrontgen, májfunkció következett, a leletek alapján és a tüdön látható foltok miatt rákra gyanakodtak. A máj teljes leállása miatt pedig májrákra. A nyugalmazott orvos már nem hagyta el a kórházat, három hét múlva meghalt. A boncolás igazolta az előzetes diagnózist.

Unokáját, aki ekkor 12 éves volt, megrázta nagyapja halála. Feltehetően az iránta való tisztelet vitte az orvosi pályára, mániákusan kutatta a betegségek kialakulásának okát és miertjét. Reumatológusként jó eredményeket tudhatott magáénak, de nagyapja

halálát még nem tudta megemészteni. Elhatározta, elutazik Lourdes-ba, talán megtud valamit az ott meggyógyultak esetei kapcsán.

Egyik kollégája Montpellier-be készült egy orvos-konferenciára. Gergő csatlakozott hozzá, autóval mentek, végig a Cote d'Azuron, csak két helyen álltak meg, egyszer egy panzióban aludtak. Másnap este Montpellier-ben voltak, a konferencia vendégeihez csatlakoztak az érkezés napján, éppen fogadás volt. A kolléga szobájában töltötték mindketten az éjszakát, másnap reggel Gergő vonattal utazott előbb Toulouse-ba, átszállt, és fél 1-kor délben már Lourdes-ban volt. A Pireneusok által bezárt völgyben fekvő kisváros végtelen csenddel és fényes napsütéssel fogadta.

Gergő indult a kegyhely irányába, közben a panziókat nézegette, egyik érte a másikat. Végül kiválasztott egy szerény kis házat, csak néhány szoba volt benne, az egyiket kivette. A szobában mindössze egy ágy volt éjjeliszekrénnel, keskeny gardrób, tükör és egy szék, az asztal hiányzott a bútorzatból. Különösképpen nem okozott gondot az asztal hiánya. Lepakolt, máris indult szétnézni.

Ahogy gyalogolt a neogótikus templom felé, egyre több emberrel találkozott, mindenki a templom és a barlang környékén tömörült. Voltak várakozó és csodálkozó arcok, áhítatos mozdulatok, és persze számos beteget tolókocsiban toltak, mások bottal, volt, aki mankóval jött. Nem titkolt szándékuk lehetett a teljes gyógyulás kikövetelése a sorstól, vagy ha nem is a teljes felgyógyulás, de a betegség jobbra fordulása, a „csoda” mindenkinek ott volt a vágyaiban. Gergő befurakodott a templomba, ahol épp miséztek, nem volt szabad ülőhely. Megállt hátul, próbált imádkozni, azonban azt vette észre, hogy nem az imádságra figyel, hanem a padban ülőkre, az imádkozókra, akikben hatalmas erő buzog, hogy megadasson nekik a csoda átélése, hogy felálljanak bénaságukból, és tolókocsi, bot, mankó nélkül induljanak el hazafelé.

Gergő nem várta meg a mise végét, odakukkantott a Jelenések barlangjához, amelyben Bernadette térdepel, a Szűzanya felette áll, és beszél hozzá. A barlang mellett folyik el a forrás, amely innét vezetéken jut el az itt felállított vízcsapokhoz. A gyógyvíz itt mindenki számára elérhető. Sokan állnak sorba palackokkal, hogy vigyenek belőle. Az itt ácsorgók vagy térdeplők arcán ugyanazt a vágyakozást, a néma könyörgést látta, mint a templomban megfigyelteken. Mindkét helyszínen a falak tele voltak hátatáblákkal, amit azok helyeztek el, akik meggyógyultak, vagy ha nem is, de maradandó élményben volt részük a zarándokút alatt.

Az emberek mozgását Gergő önfeledten figyelte, elnézte volna még órákig, de hirtelen esni kezdett az eső, előbb gyéren csöpörgött, majd egyre jobban rákezdte, muszáj volt tető alá menni. Gergő nem számított esőre, se kabátja, se ernyője nem volt. Befutott a bazársorba, ahol végtelen üzletsorokban kegytárgyakat és más apróságokat árultak. Kiválasztott egy tartósnak tűnő esőkabátot, mindjárt fel is vette, mert már átázott az inge és a mellénye is. Az eső nagyjából negyven percig tartotta magát, akkor elállt. Ekkor már egy pékségben válogatott a kenyerek, sajtok között, utoljára a vonaton evett egy szendvicset, azóta semmit.

Az eső elmúltával, a sajtos bagett elfogyasztása után volt még idő körülnézni a városban. Az egyik mellékutcában található az a sötétzárka (cachot), ahová Bernadette-et zárták, amikor nem hitték el neki a jelenéseket. Tervezte, hogy felgyalogol a város erődjéhez (Chateau Fort), ahol néprajzi múzeumot rendeztek be, és a fenti toronyból jól látni a közeli hegyvidék vonulatait. Azonban ereje elhagyta, azt érezte, hogy fázik, még mindig a nedves ruha van rajta, azon az esőköpeny, ami így konzerválja a ruha nedvességét a testén.

Sietett a panzióbeli szobájába, a vizes ruhát ledobta, és befeküdt a régimódi ágyba, ahol a régi szokás szerint még dunyhát adtak takarónak. Fázott, a feje fájt, bevett két lázcsillapítót és izzasztó gyógyszert, tea kellett volna, helyette megitta az összes vizet a kancsóból, hamar elaludt. Hajnalban besütött a nap az ablakon, Gergő pihenten, magát kialudva ébredt. Nyoma sem volt a tegnapi rosszullétnek, vacogásnak. Felkapkodta ruháit és elindult, hogy jobban körülnézzen a kegyhelyen.

Eszébe jutott, hogy miért is jött ide tulajdonképpen. Kérdezősködni kéne a zarándoktól, aztán az adminisztráción, van-e statisztika a gyógyulásokról? Esetleg az itt szolgáló apácák is tudnak válaszolni kérdéseire. Úgy érezte, nem képes ezen a helyen úgy fellépni, mintha interjút készítő újságíró, vagy szenzációhajász, esetleg statisztikus lenne. Gerő nagypapjával kapcsolatban nem kapna magyarázatot, mivel ő nem tudott róla, hogy halálos beteg, amikor kíváncsiságból Lourdes-ba érkezett. De akkor sem történt volna másképp, ha már tudja, hogy rákos, és úgy érkezik ide. Nem valószínű, hogy ilyenfajta összefüggés van betegség és zarándoklat között. Azok, akik betegen idejőve, „csoda folytán” gyógyulnak meg, és botot, mankót, tolókocsit hátrahagyva térnek haza, valami más is lehet a dolog hátterében. Hogy éppen mi, azt nem lehet tudni. Talán bűnbánat, megtérés, egy másik személynek való megbocsátás, lelki katarzis, hosszú szenvedés, sugallat valahonnan. Minden eset egyedi és megismételhetetlen. Ha firtatná az itt levőket, csak zavarba hozná őket.

Elszégelyelte magát, mit akar itt? Betért a földbe süllyesztett bazilikába, amely néhány éve lett kész, amikor már a régi zarándoktemplom nem tudta befogadni az ide érkezőket. Éppen szertartás kezdődött, az ovális alakú modern építésű templomban kórus énekelt, francia nyelvű misét mondtak, az evangélium azonban négy nyelven hangzott el, a szentbeszéd kizárólag franciául. Színes üvegképeket látott a falakon, a zene, a misztikus világítás, amelyben a mesterséges és a természetes fény keveredik, Gergőt elandalították. Megszűnt a szertartás valósága, csak befelé figyelt önmagára. Nem volt felkészülve e látogatás befogadásának élményére, nem érzett áhítatot, csodálkozás, élménykeresés volt benne, más nem. Majd akkor kell ismét eljönnie Lourdes-ba, ha letisztultak benne az érzések. Nagypapa mit érezhetett, amikor itt járt huszonvalahány éve? Már sose tudja meg. Alig két hónappal élte túl a lourdes-i csoda helyszíneinek megtekintését. S ő vajon hány évvel fogja túlélni?

Még nem volt teljesen vége a misének, amikor elhagyta a templomot. Reggel még tervezte, hogy most felmegy az erődbe, onnét láthatná a Pireneusokat, de meggondolta magát. Vagy lelkes zarándokként végigjárhatná a lourdes-i keresztutat, de ezt is kihagyta. A panzióban összehajtogatott, kifizette a szobát, és kiment a pályaudvarra. Közel két órát kellett várnia a Toulouse felé menő vonatra. Ott hamar jött a csatlakozás, és estére megérkezett Montpellier-be. Másnap lesz a konferencia utolsó napja, amíg kollégája a búcsú rendezvényen vesz részt, ő szétnéz a városban. Az egyetlen megnézi az orvostörténeti múzeumot, több száz éves relikviák spirituszban, műszerek, régi leletek. Délután már indulhatnak kocsival Magyarország felé.

SZERELEM, SZERELEM...

REMÉNYIK SÁNDOR

Régi nóta

Valamikor régesrégen,
Mesebeli erdőszélen,
Hogy hirtelen zápor szakadt:
Megbújtunk egy ernyő alatt.
Napsugárra nem is vártunk,
Napfény volt a mosolygásunk.
Egymás arcát derítettük,
Hogy borult: számba se vettük.
Mint fiatal fák a szélben,
Egymáshoz hajoltunk szépen,
Szűzi szívvel, tiszta szemmel,
Céltalan, szép szerelemmel.
S vert az eső, vert az áldás,
Tavaszi volt. Tündérvirágzás.

Az alkalom csak elszaladt.
A pillanat csak elszakadt.
Mivé lett a régi erdő?
Hová lett a vén esernyő?
Az ég egyre csak feketült,
A záporba jég is vegyült.
Már ernyőt sem feszítettünk,
Jégnek pusztá fejjel mentünk.
S külön bánat, külön zápor
Vert és sodort el egymástól.

Aztán, búsabb, mélyebb szívvel,
Ajakunkon vihar-ízzel
Megint csak egymásra leltünk
És kérdeztünk és feleltünk.
Végzetlen béke-vággyal
Egymás lelkét fontuk átal.
A csalánból, ami éget
Szóttuk a nagy csendességet.
Álltunk, mint valaha régen
Mesebeli erdőszélen.
Álltunk enyhe borulatban,
Ünnepesti alkonyatban.
Álltunk őszbe hajló nyárban,
Ritka másodvirágzásban.
S feszült fölénk árnyat ejtő,
Vak vihartól mosolyt rejtő
Tündér-gomba: régi ernyő.

1934 február 26

PETRI GYÖRGY

Mari bűnei

Mari mindig betöközi a cigarettát,
reggelente túlteng,
vadul mosogat, ágyaz,
ez még úgy-ahogy megbocsátható lenne,
de másfél perc alatt megfürdik,
és tíz másodperc alatt fel van öltözve.
Ez az *activité-rapidité* ejt engem mibe is?
Hát leginkább kétségbe. Én egy fél pohár sört
vagyok képes meginni, amíg ő
megszervezi a hátralévő életet.
Így odietamózok vele, magyarul gyűlölöm és imádom:
hatékony dög. De azért én is vagyok valaki,
és mondhatni: nem játszani születtem.
Sapienti sat. Bízom, hogy ért a szóból.
Mert eltekintve az eltekintendőktől
tényleg imádom.

Csak a Mari maradt

Ó jaj, hogy eltűnt minden, csak a Mari maradt,
itt csapkod körülöttem, mint egy madárcsapat,
holott pimasz harkály, holott ázott veréb,
randa balkáni gerle, de én szeretem mindenképp.
Alapjában véve nem énekesmadár,
mégis olyan boldog vagyok, ha a karját kitar-
ja énfelém, ha fele lehetek,
miértvoltomra ő, csak ő a felelet.
(Úgy értem, hogy vagyok, de mért *legyek?*)
Ezért udvaroltam meg kiskegyed,
hogy legyen nekem egy gótikus kastély,
ám belsejében egy rokokó estély,
legyen misztériumjáték és maszkabál,
féltékeny férfi, aki ordibál;
kokett kis hölgy, Othelló-szerű férj
– érintése életveszélyes, hozzá ne érh.
Ilyen vagyok, és ha így is szeretsz,
legyek neked a sör előtt a sósperec.

KOTASZEK HEDVIG: *Szerelem*, elektrografika

KULCSÁR TIBOR

Hajnali meditáció

Reggelenként mindent előlről újrakezd az ember

Ha kilépsz
a penge-éles, hűvös hajnali szélbe,
úgy érzed,
olyan ez a reggel,
mint alvó búzamezők fölött
a hosszú-hosszú, fehér hólepel:
alatta a fagyos humuszban
várja a mag az éltető tavaszt;
arra gondolsz,
olyan ez a reggel,
mint előtted a tiszta papírlap,
csak arra vár, hogy teleírd,
kimondd a szót, magad keresd meg,
amit más helyetted nem tehet meg;
ha kilépsz a hűvös hajnali szélbe,
arra gondolsz,
olyan ez a reggel,
mint hadvezér előtt a nyílt terep,
s magad vagy a vezér s a sereg,
s indulnál is,
hogy földre kényszerítsd
legádázabb ellenségedet,
egyre kízó farkas-magányod,
de zúzmarás jégpáncélja rád fagy,
gúzsba köti a lábad,
szándékod lőtt galambként bukik alá a mélybe,
s markodban csak
kihullt fehér pihéit
szoríthatod,
s szemed elől
megint eltűnik
az új lehetőségekkel induló reggel,
üres marad előtted a papír,
kimondatlan marad a szó,
bukott vezérként menekülsz
önmagadba,
s lelked roskatag alagútjain
bolyongsz csak tovább társtalan,
és ekkor
újra válladra ül

s nyakadra hurkolja karmait
az idő,
ez az óriás dögkeselyű-madár,
s véresre sebzett tenyeredből
fölbabálja
az idegrostjaid rozsdás szitáján át
kihulló perceket,
s kíméletlenül rád teríti
súlyos, vaksötét szárnyát,
az éjt,
s te
rád fagyorr jégpáncélod burkában
dideregve
s átkozva
kízó farkas-magányod
s gyengeségedet,
az egyedül megváltó
emberi közösséghez
fohászkodsz,
tőle vágyva az éltető melegre,
hogyan összetartó, szép emberi rendben
vele egyként állhass a nyílt terepre,
vele egyként állhass jóban, bajban,
s fegyelmezett, rendezett önmagaddal
várhasd minden éj után a reggelt.

S reggel előlről újrakezdhessd.

Forrás: Kulcsár Tibor: *Pogány imádság*,
Szépirodalmi Könyvkiadó, 1965

A költő jogörökösének, Kulcsár
Zsuzsának engedélyével közöljük a verset
[szerk.]

[https://hu.wikipedia.org/wiki/Kulcs%C3%A1r_Tibor_\(k%C3%B6lt%C5%91\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Kulcs%C3%A1r_Tibor_(k%C3%B6lt%C5%91))

HALÁSZ ERZSÉBET

„Jóisten, köszönöm szépen...”

Mikor egyszer Markó Ivántól kérdezték, hogy köszönne el a földi élettől, Ő így válaszolt: „Jóisten, köszönöm szépen.” Ez az a magaslat, aminél nincs följebb.. Markó Iván édesanyja tanácsait idézte, amely szerint: „

Légy jó, dolgozz jól – és minden jó lesz.”

Jóisten, köszönöm szépen – kúszott a szívemre ez az egyszerű és gyönyörű megnyilatkozás, amint értesültem, hogy december 7-én újra megnyitotta kapuját a szívemnek nagyon drága-kedves Notre-Dame.

A boldogságom leírhatatlan volt, amikor a 40. születésnapomon ott álltam végre előtte, majd könnyeimet nyelve orgonamuzsikát hallgathattam egy rövid ideig. Oda ingyenesen bemehetett a pedagógus busszal Keletről jött tiszta szívű turista is.

Aztán világra szóló fájdalom, mikor leégett. És most (2024. december 7-én) „megnőtt szívvel” (drága emlékü Lőrincze tanár úrtól hallottam e két szép szót) arról értesülni, hogy 200 éves normandiai fenyőfák – az eredeti megmunkálással – tartó gerendákká váltak és – közadakozással, együtt-akarással újra nyit.

Most is ingyenes a belépés, csak a belépők létszámát korlátozzák.

Jóisten, köszönöm szépen.

Kincsek

Mikor a páromnak el kellett mennie az „örök vadászmezőkre”, a temetés után hazatérve végigfeküdtem az ágyán, a szememből szakadt a könny, mint a hirtelen jött záporosó – a nyűtt Ady – kötetre, melyet az utolsó napokban olvastam neki. Valahogy álomba szenderültem, és már hallottam a szívemnek kedves hangot: Maradj még egy picit... csak egy percet még... (Így kérte a kórházban mindig, a hosszú bennfekvésekkor).

Mély sötétség kezdett húzni lefelé. Próbáltam szólani, de nem bírtam. Minden erőmet koncentráltam, míg egyszer csak hangot hallottam, a sajátomat: „Nem lehet, még vissza kell mennem.” Akkor már vonult előttem néhány arc sziluettje, szőke és barna fejek, végül egy újszülött, vagy talán csak születni készülő fejecske... Lassan felültem, már tudtam, hogy akarok, hogy kell tovább élnem. Értük.

Az egyik (fogadott) lányunk ezek közül az esküvőjén vallotta be: „Mikor eljöttem tőletek, azt mondtam magamnak: ha így is lehet, akkor én is megpróbálom”. Így tudtuk meg, hogy minket tekintett példának. A meghalt szülei helyett összeverbuváltuk a fellelhető rokonságot, hogy neki is legyen násznépe.

Nemrégiben a kisebbik gyerekük – „vasgyúró” kisfiú, de kitűnő tanuló – kirakta elém a KINCSEIT, hogy válasszak magamnak. Pici teknőst tolt elém, amin a mágnes összeszedi a széthullott tűket, ha varrok. Láttam, erőt vesz magán, ahogy hőiesen elrebegi: „bár én is nagyon szeretem, de odaadom”. Próbáltam lovagiasságát méltányolva – visszaajándékozni, de mint egy igazi lovag – ezt nem engedte. A kicsi lány nagy papírdobozt szorongatott. Pici kövek, kagylók, csigák, falevelek színpompás kavalkádját. „– Viheted bármelyiket, amit csak szeretnél – bízott. Nem boltból valók, igaziak.”

Ahol a szükség, ott a segítség – tartja a régi mondás.

„...az ember a szeretetért él, és az öröklét kínzó vágyát a halhatatlanná tévő szeretettel lehet beteljesíteni...” (Cabré J.)

KOZÁK MARI

Töredékek

Kopogtatnak. Csak a szél, nem te vagy.
Ajtó előtt áll a pillanat.
Asztalon étek, már hideg. Félek,
hogymég nem csillapíthatom.
Tudom bejönnél. Indul feléd karom.
Nyitott tenyeremben üres fészkek,
ültetnélek bele, ha elérhetnélek.

Mindig akarom hogy gyere haza
mégsem nyílik szóra a szám
pedig főztem ebédet is és vigyáztam
ne fröccsenjen rám a tegnap átka
tudod a holnapról nem álmodom
és már az emlékeket is mosolyogva várom...

mindig akarom hogy gyere haza
kivasaltam kedvenc inged
még a leszakadt gombot is felvarrtam
sikerült nem hozzáölni az ujjam
a gallárjáról megszökött az az éjszaka
azt sohasem várnám haza...

Kopogtatnak. Nem nyitok ajtót.
Tudom, hogy elszökött a pillanat.
Penészes minden falat.
Szemétre dobtam a tegnapokat
és ha nem hallják, mondok egy imát.
Kopogtatnak. Az ajtót résnyire nyitom
és halkán súgom – csak őt várom!

SZEPESI JOLKA

Hít remény szeretet

Hite a kell,
a lépni ,
mindig tovább,
vonszolódvá akár,
meg is állhat
de inkább a föld felett
kéne néhány arasszal,
könnyű testtel
lebegni
aztán föl föl
sáros cipőjéből kilépve
találkozni önmagával
a végtelenben
s megoldódna minden
egycsapásra.
mondhatni egy méregpohárra
az élet ízéért cserébe,
akkor nyugalom
és csönd lenne fejében
és mögötte fekete felhő
az elhagyott összes rettegéssel
de tudja,
de tudja,
hogy csuklóján ott vannak
a felsejlő reményekből font kötelek
de leginkább a köldökszinór kötelékek.

Minden rendben lesz

Minden rendben lesz! – Nyugtatód
Minden rendben lesz! – Hiszed.
Minden rendben lesz! – Reméled.
Minden rendben lesz! – Vágyod.
Minden rendben lesz! – Akarod.
Minden rendben lesz! – Szuggerálad.
Minden rendben lesz! – Éltetnéd.
Majd elfogy minden lehetőség.

HABOS LÁSZLÓ

Ugyanaz leszek...

Régi templomban a régi padon,
újra virágvasárnapon.
Még ugyanaz a pap,
de mennyire más a hang,
a szó, az ige.
S bűnbánó csendben,
én újra felelek,
de nem, mint ama gyermek,
az a merész fiú ki voltam,
ki keresztútra vágyott, szóltan,
az úton sietve elesett,
felállt és újra elesett,
míg idő rohant hite elveszett.

A térdeplő még ugyanúgy recseg,
s a gyertyafénnyel reszketek.
Ugyanúgy lehajtott fővel,
sebzett lélek, tele szeplővel.
Még nem látom a célt,
hova léptem valaha odaér.
Hol van, Aki bennem megszólalt,
Akihez mindig bátran szóltam?
Talán, majd ha hitem meglelem,
e kopott deszkán újra térdepelhetek,
mint ama gyermek, a szóltan,
az a merész fiú, ki voltam,
ugyanaz leszek.

SZEDŐ TIBOR

Őszbe fúlt sorok

Szájra barnult szavak,
az útra barnult léptek.
Barnulnak a gondolatok.
Huzatot lélegez az idő
korhadt küszöbje.
Őszbe barnul a nyár inge.
Kitárt karok az ablakok.
Lombhullásba barnul
a kopaszodó világ.
Természetölelésbe
font hegyek és völgyek.
Ég és a Föld egymásba
karol a naplemente
színpadán.

Virágzik a világ

A zsúfolt élet
lelakott szobái,
a habos felhőfalakat
évek ízlelgetik.
Sarkok zugában
csámcsognak az órák.
A természet
bútorain hevernek
az évszakok színei.
Fény ingét veszi fel
a pirkadat, majd a
csillagok kabátját
magára ölti az éjszaka.
Az idő megtelt pohara,
perceket kortyol
a szív órája.
Az álmok tavirózsái a
lélekben illatoznak.

Dr. PÁNTI IRÉN .

Az Alföld Katedrálisai

Illyés Gyula Kunhalmok című versében nevezte ezeket a halmokat az Alföld katedrálisainak, mely elnevezés olyan találó, hogy én is ezt választottam cikkem mottójául.

Az alföldi táj egyhangúságát gyakran szakítják meg kisebb-nagyobb dombok, melyekről látszik, nem természeti képződmények, hanem emberi kéz alkotta őket. Ezek a titokzatos dombok szervesen hozzátartoznak az alföldi tájhoz. Olykor a táj mementóként kiemelkedő pontjai, máskor még az értő szemek is nehezen veszik őket észre. Évezredek óta itt állnak, mégis keveset tudunk róluk. Pedig sokat mesélhetnének a letűnt korok népeiről: kultúrájukról, életmódjukról, a természethez fűződő kapcsolatukról.

Miért különleges jelentőségűek számunkra ezek a halmok?

Ezek a mesterségesen kialakított dombok, földhalmok zömében a Kárpát medence alföldi területén található. Többségükben a Kárpát medencei honfoglalás előtti időből származnak. Feltételezések szerint 40.000 körül lehetett a számuk, de ebből már csak néhány ezer maradt meg, és ezeknek is csak a töredéke őrizte meg eredeti méretét és értékes növényzetét.

A Kunhalom szó a 19. században a nyelvújítás hatására született. Az elnevezés abból a meggyőződésből fakadt, ahogy ezt egykori neves történészünk Horvát István megfogalmazta, hogy ezeket az emberkéz alkotta halmokat a betelepülő kunok hozták létre. Ez a feltételezés azonban hamar megdőlt, mert ilyen halmok ott is fellelhetők ahol nem voltak egykori kun szálláshelyek. Az is bebizonyosodott, más népek sokkal korábban, még a kunok letelepedése előtt is építettek ilyen halmokat. Van olyan halomsír, ami ötezer éves.

A kunhalom olyan 5-10 méter magas 20-50 méter átmérőjű kúp, vagy félgömb alakú képződmény, amely legtöbbször víz mellett, de vízmentes helyen található: legtöbbször sírdomb, őrdomb, vagy határhalom. Azért is olyan fontosak számunkra ezek a kis szigetek, mert megőrizték az emberiség ősi kultúrájának egy szeletét, az elmúlt évszázadok növény és állatvilágát, ezért felbecsülhetetlen értéket képviselnek.

A Kunhalmok fajtái

1. A tellek vagy lakódombok

Ezek a dombok valaha lakóhelyek voltak. Alakjuk szabálytalan, nagy kiterjedésű volt és laposabb, magasságuk elérte a 6-8 métert. Létrejönnük több ezeréves folyamat eredménye, A tellek keletkeztek a legrégebben. A rézkorban a tellek kihaltak, majd a bronzkorban újra benépesítették őket. Ezeket már az itt letelepedett lovas nomád népek használták: Magyarországon a bronzkori település halmok vannak többségben. A korai kultúrák életmódjáról vallanak, a feltárás során előkerült tűzhelyromok, edény töredékek, ételmaradékok magvak, állati csontok.

2. A kurgánok vagy halomsírok

A rézkortól a z Árpád korig használták ezeket a halmokat elsősorban temetkezésre. Kisebb méretűek voltak, mint a tellek, kúp alakúak, magasságuk elérte a 10 métert is.

Ezekben a kurgánokban gödörsíros temetkezéssel helyezték el az elhunytakat. örök nyugalomra. Ez azt jelentette, hogy az elhunytakat hanyatt fekvé, felhúzott lábakkal temették el. Testüket, ruhájukat és a mellettük elhelyezett tárgyakat vörös festékekkel kenték be, vagy melléjük okkerrögöt tettek.

Mivel a halottak mellé használati tárgyakat: fegyvert, lószerszámokat is tettek életmódjukra is következtetni lehetett. A halottakat gödörbe temették, melyet tölgyfagerendával fedtek, esetleg sírkamrát építettek farönkökből. A vörös okkerrög vallási eredetű jelkép lehetett.

Előfordult, hogy későbbi korokban a tellemekre vagy a kurgánokra kis kápolnát, vagy haranglábat építettek, melynek romjai ma is fellelhetők.

3. Az Őrhalmok

Az Alföldi síkságon a tellek közé gyakran emeltek alacsony halmokat melyek láncolatot alkottak. Ezeken gyakran gyújtottak tüzeket, vagy adtak le a füstjeleket, így üzentek egymásnak, ha ellenség közeledett, vagy a közösséget más veszély fenyegette. Póznafákat is állítottak fel rajta, és arra akasztották fel a közismert jeleket, melynek jelentését mindenki ismerte, így az üzenetet értelmezni tudta.

4. A Határhalmok.

A megyék, települések határait jelölték meg velük. Ők a legfiatalabb halmok, a középkorban vagy az újkorban keletkeztek.

Határjeleket helyeztek el rajta. A birtokleveleken gyakran a tulajdonos neve mellé a határhalm nevét is feltüntették, hogy jobban eligazodjak határvita esetén.

A kunhalmokat misztikus légkör vette körül. Elterjedt az emberek között hogy a kurgánokon boszorkányok tanyáznak. Gyakran akasztások is történtek ott, hogy elrettentsék a lakosságot.

Az egymásra épülő kultúrák kiváló minőségű lösztalajt alakítottak ki, és számos ritka különleges növény és állatfaj számára nyújtottak élő helyet. Így maradt meg ott a kunkorgó árvalányhaj, a taréjos seprűfű, magyar zsálya, magyar szegfű. és más növény kultúra. Az állatok közül az imádkozó sáska, tányércsiga, cincérek, kabócák – és még sok mára már kihalt faj – élt ott.

Érdekességgént említem még meg a Kunbabákat, mely valóban a kunokhoz köthető. A kun ősök temetkezési szokása volt, hogy kőből faragott emberalakokat állítottak a sírokat borító halmokra. Ezek nem egyszerű sírkövek voltak, mert nem az elhunytak csontjai felett álltak, hanem egy jeles személy kőképét idézték meg az áldozóhelyen. Ezek a szobrok mind keleti tájolásúak voltak, az ábrázolt alakok kezében áldozati kehely vagy csésze volt: ebből itták a kumiszt, ha a csaták vagy békekötések után áldomást ittak.

A 4-es számú főútvonal mellett Karcag határában ma is láthatunk ilyen kunbabákat, de ők nem a múltból maradtak itt, hanem egy neves művész alkotásai.

A Kunhalmok védelme, károsodásának okai.

A 19. század első felében az Alföldön nagy vízjárta területek alakultak ki. A lápok, nádasok, mocsarak élővilága táplálta a lakosságot megélhetést biztosított számukra. A folyószabályozások és a mocsarak lecsapolása kapcsán megnőtt a mezőgazdasági területek aránya, és ezzel felgyorsult a kunhalmok pusztulása. Az alacsonyabb halmokat felszántották, a löszgyepeket tönkretették. A magasabb kunhalmokat akácfával népesítették be, melynek hatására a talajban feldúsult a nitrogén, melyek olyan gyomokat termettek, hogy az eredeti növényeket kiszorították.

A Természetvédelemről szóló 1996. évi LIII. törvény „ex lege” védelemben részesítette a kunhalmokat, de később hozták meg: a pusztulási folyamatot már nem lehetett visszafordítani. A megmaradt kunhalmokkal azonban jobban kellene törődni.

Volt egyszer egy Kincsesdomb

Püspökladányban születtem, a Budapest – Debrecen - Záhony között közlekedő vasútvonal mellett állt a házunk. A vasútvonal és a Makkodi csatorna között házunktól nem messze magasodott a Kincsesdomb, mely már. kisgyermekkorom óta foglalkoztatta a fantáziámat. Nemcsak a neve miatt, hiszen a kincs keresése és megtalálása minden gyerek álma, de azt sem értettem mit keres az alföldi rónaságon egy ilyen nagyméretű domb? Úgy ült ott a Makkodi csatorna, és a vasútvonal ölelésében, akácfákkal az oldalában, mint egy titokzatos óriás. Réges-régen – a török időkben – Nyakvágó halomnak nevezték.

Püspökladány hosszú ideig Rákóczi bírtok volt. Amikor II. Rákóczi György kegyvesztett lett a török szultánnál – 1666 közepén – Szeidi Ahmed pasát küldte ellene, és az őt támogató hajdúvárosok és kunok ellen. Szeidi Ahmed pasa hadjárata közben felégette az útjába eső bihari és hajdú településeket és összefogdostatta a kun és hajdúkapitányokat, ezen a dombon fejüket vétette és fejüket elküldte a szultánnak. Ezeknek a tragikus eseményeknek hatására nevezték el a dombot Nyakvágó halomnak. A 18. század elején a domb történetéhez kincskereső legendák szövődtek, ezért a Kincsesdomb nevet kapta. Mesélték, hogy egy Keserű nevű juhász a domb mellett legeltette nyáját, és egyszer észrevette, hogy kutyája a domb oldalából régi érméket kapart ki. Megjegyezte a helyet, és éjjelente ásni kezdett ott. Valóban sok régi pénzt talált, melyet apránként szűrje ujjába rejtve hordozott haza. Eladogatta, árából állatokat vásárolt, jószágaival ügyesen gazdálkodott és módos gazda lett belőle.

A másik történet egy halászról szólt, aki cimborájával halászgatott a domb melletti ér vizében. A csatorna megépítése előtt itt egy nagy ér volt, melyben szinte nyüzsögtek a halak. Mikor megunták a halászást felmentek a dombra. Észrevették, hogy a domb oldalában egy nagy horpadás van, melynek üreg tátongott a közepén. Gondolták beleszúrják hálójuk rúdját a lyukba, úgy szárítják meg. Mikor a rúd az üreg aljára ért, úgy tűnt nekik mintha a mélyben megcsörrent volna valami. Azonnal arra gondoltak, hogy kincset találtak Bemásztak az üregbe melynek bejárata akkora volt, mint egy kemence szája. Látták, hogy az üreg bolthajtás szerűen ki van vájva és úgy nézett ki, mint egy pince. Két alagút is ágazott belőle. Beástak a halom közepéig, utána kelet felé fordultak és a kertek oldalán jöttek ki onnan, de sem pénzt, sem kincset nem találtak Csalódottan ballagtak haza. Hogy milyen kincs rejtőzött a domb mélyén az csak sokkal később derült ki! A Kincsesdomb ugyanis, egy mesterséges építmény volt, egy *K u r g á n*, melyet őseink temetkezésre használtak. A domb békésen és háborítatlanul trónolt a város határában a gyerekek kedvenc kirándulóhelye volt, 1969-ben azonban a hatóságok érdeklődése váratlanul a domb felé fordult. A 4-es számú országos főútvonal korszerűsítése egyre sürgetőbbé vált. Felüljáró építésével tervezték az átmenő forgalmat a városon kívüli útra terelni A felüljáró megépítéséhez azonban hatalmas mennyiségű földre volt szükség. Jó megoldásnak kínálkozott számukra, ha a Kincsesdomb földjét építik be a felüljáróba. Ekkor még törvény nem védte ezeket a földhalmokat. A földmunkák végzése közben azonban az egyik erőgép az alagútba csúszott. Ezt követően a földmunkát azonnal felfüggesztették. Rettegi Istvánné a Karacs Ferenc Iskolamúzeum vezetője tett bejelentést a debreceni Déri Múzeumnak, erről az eseményről és az előzményekről 1969. május 5-én, melynek következtében ásások kezdődtek.

A régészek az ásások során a föld alatt 4 méterre megtalálták az alagút járószintjét, a fő folyosót, melyből 2 alagút ágazott el. Az alagutakban ők sem találtak semmit, de az egyik oldalában – nyugat-keleti fekvésben elhelyezve – színes gyékényekbe csomagolva csontvázat találtak, akit felhúzott lábbal temettek el. Volt ott egy másik csontváz is, de ennek csak töredékei maradtak meg. Ezt a típusú temetkezést katakombá-temetkezésnek nevezték. A régészek megállapításai szerint a sír Kr. e. kb. 2000 évből származhatott, ami azt bizonyítja, hogy ez a vidék már ekkor is alkalmas volt emberi letelepedésre. Ezekre a sírokra később újabb földréteget hordtak, és a későbbi ősök is ide temetkeztek. Ekkor már a tetemeiket állatbőrbe burkolták. Az ilyen jellegű temetkezést rátemetésnek nevezik. A feltárás befejezését követően az alagutakat betemették és a domb földjét elhordták a felüljáróhoz. Azóta a felüljárón egyre nagyobb a forgalom, a Kincsesdomb pedig eltűnt a föld színéről.

Felhasznált irodalom:

Tóth Albert *A Kunhalmokról más szemmel*, Alföldkutatásért alapítvány, Kisújszállás - Debrecen, 2004

MESE, MESE...

Kakaska és tyukocska.

Volt egyszer egy kakaska meg egy tyukocska. Azt mondta a kakaska a tyukocskának:

– Hallod-e, tyukocska, érik már a dió s a mogyoró, gyerünk ki a diós-mogyorós hegyre s lakjunk jól isten igazában, míg a mókuska elenné előlünk.

– Biz' a jó lesz, mondotta a tyukocska, gyerünk.

Nem sokat gondolkoztak, mentek ki a hegyre, ott tanyáztak egész nap s ettek annyi diót s mogyorót, amennyi csak beléjük fért. Azt már nem t'om, hogy azért-e, mert erősen teleszedték magukat, nagy kedvük kerekedett a bolondozásra, elég az, hogy elhatározták: ők bizony nem mennek haza gyalog, dióhéjból, mogyoróhéjból szekeret csinálnak s úgy mennek haza, mint valami nagy urak.

Hát hamarosan össze is ütötték a szekerecskét, éppen bele is akartak ülni nagy kényesen, de – no lám, most jutott eszükbe, hogy a szekerecske nem megy haza magától.

– Tudod mit, kakaskám, mondta a tyukocska, fogózz a szekér elé, én meg beleülök.

– Ejnye, de okos vagy! – gúnyolódott a kakaska. – Már hogy én húzzam a szekeret. Inkább megyek gyalog. Kocsis az lennék szívesen, felülnék a bakra, de hogy a szekeret húzzam, olyan nincs!

Amint ezen veszekedtek, osztozkodtak odalibbent egy kácsa s rájuk ripakodik:

– Ejnye tolvaj népe, hogy mertetek idejönni? Tudjátok-e, hogy ez a diós-mogyorós hegy az enyém? No, csak várjatok, hívom a bírót s jaj lesz nektek!

– Majd adok én neked bírót, pezderkedett a kakaska s nagy hirtelen úgy odalibbavágt a sarkantyújával, hogy a kácsa elkezdett rimánkodni: csak kegyelmezzen az életének, inkább befogózik a szekérbe s hazaviszi őket.

– Ez már más, mondotta a kakaska, s abban a pillanatban felkapott a bakra, a tyukocska meg a hátsó ülésben terpeszkedett el, mint valami nagyságos asszony.

Pitt, patt, pattogatott a kakaska s bízatta a kácsát: szaladj, kácsa, szaladj, a hogy csak bírja a lábad!

Szaladt a szegény kácsa, gurult, zörgött utána a szekerecske, de egyszerre csak este lett, alig láttak s csak lassan baktathattak előre. Amint így baktattak elébb, elébb, szembejő velők két utas: varrótű volt az egyik, gombostű a másik.

– Hó, megálljatok, hó! kiáltott a varrótű meg a gombostű, vegyetek fel a szekerekre s bizony megháláljuk.

– Hát ti hogy kerültök ide? – kérdi a kakaska.

– Mi bizony úgy, hogy a szabók nem messze innét mulatnak egy korcsmában, de mi otthagytuk őket, mert este minden becsületes ember hazaigyekezik.

– No jó, mondotta a kakaska, üljetek fel, de nehogy az én tyukocskám lábára lépjete, mert akkor jaj nektek.

Felült a szekérbe a gombostű meg a varrótű, újra elindult a szekér, de bizony csak lassan haladtak. Szegény kácsa már szinte kiállott a fáradtságtól, jobbra-balra dülöngélt, mint a részeg ember.

Késő este egy korcsmához értek s ott elhatározták, hogy meghálnak. Bemennek a korcsmába, de a korcsmáros, mikor látta, hogy milyen fura vendégek ezek, nem akart szállást adni. Bizony egy krajcárt sem nézett ki belőlük. De a kakaska olyan szépen beszélt s annyi jót ígért, hogy a korcsmáros beadta a derekát. Isten neki, hát maradjatok itt. Szerencsére, a tyukocska tojt egy tojást útközben, azt mindjárt odaadták a korcsmárosnak s a kakaska azzal bízatta, hogy reggelre még tojik egyet a tyukocska, talán kettőt is, de még a kácsa is, ki tudja, hányat.

No jó, itt maradtak, a korcsmáros még pompás vacsorát is adott nekik, aztán lefeküdtek s aludtak, mint a bunda. De a kakaska, még alig pitymallott, már talpon volt, felköltötte a tyukocskát; a tojást, mit a tyukocska meg a kácsa éjjel tojt, felvágta a csőrével, megette, a tojás héját pedig a tűzhely szélére dobta. Aztán a gombos- meg a varrótűhöz léptek lábujjhegyen, azok még aludtak javában, szépen felvették fektükből, az egyiket a törülközőkendőbe szúrták, a másikat meg a korcsmáros karosszékebe. Azzal, mint akik jól végezték a dolgukat, ill' a berek, nádak, erek! – elszeleltek. A kácsa, ki a szabad ég alatt hált, jól hallotta, mikor elmentek, de meg sem moccant, hadd menjenek. Volt a korcsma mellett egy patak, leszállott abba s nagy vígan elúszott.

Na, fölkel reggel a korcsmáros, felöltözik, megmosdik, veszi a törülközőt, végighúzza az arcán, a tű beleakad, végighasítja az arcát, nagyot ordít, szedtevetézik. Alig tér magához, kimegy a konyhára, hogy pipára gyújtson, de amint a tűzhely fölé hajlik, hogy parazsat vegyen, szeme közé pattantak a tojáshéjak.

Hej, még csak most ordított igazán a korcsmáros.

– No, ez a nap szépen kezdődik! – szedtevetézett az öreg s nagy bosszúsan beleült az ő kedves karosszékebe. Az ám, csak beleült, de egyszeribe fel is ugrott, mintha puskából lőtték volna ki.

Most már tudta, hogy azok a jött-ment népek tréfálták meg, senki más. Szaladt egyik szobából a másikba, fel a padlásra, ki az udvarba, be az istállóba, még a kútba is belenézett, nem bujtak-e oda, de nézhetett, árkon-bokron túl voltak már azok. No, de meg is fogadta, hogy többet efféle jött-ment népséget be nem ereszt a korcsmájába. Micsoda népség! Csak eszik s nem fizet s a tetejébe még ilyen cudarul meg is tréfálják az embert. – No, csak jertek még egyszer erre!

Hiszen várhatta!

GRIMM TESTVÉREK ÖSSZEGYŰJTÖTT MESÉI, Benedek Elek fordítása, Budapest Lampel R. Kk. (Wodianer F. és Fiai) R. T. Könyvkiadóvállalata, 1914.

A mese közlése az eredeti szövegforma szerinti.

Alantiak forrása: <https://mek.oszk.hu/22900/22968/22968.pdf>

Grimm-mesék magyar ponyvák (1850–1900)

Benedek 1904-ben három válogatáskötetet közölt Grimmék mesegyűjtéséből, amelyeket a későbbiekben számtalan alkalommal adtak ki újra. A Grimm testvérek meséi és a Grimm testvérek válogatott meséi című kiadványok közel ötven szöveget tartalmaznak.

A meséket Benedek egyesítve a *Grimm testvérek összegyűjtött meséi* címen önállóan is megjelentette.

Grimm [1914] – *Grimm testvérek összegyűjtött meséi*. Magyarra átültette Benedek Elek. Budapest: Lampel, [1914]

Grimm testvérek összegyűjtött meséi. Magyarba átültette Benedek Elek. [Onga]: Nemzeti Örökség Kiadó, [2014].

BÁRDOS LÁSZLÓ

Szavak rossz híre

A szavaknak is megvan a maguk jelleme, alkata, jó vagy rossz híre. Szövegbeli összefüggéseikből kiemelve, gondolataalkotó kapcsolódásaikból kiragadva még fokozottabban tárják föl... nem annyira önnön lényegüket, mint inkább önkényes és szeszélyes észjárásunk évszakait, divatkövető kedvünk változékony időjárását.

A most említendő szavak egytől egyig pozitív jelentésűek: hogyan beszélhetünk akkor rossz hírukról? Hiszen helyeslő, sőt normatív csengésüket számtalanszor éreztetjük és visszahalljuk szóban és írásban. Csakhogy elszomorítóan különbözni fog benyomásunk róluk, ha kicsit is spontánabb, mindennapibb, „tudattalanabb” használatukat és hatásukat igyekszünk kipuhatolni. Más egy szót — azaz fogalmat, értéktartalmat — tiszteletben tartani, élénk léptekor megsüvegelni, s más élni és — mondjuk ki: szeretni valóságukat.

Itt van például a hála. Vajon egybeér-e, amit gondolunk róla, s amit megléte vagy hiánya ténylegesen jelent számunkra? Én úgy látom, hálásnak lenni keservesen divatjamúlt dolog. Aki jót kapott, akin segítettek, egész könnyedén túlteszi magát a törtéteken, föltehetően máskor is el fogja várni ugyanezt ugyanattól, de megkönnyebbülésének, ünnepi felszabadultságának nemigen fog hangot adni, vagy akár saját magában megilletődve hálaérzetét táplálni. A hála ismételt kifejezése nehezebbé fog esni, noha alapérzéseink szóba foglalását ismételni kell. A hála hovatovább gyengeségnek számít, néha még a jót tevő is háritani igyekszik, annyira kikezdte ez emberi érzést korunk mindenáron kölcsönösséget, adok-veszek viszonyt bálványozó mentalitása.

Azután említsük csak a szemérmet. Milyen takargatni való hajlam és szó lett belőle! Melléknévi alakban: szemérmes, már valósággal becsületsértésszámba megy. A testet és funkcióit személyiség- és méltóságfosztó erőszakkal lecsupaszító filmattrakciók és divathajcihók már-már elfeledtetik velünk, hogy a testi alak reklám célú bemutatása egyáltalán nem feltétlenül fölszabadító cselekedet, s hogy a szemérem, esetleges fizikai valónk védelme van olyan elementáris ösztön — illetőleg arra kényszerült válni —, mint a feltárukozás.

Vagy a tapintat. Amely annyira hiányzik mindennapjainkból, amellyel annyira nem kényeztetjük el egymást. Kinek van arra ideje, ereje — persze annak, aki szakít, teremt reá —, hogy kifürkésze társa, ismerőse érzékeny pontjait, s föl ne sértse, mégse hagyja magára? A tapintatvesztést persze elősegíti életünk eltömegesedése, elszemélytelenedése. Ablakom alatt éjjel egyig, kettőig kurjongatnak egy úgynevezett eszpresszó vendégei. Ugyan mire mennék vele, ha lelkükre beszélnek: „szegény édesanyám beteg”? Ez a „kurta kocsma” nem a „falu végén” van, nem lenne kímélet. Nem tartom valódi tapintatnak a tapintat kóros meghosszabbítását, a figyelmesség túltengését sem. Még mindig ezerszer könnyebb — nekünk — sürgölődő tanácsokkal megrohamozni, kegyesen szenvedő, istent és isteni akaratot felületesen és unos-untalan emlegető ünnepi beszéddel elárasztani hozzánk forduló, megszomorodott embertársainkat, mint keresztényi tekintettel nézni a szemükbe. Pedig tudom, hogy nemcsak keresztény hitelvek és életszabályok, de keresztényi nézés, figyelem, odahajlás és hallgatás is létezik. Tudom, mert részesültem bennük. Ezért ismerhetem értéküket, melyre éppúgy vigyázni kell, mint elkoptatott, de lényegükben örök érvényű szavak jelentésére és hangulatára.

Új ember, 1992. szeptember 9.

Idegen-e az idegen?

A csodatevő gyógyítások sorában, melyek valójában nem annyira a fekélytől, a bénaságtól, a vakságtól szabadították meg a szenvedőt, mint inkább a rátámadó rossztól és bűntől, a megváltáshiánytól, most éppen a tíz leprás meggyógyítása ragadta meg a figyelmemet. Jézus Szamaria és Galilea határvidékén járva találkozott a tíz leprás férfival. Nem bizonyos, hogy ez a lepra orvosi értelemben vett lepra volt: a szó különféle bőrbetegségein, gyűjtőere itt s az evangéliumok egyéb szöveghelyein. Mindenesetre olyan betegség sújtotta ezeket az embereket, amely elszigetelte őket, amely miatt kiközösítette őket a környező lakosság. „Még messze voltak, amikor már megálltak, és jó hangosan kérték: »Jézus, Mester! Könyörülj rajtunk!«, — így adja tudtul a jelenetet Lukács. Nem fejteget, nem részletez, nem várja, hogy elérzékenyüljünk. Hanem azért micsoda mélysége van e kopár leírásnak! A leprások mint kivetettek nem is mernek közel lépni a Mesterhez, akitől segítséget várnak. Idegeikbe beleégett a különbözőség, a megvetettség tudata, a mindennapos szégyen érzete. Mint minden, majdnem minden súlyosan beteg emberbe. Foglyai annak a társaslélektani büntető reflexnek, amely a szenvedőt eredendő kínjain túl még kirekesztéssel, távolságtartással is sújtja. Jézust azonban sem itt, sem földi küldetése más pillanataiban nem érintik effajta meggondolások. Ő nem húzódzik, nem hőköl hátra, mert hiszen nincs félténivalója. S tanítása arról akar meggyőzni minket, hogy nekünk sem kell ragaszkodnunk félténivalóinkhoz, hogy nem kell félnünk.

A leprások meggyógyulnak, azaz „megtisztulnak”. Ám csak egyikük ad hálát az Úrnak. S lám csak, az Emberfia szóvá is teszi: „Hát a kilenc hol maradt?” Csak nem hálálkodást vár? Nem: ami nekünk, testbe és véges földi létbe zárt embereknek elvárható jussunk, az őt nem érdekli.

A samariai, aki visszament, fölismerte és „dicsőítette az Istent”, tehát hite által gyógyult meg: egyedül ez fontos Jézusnak. A samariai embert idegennek tartották. Kevésbé lehetett „számítani” fogékony hitére, mint a többiekére. Csakhogy a hit nem ismert számítgatást, sem személyválogatást. Az isteni hit kegyelmében nincsen „mi”, akik mások, gögös melldöngetésünk zajától kísért meggyőződésünk szerint különbek vagyunk, mint „ők”. Újabban elkeserítően sokat hallunk idegengyűlöletről. Aki bármely népcsoportot, népet, felekezetet, etnikumot mint egészét harsányan ócsárol vagy sandán körülpillantgatva hangfogóval csúfra emleget, még sohasem találkozott Jézussal. Érthető, de elrajzolt viszontválasznak vélem az ilyesfajta jelzőt: „Az idegen szép.” Szóval akkor megint, mégiscsak idegen. Nem: azt az óhajtó, sőt inkább felszólító módot kell végre kijelentőbe tenni, mely Jézus főpapi imájának legfőbb üzenetét fejezi ki János evangéliumában (17,21): „Legyenek mindnyájan egy. Amint te, Atyám, bennem vagy s én benned, úgy legyenek ők is bennünk ...”

Új Ember, 1992. október 11.

FETYKÓ JUDIT

Gyertya, temető

Húvös reggel, ködfoltos táj, hideg-párás levegő, néhol dérharutos fű. Október vége felé jár. Még kellemesen meleg a délek, a késő őszi napsütésben felszárad a harmat. Egy-egy fuvallattól színes, hullámozó függönyként, sárgán, barnán, pirosan, vörös-rőten keringélnek, ömlenek a fákról a levelek, a szél felborzolja a már földön levőket, melyek alsó oldala fényes-nedvesen csillan. Összekeverednek a már lenn levők az épp most lehullottakkal, vastag, tarka szőnyegként borítva a talajt. Nedves földszag vegyül a hulló levelek, az elvirágzott növények kipárolgásához.

– Maga már most letudja a temetőjárást? – kérdezi a szomszédos sír melletti padon üldögélő ismerős asszony. – Igaza van. Az utolsó napokban nagy itt a tömeg.

A férfi meg se szólal, csak bólint. Fülében marad: utolsó napok, nagy tömeg. Tömeg... Előjön annyi régi arc a múltból. Valószínűtlenül rövidnek, szinte röpke pillanatnak tűnnek a megélt évek. Csapong az emlékei közt, ahogy az időben valaki ismét és ismét elment az élők közül, belesiklanak az örök időtlenségbe, az elérhetetlenbe. Igazít még a mécsesen, szélvédett helyre tolja, majd elindul, hogy körbejárja a temetőt, ahogy minden évben szokta.

Aggastyán korú barátja jut eszébe, aki a másik kontinensen élt feleségével, ahonnan nem jöhetett vissza szülei sírjához, csak remélhette, hogy az itt maradt távoli rokonok ilyentájt gyertyát gyújtanak rajta – az ő sírjukhoz senki sem fog menni még ezekben a napokban sem, a feledés és a lejárt sírhelyek sorsa beteljesül rajtuk; ezzel a biztos tudattal készült saját elmúlásukra, amint a legutóbbi e-mailben megírta. S már ő sincs.

Képtelenség elmenni az összes rokonhoz, baráthoz, akik szerte nyugosznak vidéken. Mindenszentek, halottak napja..., sírhely, temetési szertartások, csak az élőknek fontos. A virág- és gyertyaárusoknak üzlet – gondolja

Surrog, zizeg lába alatt a lomb. Emlékei között feljön homokszagú, síkvidéki, majd a domboldalakon lévő falusi, kisvárosi temetők őszi színe, a gondos kezek ápolta krizantémok, késő nyári, őszi virágok fűszeres illata. S olyanoké, ahol fenyők, tuják, s néhol platánok, gesztenyefasorok szegélyezik a sírok közti szélesebb utakat. Sírfeliratok; *Élsz, míg éltetlek; Nyugodj békében; „Volt. Nincs. Lesz”*. Gyertyák, mécsesek, rengeteg virág, hozzátartozók tömege, akik között felismeri az évente egyszer jövőket, s a gyakori látogatókat.

Volt idő, mikor lázasan kereste a holtak, temetők sorsának titkát. A feltárások, a régészet, a múltkeresés háborgatja őket. Vajon miért épp a rég volt temetők fölé épültek városok? Hová lesz azok emléke, ahol a temetőt átalakítva eltűnik a sírok nagy része; ahol lejár a sírhely, urnahely. És főleg a szórás, ott hová lesznek a hamvak. S a felnövő fű, gizgaz, fa, bokor a sírok közt, melyeket oly bőszen irtanak, s amiknek gyökere tán épp az ott nyugvóból táplálkozik. Megborzongott a gondolattól. Egyik vidéki temető irodájában kérdezett rá:

– Itt miért nincs szóró-parcella? Hiszen nagy, elhagyott része van a temetőnek...

– Nincs elég hely – hangzott a válasz.

– Nincs? – kérdezett értetlenül.

– Nincs! – mondta a pult másik oldalán s temetkezésis, és fel sem pillantva lapozgatott a papírai közt. Majd megszólalt, mivel a kérdező csak állt, várt.

– Ahhoz ettől nagyobb terület kell, egy óriási földalatti tartálynak.

– Tartály? Na de... – s közben kezdte megsejteni a dolgot, de azért még ismét kérdezett, hogy jól érti-e. – Szóval nem a fűbe kerül ki az, akit kiszórnak. Nem kerül vissza a természet körforgásába?

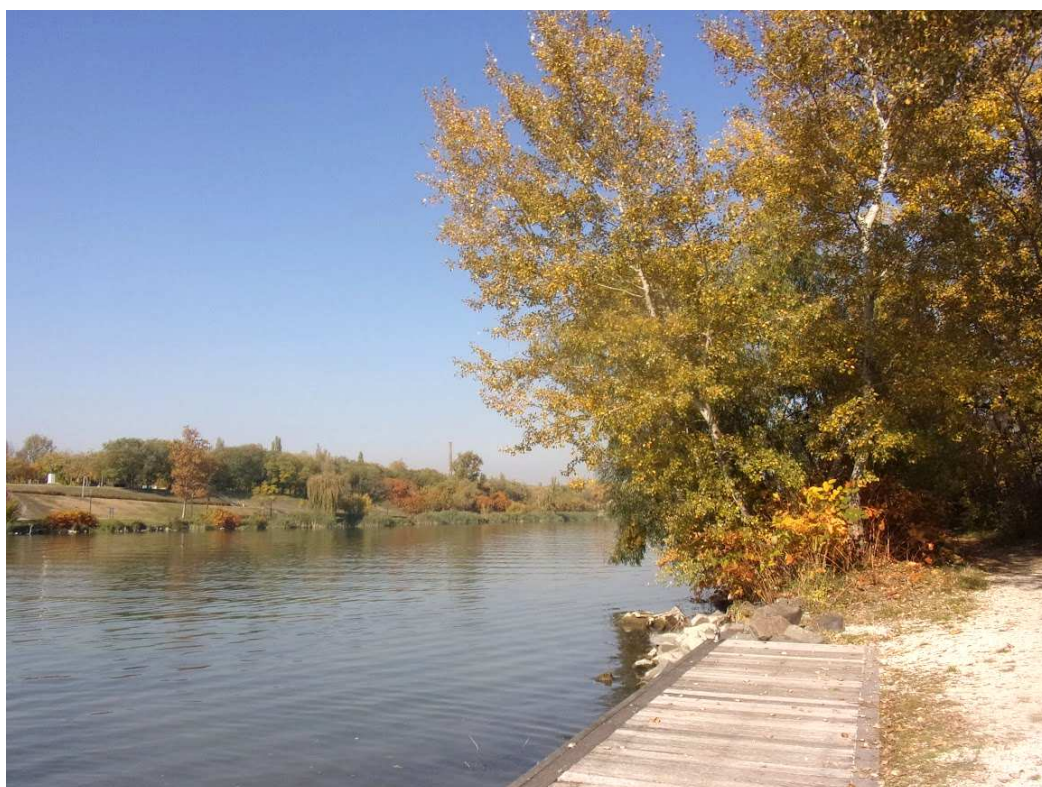
– Oda, ahova mondtam – nézett fel a hivatalnok, szemében furcsa kifejezéssel.

Úgy fordult ki az iroda ajtaján, hogy nem emlékezett rá, köszönt-e egyáltalán. Kinn a sírok látványa részben visszazökkentette a jelenbe, ám ez a tudás egyáltalán nem nyugtatta meg, Viszolygott, nem bírta elfogadni. Az urnakápolna... – jutott eszébe. – Igen, annak sincs nagy kertje, hát hová is tennék, ha nem... igyekezett elterelni innen a gondolatait. Más lehetőség is van, igen. Mit is törődik most ezzel? Ha vége lesz, akkor már mindegy, nem tud semmiről. Lassú léptekkel elindult a kijárat felé. Eszébe jutott, talán mert szabadulni szeretett volna a tény nyomásától, hogy olvasta: egyes folyószakaszokon temetési szertartással, hajóról lehet kiszórni a hamvakat. Ha a hozzátartozó tenné? Mi a különbség? Az egyikre egész üzletág épül, azt lehet –, amit ha maga tenne, az környezetszennyezés, tilos. Tudta, azért sokan megteszik...

Valószínűtlenül távolinak látszik a késő délutánban a temető végén a fasor, a fákról egyre hullnak a sárgába fordult levelek, nyugodni készül a nap, meghosszabbodnak az árnyak, az örökzöldek színe lassan fakó-sötétzöldnek látszik, majd áttűnik szürke-feketébe. Lába alatt minden lépésénél neszeznek, susognak, surrognak a levelek, olyan ez a hang, mintha patakban járna, lomb-patakban.

Fotó: DARVAS JUDIT

FÁBIÁN MÁRIA fotói